

K 34/83.

Book 1

p. 1-38 - 250*

S 652₍₄₎

TEACHER. EZEKIEL RAMPOLA .

Bolomon Masaba

Tribal School

Private Bag .

PIETERSBURG.

5652⁽⁴⁾

K34/83 E RAMPOLA
p1-38

pp. 1-250*

Folklore from
Manaba's ~~Diebeke~~
ind.

652⁽⁴⁾

Aug 8/83

Rampola, E.

FEB 15 1944

P.P. 1-2500 pp typed. 15.0.0.
~~P. 1-38~~ Book I

K34/83.

1. Koba ya mma le ya papa diya letana.
2. Ke byetše maphatsi thšena⁹⁹ ka moka xo hladi
tše le-phatse le tee.
3. Ngwana wa mma o na le hloxwana e nthswa
nyana a ka fiša le fase ka moka.
4. Ke rile ke šika le noka ka bona pedi ya
mpepetla.
5. Ke rite ke pepela ka makana le klimpas a swere
barotha ka re ungwathete a xana.
6. Kxata e thšea Makeng.
7. Seketelwana sa xa Titose.
8. Ke rile ke ya hladi ya pitša ka hwetsa e e hladiyi.
9. Sehlašana ~~ka fase~~ ka fase ke le kxawana.
10. Makekolwana o dutše tseleng o lesa phuti di feti.
11. Mmutla sekakomala le tsela.
12. Papa o na le mabatha.
13. Moletana utsodiyana.

p1-38

pp. 1-250*

K34/83.

652 2

14. Bas~~adibe~~^{ba} Moleše ba rile šihlankxä ka matswele
15. Kena le bašimanyana ba ba bedi xe nka ba rama Totopang ba ka boya le xana byate.
16. Sebaretane jak.
17. Matsobane o xama ka dithšila.
18. Bašimanyana ba xešo bana le maraxwana a mahwibitšwanyana.
19. Kxomo ya xešo ka re ke ya e tipu ya xana xo tipexa masela.
20. Ka sexata sa nkata.
21. Ramasela o dutše tšeleng o mangwe le omangwe e fe feta a moswara le tswete xe a e ya le benkeleng.
22. Ty madikelele ka dithaba.
23. Mtsiutsi pampire modimo o tseba xo ugwala byang.
24. Ka betha koko a ba a hlohlola bana.
25. Ka betha mpedi mpedi a wela Pretoria.
26. Mafasetere a kowa Polokwane a dula a butšwe.

p1-38

op. 1-250*

K34/83

652

3

27. Dimpya tše lesome di yo tsama tše pedi tša bolaya mmutha.
28. Ka pola ka mo ka pola kama mmutha wa re xoxoxohla.
29. Ka re ke yo fa kolobyanu yesa ya re nthša uthla.
30. Ka lema ka kxomo e tee ka ba kafelša
31. Mofudu mupudung.
32. Ngubu se mavuthuvuthu mahlakareng.
33. Sere xampa xampa se yo tswalela kae.
34. koko o hwetše ka mafuri o ya ntxa
35. ka ~~x~~etsa möllä ka koloing le xo swa ka e swe.
36. La phuphusela le iba le kxahla mouyalong
37. Dikxomo tsaxa ra Wkxethše di ntxahla ke diyo nwan meetse.
38. Sepaka paka thabeng.
38. Hšume kotama bana ba sexe.

p1-38

op. 1-250*

K34/83

652

4

41 Malsobane o ya e tšeya tšeya.

42 Pata kama ke pate kama le balaye tsuša.

43 Lesape la papa ra thatha ra le tloxele.

44 Ka di thšela makxwarapeng tsā boya dim
pharaphara.

45 (Setutupeka), Setutupeka ma fehlefehle ingwana
o kxangwa ke ma, le mipi.

46 Ka ya xa Matla ke e ja le kakarō ka
ba ka boya ke le ja

47 Mokxalabyana wai mašošwana o ka ma furi.

48 Koko a phšinya bana ba thšaba.

49 Mokxq^{la}bye ra dikalana xwasa a rwale-le-la.

50 Mma xe xa isa o dohla a kxe hile se menya.

51 Bana ba nkiti ba wa ba siyelana.

52 Mre o ya rasa bas xa a rase.

53 Baloi ba bina mmetlweng.

652

K34/83

5

40. Motekolwana^o ka fase xa sehlare.
41. bosepa ba papa xa bo kotangwe ke ntšhi.
42. hlware ka tabola bodiba mohlala xa re o bane
43. Di amoša mabuku-buku ke a moša le bo mma tšona.
44. Mopudung xo le swi swi. kahlara xwatswa tang tang xotswa mutla xa šiyang.
45. Thšwene e bina rotlatleng menang xa iša menwana.
46. Se ile se e kanyana sa swara kxosi ka dithe la. nke
47. Mošimanyana mošny ō ye šaša.
48. Ngwana a taadi a tsebya ka mexêb.
49. kahloxō thšweu le rutwa ke la-hloxō-uthso maanō.
50. thšweng xa e ipone lekôpō.
51. Naka di lekane baletsi.
52. Ngwana llêla nakana ya motura le sehle le moneelê.

p 1-38

op. 1-250*

652

K34/83

6

6

67 lapa la mošate' ke mathedi:-lhedi;)Ca le Hankelwe

68 Nonyane e sa ithseleleng e bōla Kilana.

69 Ke 'swana ya mošate' wa e feta @ molato wa e
xapa C molato.

70. Khudu xa e lahle lexapi la yōna.

71 Bana ba motho ba ngwathêlana hlōxwana ya
šie.

72 Lexo lehwibidu xa le šae seboka.

73 Mo setopo selleng teng re bona manang.

74 Tupu-tupu xa e direxe xo se mollo.

75. Nonyane se-fofa-pele e tšewa ke pêkwa.

76 Kolobê ya le-šala-moraxô mampya a e xobêla.

77. Lenawana le a jelwa.

78. Motho xa a hlokê thšithšii.

79 Se bōnê boxwe xo laêla, pelo e sa le moraxô.

p 1-38

op. 1-250*

652

K34/83.

7

80. hloxo e se naxo dina~~ba~~ e etše ka ya xaxo.
- 81 Mošito wa moloji o kwala xanong.
- 82 Kodimêla moêpa-thutse, xu xo lehumô le tšwang
kxa ufsi.
83. Mampya a mošate xa a bolaisane sebata.
- 84 Mphaka o tee, pitsi di pedi.
- 85 Nenô xo jang masexitsani: mahlonama xa a june.
86. Mphê-mphê e a lapiša motho o Kxô~~u~~wa ke sa
xaxwê.
- 87 Botse re Nêla boswana, bošwanyana bo a lahla.
- 88 Ngwed. malahletsā, lefsifi, malotola.
- 89 Dikxomo xo kata morôlê.
- 90 Makxowa ke ma-ja-seuta.
- 91 kešaxo la moeng le bewa fase ke mong-xae.
- 92 wa se ôbê ka 'koto o Ha ôba ka tsôxô.

p 1-38

pp. 1-250*

652

K34/83

8

- 93 Motse o botse rele kxolê, va batamêla matlôHa.
- 94 MokôHa xo lewa o dutaxo.
- 95 Mmetla - šapô-la-hala o betla a lebile wa-bô.
- 96 Mma-ba-a-fana-balemi, dibodu difana leleme.
- 97 Hlave sa kxolê se epya mohl'a lesolo.
- 98 Tšakudu ya mekôka mebedi e pharoxa nôka.
- 99 Ngwana ma Xana xo rongwa a wetsê dikomeng a
re dikoma ke tšešo.
- 100 Basimanyana bešo ba bethile ka kepisana e
thšatanyana..
- 101 Ke ile ke fetešetsa moeng a boya lena.
- 102 Ke rila ke a nexile mabele ka hwetsô
a wolešwe xo šasa xe ke HoXa.
- 103
- 104
- 105

(4)

p1-38

op. 1-250*

652

R34/83

9

1. ke le xodimo le le fase.
2. ke kxwedi.
3. ke le hlokwa la mollô.
4. ke kxe-kxethšo.
5. ke khunkhwane.
6. ke nalete.
7. ke kxedi.
8. ke le xapu.
9. ke potata.
10. ke nko.
11. ke ~~na~~ meko.
12. ke mpya.
13. ke thšošane.
14. ke difela xe diphathekxile.

p1-38

pp. 1-250*

652

K34/83

10

15. Ke mahlo.

16. Ke setsiba.

17. Ke letswa.

18. Ke dinamune

19. Ke pene ya xo ngwala ka enke.

20. Ke meetse.

21. Ke le benkele.

22. Ke pheta.

23. Ke dinuledi.

24. Ke xe motho a pola mabele.

25. Ke borifi

26. Ke mašobana a dinko.

27. Ke xo thoba diuta.

p 1-38

op. 1-250*

652

34 83

11

28. ke se mswinya.

29. ke mphaka ke o abeya fase o yalla.

30. ke nalete.

31. ke xo diya sebe.

32. ke tsela.

33. ke le xapu.

34. ke byalwa.

35. ke peyêpê.

36. ke mabele.

37. ke korgug.

38. ke lebane.

39. ke xola o apeile

40. ke ditsebe.

41. ke ^{se}sesedi.

p 1-38

pp. 1-250*

652

K34/83

12

42. ke se sesedi .

43 ke bo-xobe .

44 ke le bitla .

45 ke molora .

46 ke kolobê .

47 ke le kxwara .

48 ke sešexo .

49 ke sethunya .

50

50 ke marula .

51

51. ke sefepi .

52 ke pula .

53 ke le tšatši

54 ke mollô .

p1-38

op. 1-250*

652

K34/83

13

56 ke nta.

57 ke boxobē

58 ke kxomo xe ena le maswana a manthsi.

59 ke letsalsi.

60 ke seatha.

61 ke paisikila.

62 ngwana xe a utswa ke xore o abetsē mmaxe.

63 ke xore xe a dira tse mpe o rūtwa ke baxolo
ba xaxo.

64 ke xore motho xa a epona xa befa.

65 ke xota le dira selo o mongwe le o mongwe a
ena le ya xa xe.

67 ngwana xe a itela nto empe le molese a e dire

68 ke xore lapa la mošate xa le sepele motho
le ya šiša.

69 Xe a sa bolele xe o nyaka selo o ka se ebona

p1-38

pp. 1-250*

652

K34/83

14

70 Ke xore xe ka feta kxomo e e ja mabelê wa e
feta ke molato wa e lesa ke molato.

71 Ke xore matho xa alahle makxwa wa
xaxe.

72 Ke xore, le xe o swere nta e senne o sa
swanetše xo ngwathela bana bend.

73 Ke xo-re nta ya xo bala xa e hlake seboka

74 Ke xore mo xo hwilexo matho xo ka sehloke
batho.

78 Ke xore muš xa xa hloki muši.

79 Ke xore xe matho a kxona o Ha kwa bohloko
xe ba bangwe ba xo phala.

80 Ke xore xe o ile fela ba xafa nta ke xona
fa ba rexo le nawana le ya jelwa.

81 Matho xa a nke a hake ~~ba~~ bohloka.

82 O seke ware o ile fela wa laela pelo e
sa rate.

83 Ke xore matho wa xo bolela o ya thatxa
diša.

84 Ba re bereka o Ha huma.

85 Matho yo a xo sexisane o seke ware o ya
xo rata.

p1-38

op. 1-250*

659

15.

Mosadi le mōnna

K34/83

xobe xona le mōnna a mongwe a na le mosadi
ba be ba lemilo kxole le xae. ka tsatsi le
tengwe mōnna a tsoxela mašemoeng a
tsoxelše a hwetše bolemi ba xa xe bohlokane.
Mohlaxōtseng xona a hwetše xona le mabyang.
ka tsatsi le tengwe a ba a swara ntwē e dirā
xa bolemi ba xaxe ka mokxola. a e khupetša
ka ma kokota xore a tle a sware s'lo se se
hlakantšaxo bolemi baka ka mokxo. a metsō
xore a šadiše seata sa xaxe ka ntle. Nonyana
yalla ya kotana xodima ka seata sa mōnna
yewo. Leina la mōnna a we e be ele Masila.
Agwana wa xaxe wa ngwananyana e be ele
dišwadišwane. Masila a re xoba a swara nanyana
yela a re xi yana nka xo hlabahlabane ka thipa
ye nonyana ya re sehlabane ke nthō maphi,
Mōnna a re a nthō re a bane ya a nthō.
ya hlatsō diatla tsō Masila a ja a khora. a hoxa
a ya nayo xae xe a fihla xae a re xo mosadi
wa xaxe hlatswa meriswi le meriswana. Masadi
a makala polelo ya mōnna. Ya makatsā masadi
fele a dirā byale ka xa mōnna wa xa xe e
molaetsō a hlatswo meriswi le meriswana a nthō
nonyana a re xo yana nka xo hlabahlabane ka
thipa nonyana ya re sehlabane ke nthō maphi
a re a nthō re xobane ya a nthō meriswi

p1-38

op. 1-250*

652

16

K34/83

ba ja ba khora le bana. E rile xa ja a etšea
a e lokela ka kanapeng a e hoxela a ya
mašemong. Xe a saile mašemong a hwetsa
nonyana ba e thšabišitšē. Bananyana ba šala ba
e tšea. Ngwana wa xaxe o barexa ke
Dišwadišwane a e nthša ka kanapeng a
e tšea papaxe a re xo yena ke Ho xa
hlaba-hlaba ka thipa ye ya re Genhlabe ke
nthša mafsi a re a nthše re xo bōne ya
a nthša ya Hlatsa. meriswe le merišwane
ba ja ba khora. ketsatsi la sobela la xo sasa
ta hlaba xwa iwa mašemong. Xe xo ilwe
mašemong baledi ba bana ba dutše le
bana. Ba re xo hlo monaxabo bona a re
ka xae Samma ke yo xofa boxobē ka moroxo
Bangwe ba re a re ka xae Samma ke yo xofa
boxobē ka meetse. Dišwadišwane yena a re
a re ye ka xae Samma ke yo xofa boxobē
ka mafsi Samma. Ba bangwe ba re xo Dišwadišwa
ne thšanna wena mafsi o tšea a tšeya kae. Ba re
xo bana ba bo a reng. Bale ba bangwe ba re
a reng le Ho bōna. Xe a fihla xae a nthša nonyam
ka kanapeng ya papaxe a ekisa papaxe a re
nthša thipa a re xo yona nka xohlaba-hlaba ka
yona ya re se nhlabe ke nthša mafsi a re a
nthše re xo bōne ya Hlatsa diatla le merišwi

p1-38

op. 1-250*

652

17

K34/83

ja ba khoya. Byale ba thoma xo re a e thome
 xo bina ya bina. Ba e rweša dihlahlwane
 ya bina ka lwapeng. Ya thoma ya re nkišeng
 ka ntle ba e iša. Ya buša ya re nkišeng ka
 kxorong xe e ntše e bina ba nnetše xo hwa
 ka di sexo ba re Ha! ha! a tane nanyana
 ya bo Dišwadišwadi Ha! ya re xo bana
 nkišeng ka patlelong ba e iša. Ya bina
 ya kxahla babe ba thakxetsē kudu ba rile
 mola ba sa hwile ka di sexo nanyana ya ba
 lebadisa ya thšaba ya fopela kxole besa e
 bōna le mo e ileng xona. Dišwadišwane a
 lla ka bohloko a re ja nna nna nanyane
 ya pa jo a re re ya e nyaka bangw
 e ba ya re Dišwadišwane xo ya nyaka
 nanyane ye wo ya Mašilo ba Beke ba e bōna
 Bomnabona xe ba boya manthapama ba
 hwetšo bana ba sexona ba ile nalo ba
 thšoxetswe thupa ya raxo Dišwadišwane. Xe ba
 e xona mošokeng ~~batla~~ batla e kxolō yana.
 Dišwadišwane a re xobale a batla le bōna xe
 nka. re lēwa e ka xe le ka e kaxa ba re
 dina la e kaxa a bo yelela a re xe ukare
 mollō e thsekxe o ka e thsekxa mollō wa
 e thsekxa. Ba topelela dikxong ba o xweša
 ba o ra ba rile ba sa ora bomnabona batla ba bo
 seya ba ya nabo xae.

652 K34/83

18

Mona le mosadi.

Xobe xo ena le mosadi ba re Ke Mmaleho Monna wa xa xe ele Maduba-duba. Ba be ba phetše mengwaxa e mentšhē ba sena ngwana. Xorile ka ngwaxa o mongwe Mmaleho ya ba moimana. A Ha a belexa ngwana wa mošina ne. lebišo ba morea la Tsiri ka xe le tseba. Xore ngwana wa lehloko o He, a be we le bišo le le moswanetšexo a rewa Nkhakhane. Byale la nkha khane la setume xwa tuma la Tsiri le bišo le la Tsiri o be a thiyelitse papaxe. ka mokxo mma Tsiri e be e le sekwala ka xona. Xe o tsene ka lwapeng la Mmaleho o be o Ha bāna xabatse xore mothe xe re re ke mosadi re ra wa xo swana le Mmaleho. Xe o tsena ka moraleng o tla hwetsā dityana difexilwe, batse ba dulung bya ona, ke melora o tlahwetsā e o lwetswe le ma-felilo a hatswitswe. Ke xe o swanetšē xanna fase molepo o be o ka se belaele. Xe o e ya ka lefereing xona la xo beya maswana ka xona a ke sa bolela. Ngwana wa motse wa sethahxa o Haba ngwana wa sekwala le yena. Ngwana yo ba re xo Tsiri o be o šiya xo dišo kudu. Xe a ka kwala a-lla xe a tswa xo raloka o be o Makwa Mmaleho xore na o Ha xeng ka motho yo a bethilexo Tsiri.

p1-38

pp. 1-250*

652

19

K34/83

o be a tla morōxa a ba a mohlaphola ka
nhla ya monwana wa le-oto. Tsiri a thoma
xo 'tsena sekolo byale le sekolong a dia
swara mokxola wa kxale a sa e thuti. Kats'a
tši le lengwe Tsiri a re a dišitše le baxwe
ra ba xaxe. Ba lesa dipudi di eya mabelēng
a batho tša fihla tša ja thšemong ya
monna o mongwe bare ke sekamêla. Ba
rite mola ba sa šiya kati mabudi a e
thšela ka thšemong ya sekamêla. Ba
romela bašimane ka ba bedi ba ba nyenyane
xe bafihla ba dithša tša papale-la ba ba
hwetswa ke mong wa thšemo. Bananyana ba
be ba e kxa morōxō xoba monya thšemo
ya sekamêla. Ba re xa bana dipudi tšewa
thšemong ba o pela ba re bēlēwe bēlē
mong wa thšemo a ka tšwela mo a roba
roba ka seroba. ~~Mad, a tšwa ka mitonto~~ mangwe
ka dinkō. Sekamêla se-ja-thoxatha a fihla a
a thšiša bana bale dipala dipudi. Sekamêla
a ba a thuša ke monna o mongwe a e
phetela ka tsela ~~6~~ ba a eua le mpya ba
dikxona ka yona ya xoba mabudi a le. Sekamê
la a thoxela bale babangwe le mohlapeola, ya
xo bale ba xo thšaba. Xe sekamêla a fihla ya ba
le thwathwaša xa thšabywa sekamêla.

p1-38

op. 1-250*

652

20

K34/83

o gwana wa Madubaduba a e thara a re a phamo
xela thoko. Sekamela a leba yena a tsehtsa
di nala fase moxata Tsiri. Sekamela a dia
molla phaphi. Ka xobane kxale xabe xo sa
dumelelwe. xore mošimane a ka xora le
fehlo Tsiri yena a dia le xora ka xobane
e be e le muamoraleng. O rite xe a re.
O ya kitima le fehlo la matsena a wa
fase a e tšira yo e kexo o hwile boxoxo
ma Sekamela a re ke fihle a matsena
ka moretlwa ka bedi xaxara Tsiri a ba a
tsoxa a thšaba. Sekamela a ba nae a ba a
mofihliša ma buding. Sekamela yena o
be a tšela ka pelo xore na bale babangwe
o thšaba swara byang. E rite mola ba robetše
a ba yela ka ntlong ya bona ka xore ba
be ba xabala sethaka. Sekamela a ya a swere
molamo le ditšupa le kxaxamela. Xe a fihla
a bea le bone fase a re lebati paru ba
re xe bare re apola dikobo ba bona seedi
ba thšoxa ba dia hlakana le Sepahloxa sa Sekamela
a ba batsa xore ba ha xo yena ka o
tee ka o tee xe ba satle o ha ba betha
ka molamo. Ba ya ka o tee ka o tee a ba
betha ba ba be basexona ba e pexa. A
lesa Tsiri ka xore o bethilwe madišong.

652

27

Bašimanyana ba ba bedi.

K34/83

Ebe e le nonwane e le bašimanyana ba ba bedi ba dišitš'e dikxomo kwa madišong. Ba rite xe ba dišitš'e bana ma ba swarwa ke moxau. Byale xabe xo sena sediba se baka ngang xo sona. Byale ba kwelela xore xona le sediba sa xo swa meetse le xona sediba seo meetse a sediba seo a be a rekwa ka se o beng le sona. Bašimanyana bao ba napa ba kxa di thupa tš'e pedi ba fihla ba betha sedibeng ka di thupa tš'eo. Babetha xa bedi kwats'wa meetse ka sa moraxo kwats'wa motho. A ba bats'a a re a rekeng o xopole xore xe motho a swerwe ke moxau o ka hwa. Mošimanyana o mangwe a re e re re nwe ke tla xofa ngwanešo wa ngwanyana ke Mosima. Motho o we a ba dumelela xore ba nwe ba nwa. Xe ba fihla xae o la wa xo rekiša ngwanaba a butša ba tswadi ka ma ba ile ba tsweng a ke moxau ka xona. Ba tswadi ba re a owa xo lokile. Ba thoma xo dira mabya swa le xo hlabisa dikxomo xape Mosima o rišwa bo xadi. Ya ba monyanya o mo xoto kudu. Ba rwala dikxapa tša ma byalwa. Ba na le bašimanyana ba le ba yo ba bonthša mo ba nweleng xona.

652

22

K34/83

mokxolo kwane wa xala xala xo išwa Mosima
 ba xadi xe ba fihla ba opela košana ye
 e rexe ele bodiba ie ie i Kellišitše
 Mosima wešo ie ie i Mosima se reka meetš
 xo bodiba ie ie i. Napa meetse a tšakatsšexa
 xwa tšwa motho a tšea Mosima le dikxapo
 tša mabyalwa tšela ke xo sobelela ka
 xare xa bodiba bola. Metxolokwane e
 ija bo tšika ka yewa nako kakwaxe a
 phephela. A hlatlela ka le hlatlela xo
 se batse. Ba napa ba bo yela xae
 xa batse. Ka xare xa bodiba bowe xa
 be xo ena le motse o maxalo o
 mmotse xuri. Bathaba kudu xa bona
 ngwetši e nthswa. Ba bina bare
 mma o Hile Hala o yanya re Haja
 mathume Hala o yanya le xona xa
 xo hlabilwe xo fetiša xa xaba Monnya
 na. Batho ba šiiša ba beditše meloko
 le melokwana. Ba ile ba bolaya thšelele
 kudu ya xe balaya ngwetše.

052

23

I

Monna le mosadi. K34/83

xobe xona le monna le mosadi wa xa xe bana le ngwana wa ngwananyana. Ngwana wo wa ngwananyana a ba le ngwana. Ka tsatsi le lengwe maxe ngwananyana wo a re xo yena ngwanaka. Sepela mašemo ng o yo leta dinonyane. Ngwananyana a ya a boputše ngwana wa xa xe. Mmaxe a molayetsa xore a seke a kxa nyoba a re xo yena ruri ngwanaka o seke waba wa kxa nyoba le xa tee. ngwananyana a dumela eng. Xe a fihla kuwa ma šemong pelo e nane e tamoxe xe e bona di nyoba tša khukhuna di tonaletše ka xare xa thšemo. Ngwananyana a kalela nyoba a e kxa a ba a e ja xe a feno petsa xo eja. A bona nto e eha xo yena e thunthšitše le role e molebile. Ngwananyana a thšaba xe a thaba byale e mošetše moraxo. Xe e mmata mela a kxonola le tsoxwana le lengw e la ngwana a kitimi se bakanyana e fihli e tše mo~~we~~ o ya opela ~~o~~ opela ko sana ye e rexo ele makxelethuma mma o rile a mpotsa a re o sekxe marubu rubu marubu-rubu thšemong yešo mma mma kxelethu utwe e tšwela e re xo yena e re kxelethu-kxelethu. ngwananyana

p 1-38

op. 1-250*

652

K34/83

24

a kxonole le tsoxwana la ngwana la bobedi.
e re xe e sa ja ngwanyana a Hoxe ka
le belo le lexolo. A re a sare ke kitimile
e fihli mouwe ngwananya a ya o pela
yona kosana yeta ntše a kxonola setho
Se sengwe a e fa phoôfôlo e la o rile
xe a le bile xae. Mmaxe a bona lerôle
a re xa papa xe ngwana o tšo rumula
ntwela ya ka thšerong. Ba bile ba
kwa le koša ba kima ba fihla ba e
busešša nthato. Ba thoma xo moroxa le
xo mmotša xe a sene tsebe ya xe ba
mmoditše ~~no re~~ a seke a kxa dinyoba
yena a e kxele. ke mika ngwana wola
a lahla xol sethieletše melao ya batho ba
ba xolo. Sešma sa ba ba xolo se re
xo sekwe ke bolai.

p1-38

op. 1-250*

652

25

II

khudu le mmutla

K34/83

ka tsatsi mutla a. re xo khudu a. re epe
moletse re tsenlts'e dikxong ka xare xa onae
re re xo dira byala re beye pota xo dima
xa mollô xo tsene una pele ke re xe kere
ukhurumulle o ukhurumutle ka pela. ts'a
tapa dikxong ts'a kwets'a mollô ka xare ka
moletse. Ware xoba o dira maxala ba beya.
Pitš'a ya re xoba e tulela mmutla a. re xo khudi
-u khuru molla pitš'a ke ya swa kudu a
khuru-mutla mmutla mmutla watswa. Byale xwa
tsena maxala khudu e rile xe e fiša khudu
ya re xo mmutla ukhurumulle mmutla wa
xana ware a sa twaela-twaela. E bane
mmutla o xatisitš'e tekesela ka mafsi ka
ama xolo. kudu ya ba ya hwa. E rile xob
-a e ehwa mmutla a nthš'a di nakana ts'a
khuda a tana a dilets'a te naka. Mmutla
wa kotama sethubing wa re swe-swe
nakana ts'a bo munt' xolla swe-swe naka
na ts'a ts'a bo munt' xolla. Mmutla wa
hwitš'a kwenyalešukhuledi e paname ka
utle xa noka ya re xo mmutla ukadim
e dinaka tšewo ke letš'e. Mmutla a e a
dima ya thšaba ka ts'ona mmutla wa
swaba wo bo yela morako a swabile.

III 652

K34/83

ebe ele motto a sena leoto
 a dula ka xae byale xoya pengwa ka
 babo xae xo ilwe masemong ngwananyana
 a sale a peya ka maswana a apeyela
 monna yo o. Mothepa uo wa xo apea ka
 maswana e be ele se xole. Xwatta monna
 mosexare xe xo ilwe masemong. Mothepa
 a name a ape ye boxobe ba maswana
 monna ye wo a re xo ngwananyana
 ke tla xo adima leoto. Ngwananyana
 a kiba kibela monna yola a moyapeyela
 diting tsa boxoko. Xe monna wola a saja
 ngwananyana a kitimela masemong a opele
 a re bomma bomma ba leme ba kxole
 bomma bomma ba leme ba kxole. Monna
 wola o kwa ngwananyana a o pela a
 tšaba ka le-ato la monna yola monna
 a latele ngwananyana masemong a ope
 la le yena a re sekxwa-sekxwa
 koma koma ngwana a ja lebelo re
 motto xele sekxwa-sekxwa koma koma
 ngwana a ja lebelo re motto xele xea
 fihla monna yola a tšiyele ngwananyana
 yola le oto a mofe lela la xo xolofala
 a motloxele xona fao. Bommaxe ba mo
 pepule ba ye nae xae. Xo sasa le xona
 ngwananyana a diri byalo ka mehlang.

p1-38

op. 1-250*

652

27

K34/83

ngwananyane a yapeye byalo ka mehlang
a kiba kibr ka leoto la monna ya wo
wa xo ja ting ya boxoko. Ngwananyane a re
xe monna o we a sa ja a nama a
thšaba ka leoto lela la monna a opele
a re ~~bomma~~ - bomma ba leme ba
kxole bomma - bomma ba leme ba kxole.
monna yola o yetla le yena xoba a
fetsa xo ja le yena o ya o pela o re
sekwwa - sekwwa koma - koma ngwana a
ja lebelo, sekwwa - sekwwa koma - koma
ngwana a ja lebelo re mo moxela.
a fihle a tše ye le ngwananyane le koto
lela la xaxe a mofe la xaxe la xo
xolo fana. Xwasa le lengwe le tsatsi ka
xe masa a sena swele. Xwa tšewwa xwa
iwa mašemong byale ka mehlang. Monna
a He a a peyelwe xe a sa ja monnyane
a kitimela ma semong ka le olo lela
xe a fihla a leme byale o do kitima
xa a sa o pela. Xe a fihla mašemong
monna wola o yetla o re kitlilo tšea leoto
xe a fihla bommaxe ngwananyane ba
moxokxothša ka mexoma. ba mmola ya
ngwananyane a šala ka leoto le le botse a
se saba sexolo.

p1-38

op. 1-250*

652

28

IV

K34/83

Bananyana ba ya Koneng.

Ka tsätsi le lengwe bananyana ba rite ba e
ya Kxoheng o mongwa bona a Kxopyusa ke
lefsika la re xo mokxpa a le roxa a ba
a le kxatla a a mangwe mafsika. Xe ba
ba ya ba rwele dikxong bahwetsä lefsika.
le thibile tseba e le thaba. Bale ba bangwe
ba e pobola ba thoma xo hlanamela ngwana
wola wa batho ba re rena a se re xo
roxo o roxilwe ke Mokxatsane la bulexa
monyama ba fela xwa sala wola wa xo le
roxo. A sala a le rapela xore le mofo Sebaka
a fete e tse bale ba molefile. Laha la mofo
Sebaka a feta. Barsepela ba rite Xe bantseba
Sepela ba bona molwana o re taka taka ka
pele xa bona. Ba nama ba re Kxaxieug mola
Xo tukaxo mola mola xo xongwe ke motse
o tsebe xore xobe xo ena le monyama
wa pula. ba nama. ba ya xona mo xo lukaxo
molwana o we xe ba fihla ba hwetsä
sekolwana sa le Kxema. Makxema a saila
tsoma xe a boya a hwetsä ba yeng ba
ba nanyana bale. A thaba kudu bare re
bola ile di nama tse dithsi kudu. Xwasa
xo sasa makxema pele a e ya xo
tsoma a tseyä ngwananyana o mongwe
a kxona a e ya xo tsoma. Ngwana o mongwe

U V - N (H)

p 1-38

op. 1-250*

652

K34/83

29

e a lemoxa xore baya fela. Mosexare
 xe makxema a saile xo tsoma. Xwa
 šala xo etla nonyana e botse ya re xo
 bananyana ba o thatha khurwana. Ba e
 xa šetsa mabêle ya re xa fêšâ ya re
 nkxašetše a mangwe mabêle ba e xašetše
 ya ja ya re xo ja ya ba lokela ka
 xare xa mafôfa a yona ya fôfa
 nabo. Xe e fihla motseng o mongwe ya
 kotama le Haleng ya o pela ya opela
 koša ya re tšielele we tšielele mponth
 šeng xa Malope tšielele ke motšietše
 bana ba ~~xe~~ tšielele Malope morwam
 makoma. Ba re xo yona xa Malope
 ke mola ya tloxa ya fôfa ya fihla
 xo o mongwe motse ya kotama letlaleng
 ya o pela. Bana ba ~~batša~~ bomma bôna
 ba re e Hang le bone nonyana e
 botse še e ya opela e re tšielele we
 tšielele mponthšeng xa Malope tšielele
 ke mo tšietše bana ba xe tšielele
 Malope morwammakoma tšielele. Ba e
 bonthša ya fihla ya kotama ka kxorong
 g ya re nkalelele xo xo basalele
 le xoxo ka kxorong. Ya ba ya re
 nkapeyeleng baxobe ba xo ba boleta

p1-38

op. 1-250*

652

K34/83

30.

ba e apeyela boxobe ba xofisa. ya
fa bana bale ka mafexong a yona
ba ja ba khora. Ba re xo ba khora
ya ba nthša bomma bona ba thaba.
le bopapa bona ba thaba ya ba le
thabo le le xolo motseng o we kxosi
ya bolaya kxona ya xo nona ya
makhura a manthši. Ba leboxa nonyano
ye wa kudu. Ba be ba xopola xore
bana ba bona ba hwile ba bolailwa
ke ditau.

Mmutla le phokhu.

ka tsatsi le lengwe mmutla o ile wa bitša
diphoōfōlō ka moka tša lefase. Mmutla wa
re xo phokhu tšena ka moleleng o šine
menō e tšire yo nke o hwile. phokhu
a dira byala a tšena ka moleleng a šina
menō. Mmutla a bitša diphoōfōlō. tšedingwe
e opela e re Helenke helente menō
a midile Helenke a midile fase xo se
meetse. Diphoōfōlō tša tša dikitima dire
di Hilo bana menō a xo mola fase xo
seno meetse. Tša Hala le saka dintše di-
sexa xe di sa hlokomeše phokhu mmutla
wa bolaya diphoōfōlō tšela ka moka.
Mmutla wa šeya dinam tšela le phokhu baya

652

K34/83

3

Mats'o mo di dulaxo nthse byale mmutla wa
 thoma xo hlanamela phokhu wa xwerana le
 khudu. Mmutla wa fihla moleteeng wa khudu
 ware toto mpulele pula e ya nneha.
 pula ya re xoba e khula mmutla ware
 xo khudu a re axe ntho re He re lokela
 di nama tse tsa rena ka ntlong xore di
 seke tsa bola. Ba yaxa ntho ka ntho xwa
 hlabo khudu ka xare yaba mmutla ba
 napa ba thoma xo rulela. Ba be ba apela
 dinama xe ntse ba rulela byale. Mmutla wa
 re xoba dinama hi butswa wa napa wa ntho
 nama ka potong wa re xo khudu ke ja
 nama ye khudu ya re eje e be e le ya
 xo ota khudu ya re xo mmutla wena
 o je sa xo ota dinama tsa makhura ka
 tsaka. Mmutla wa tsebela ka pelong xo re
 ha o ha diya e-ug khudu. ka xe le seba
 mmutla e le phoofotswana ya ba hlale mara
 e senne. Moxalabo mmutla a napa a re xo
 khudu tisa mosela wa xaxo ke xo thobe
 dintu khudu ka botlaela ba yona ya dumet
 mmutla a e tira yo e kexo o thoba dintu
 tsa khudu e tswa xona a mokoko tela
 mosola xodimo xa kapa ya ntho. Mmutla
 wa re tee tep khudu ya re mmutla o

p1-38

op. 1-250*

652

K34/83

32

nteang monna mmutla wa re ke xo thoba
dinta monna wa xesō. Wa busa wa tšea
nama ya makhura byale wa re ke je
yena? Khudu a re awa monna mmutla
ke xo boditšē xore o je tsā xo ata fela
na? mmutla ka xo tšeba xore khudu e ka
se kxone xo foloxa wa ja nama yela wa
ba wa bo yelega ware ke je ye na?
Khudu ya do re ke ya xana mmutla a
do, dija a ba a dipetšā pula e kxola yana
khudu ya hwela xona mola xo dimo xa ntle
byale mmutla wa thoma xo xwerana le tau
ke setšē ke bolešē xore mmutla ke
phoôfôtšwana ya ~~bhatajana~~ kudu le tau
le yana e be e bolaita dinama tsē di ntle
e tsā diphoôfōlo. Mmutla wa re xo tau a
re a xe ntle ya xo lokela dinama tsē
wa dira byale ka xa o ile wa dira
khudu ka xona. Ja re xo tau wena a
Ha rulela ka xodimo ma ke Haya ka
xare. Ja xare xape ke ma xo bexa xo
a pewa dinama nthse. Mmutla o be a diye
la xona a kketha tsā xoba le makhura
a dije. Mmutla wa re xo tau hišā masela wa
xa xo fa ke Hana ke xo runa dinta
xe ke khutšā tau ya dumela byale ka

p1-38

op. 1-250*

652

33

K34/83

khudu yela. Mmutla wa re tau e sa lebe^{tsa}
ware ka amola tee tee tau ya xalefa
na? mouna mmutla o ntiyang mmutla wa re
xape ke xa rana dintu monkane waka
mmutla wa bo yelala wa koka telela sa
ruri xore o kxwahle e seke ya kxona xo
foloxa. Mmutla wa do ja di nama tšela wa
ba wa di fetša tau. Xwatla pula ya sefako
yana ya bolaya tau. E rile xoba e e hwa
mmutla a tšeya lehalo la tala yela wa le
a para. Wa se pela wa hwetsa di tšwene
di apeile byalwa. Di tšwene tša tšaxwa
kudu tšare kxosi e nile. Mmutla xe o
fihla wa inela di tšwene wa di tšeyela di
phokō tša xo inela wa re tšeyang se
le inela ka se be yang se wo le inela
ka se. tše dingwe di tšwene di tšen tšō
di atla ka xare xa maxibelele. Ba ba
nyennyane ba wela ka xare xa dipoto. La xō
sasa la hlaba xwa tšiya dipeu le mexoma xo
iwa mašmong. Xo tšoxelwa kxosi ka xae
moxala mmutla a name a re xa itwe
mašmong a šale a e tšwa ka xare xa
le halo la tau a phephele ka ntle. Xwa
tla ngwananyana wa le kxema ba moro
mile xore a yo tšeya peu. Ngwananyana

652

34

K34/83

a hwetša mmutla a tšwele ka xare xa lehlala
 la tau. Xe a fihla xo ba mmaxe a re
 utwela xa se tau ke mmutla. ke ke xa
 ba wa masemong ba re re ya o bolaya
 wa thšaba. Wa hwetša mmamahlomakhutlo a
 le ka moleteng wa yona. Wa re mmamahlo-
 mahlomakhutlo o tseba o dutše ka mo ntle ka mo
 xo ya thšabywa. Mmamahlomakhutlo ka mo
 ntle xo ya thšabywa mmamahlomakhutlo a tšwa
 a thšaba mmutla wa tsena ka xare xa
 molete wa mmamahlomakhutlo. Mmamahloma-
 khutlo a ya le naxa. Etse dithswene tsā fetā
 xona moleteng wa mmamahlomakhutlo.
 tsā botšiša tsā re mmamahlomakhutlo a se
 a bōne mmutla mona? mmutla wa re a wa
 a se re o bōne mmutla wa re xoba o tšwe
 le wa opola wa re kele mmutla motanā ke
 fenyā phiri ke fenyā phiri le tau ke
 ye difenyā ke re ina ka se inakase
 ina ka se. Xe o potše byale wa hwetša di
 phoōfōlō tšedingwe di dutše sehla reng sa
 motatadiyane ba re ke sa hlare sa kxosi.
 mmutla a fater a e ja sehla re sa kxosi
 a tšeya dithapo a di šumetsā ka xare xa
 maraxo. Wa molloy xo sa sa a re ka sume-
 tsā šumetsā ka nnyong ya molloy. Molloy
 a bolawa ba re o bold ~~re~~ sehla re sa kxosi.

652

35

lesoxana le manyana. K34/83

Ebe e le ngwananyana le lesoxana ko ena le Mala e Kxolo. Byale xo Sena mabele ka tsatsi le lengwe le soxana le manyana ba ya ka sekxweng. Ba hwetsa molete o moxolo o Hetsa matsae a nonyana e Kxolo ya dinata tse ditelele. Ba a ngwatha ba a a pea ba a jela xona sokeng. Xe ba ile xae ba hwetse bakwa xae ba ilo kotama. Bona ba do tseba xore ba khothse. Xo sa sa lahla ba ya xona mola xa ma bane ngwananyana xe lesoxana le saile tseye matsae a opele a re wena o axeteng fase tseyawe ma we lesoxana la tswa le susukile matsae ba a peye ba le nonyana ya fihla xoba ba sepela. Xa fihlela matsae a fihla kwa fase lesoxana. Xe sasa le rile le sa ile le xe xo opelele le xokwa xa a sakwa ka xore matsae a ile xae. Ebe ngwananyana o ya a pela a bona motho a satswele a katoloxa motele ya tswela nonyana ya phuphusela ya Ha ya bethanyana le le soxana le la le swere matsae ya mo kxeila ngwananyana a ya xae a kitima xe a fihla a re xe ke e byale ke byale motho hwile o bolailwe ke nonyana. Ke kxale re e ja matsae byale nonyana e.

652

K34/83

re humane re sa ile se ya motšiša a
yana.

Manzana le Pitse

Xobe xona le ngwananyane e ne aye kwala
xe bonmaxe ba ile mašemaung a sale a aperi
diteng ka maswana. Ba ba ba ba boxama
kudu ba bitše ba thšatšela klaya ka sakeng
Xe xo ilwe inasehang a sale a motšiša xe
ba sobelela a nape a xwotšha malla a thama
xa aperi. Xoba a sale a seya maxabe a le
a ye nawa thabang a tšatšile le ma
xakā. Xe a fihla a aperi a mešewana
sewana sekata le pitse maxeng. Sewana
se kwala se xang banna. Sewana se šewa
ke pitse maxeng e nape a ke pitse xe
fihla e le maxobe a le xoba a eja
a nape a ye xae. Xe a fihla xae a
tšeye kabā a tšatše a le Motšiša wa
mmampale. Xe bonmaxe ba boya ba
motšiša a da re ke salwala. Xemaxe a
re ke ya bōna me rišwana ya maswana a
hwatše e sena selo ka xare a da e khamolela a
se mmotšiša. Ka xo sasa lahlaba letšatši a dirra
byale ka mehlang a nore ke salwala xe ba
mmotšiša. Xe sasepelwa xo twa mašemaung
e na ka mehla ke motšiša wa makhomok

652

K34183

37

pelo a tsetla tse e kaxa xo-sasa re Ma Kwa
 kwa ba re xa a sale xona. Xe bammaxe
 ba sobeletse a thame xa thunthisa mebuse
 ya mosexare. a re di kudu miela hu.
 xo ba a sola o yo fa monna wa xaxe e le
 ng pitse ya naxeng. Xe a fihla a opela
 a re sewawa-sewawa sewawa setšeya
 ke pitse naxeng sewawa se xana banna
 ka tsatsi le le ngwe. a re a sa dira byalo
 a kwe wa ke monna o mangwe. Xe a
 opela košana ya xa xe ya xo bitša monna
 wa xa xe. Monna a dira byalo ka ngwanany
 ana e wo a opela are. Sewawa sewawa
 šeya ke pitse na xeng sewawa setšaba banna
 ya ha e kitima e thunthitše le rale e xopotse
 xore e ya ja teng ya re xe balamela monna
 a e bema ka selepe. Yahwa, xo-sasa ngwanany
 a yetla o xo potse xo re monna wa xa xe a
 xona xe a fihla a opela a bana xe sa
 tšwele sela a opela a bone xo sa tšwele sela
 a ba atla ka mekxo. xe a fihla xae a pesa
 dišū xore dimothunyetše mekxo e tšwe ba
 mmaxe bare xo yena o diyē byang a re ke
 bolawa ke moše, ba re xo yena tloxa o
 dule mo xe senaxo muše a do nnela xolla
 ba motemoxa xore olla pitse yela ya xobolawa.

652

K34/83

38

Ngwananyana wa xoba le ngwana.

Ka tsitsi le lengwe ngwananyana a laetswa
 xo yo e pa ditlōo ke mmaxe. Xe a fihla
 a epa ditlōo mmaxe a mmotša xore o seke
 waba wa iša le e tee ka molomong. Ngwananya
 na a dumela eng xe a fihla mašemong a
 di epa a xopola xo laetšo ya mmaxe a da e
 thsela a ja tlōo e tee a re xoba a e ja a
 ba le ngwana a mo a xela ntlwana sokeng
 ka nkekeng le ribeng la noka. Ngwananyana yewo
 e be e le modiša wa dipudi le diinku. Xe a
 boya madišong a monyathšē. Pele a monyathšē
 o be a opela košana e nngwe ye e rexa
 sammatee sammateedia tete ngwana hlare sa
 mpepe. Ngwana a name a thame xolla a re nge
 nge a tšene a mo nyanthšē. Ka tsatsi le lengwe
 monna o mongwe a molalela xe a opela te xe
 ngwana alla. Monna o la a fihla sethalaneng
 a o pela le ^{byale ka} ngwananyana a re sammatee
 sammateedia tete ngwana hlare sampepe ngwana
 a-lla a tšena a motšea a o ~~pa~~ Molaya. Ngwananya
 na o dile xe a fihla a opela a seke a kwa
 selo ngwana a seke alla. Xe a tšena a
 hwetša ngwana a se xona. A-lla xe a fihla
 xae a dō dula ka mošing. Ba mmotšiša a seke
 a bolela a thi yena o ya tseba. Ke xoha
 monna o la a Hilo ba botšō xore o bōne ngwana.

S 652
(4)

K 34/83.

BOOK 2.

P 39-76.

TEACHER. EZEKIEL RAMPOLA .

Bolomon Masaba

Tribal School

Private Bag .

PIETERSBURG.

2-39-76
Book 2-
652
monna le bana.

E Rampota 39
FEB 15 1944

K34/83

Kxale Kxale Xobe Xona le monna yo mongwe,
o be a na le bana ba ba bodi yo mexo a
bitšwa xore ke yena hlilaboro yo mongane
e le hlilaborušwana. Byale ba be ba Phela
diPolaseng Kxole le tšorapō, Byale hlila-boro o
be a hloile hlilaborušwana. Ka tsatsi le lengwe
hlilaborušwana a Pana Kolo, a napa a tšea
SELĒPĒ a fihla a bolaya ka Mulahe, a re xo
mmolaya a hatsa dinamune ka Koloing. A lokela
le mo-ke-kolo o la mmo-laile, a napa a hloxa
a ya toropōng. Xe a fihla toropōng, a thoma xa
xweletša a re ke reka dinamune. Yo mong.
we motho a Na a re ke hlilo reka. Xe a fihla
a re Pereisi ke bokae hlilaborušwana a
re Pereisi botsiša mokekolo. Motho wa batho
xe a fihla mokekolong a bitša a re mokekolo,
mokekolo, Pereisi ke bokae. Xware tuu, mokeko-
lo mokekolo Pereisi ke bokae Xware tuu
xape. Byale a motšikhinya hloxo ya Wela fase
hlilaborušwana a thoma xo o Pela a re

- Xa bolaya koko,
- Xa hlaya koko.
- Xa bolaya koko,
- Xa bolaya koko,
- Xa bolaya koko,

652

40

K34)83

Motho o la wabatho a thoma xo tšoxwa byale, hlilaboruswana a re ke xo iša kxolexong. Motho o la a marapela a re ke tla xofa le humo laka hlilaboruswana a re xona xo lokile. Motho o la a mofa le humo le xaxwe ka-moka. hlilaboruswana a bo e la xae. Xe a fihla xae hlilaboro a re na o tšwakae, a mmotšaxore ke tšwa toropong ke tšorekiša koko. Byale ke boile le ditšaba tše, Byale hlilaboro a bolaya kokwa xae, a pana koloi a sepela xe a fihla toropong a xweletša a re ke rekisa koko makxowa a mokwa a nama a swarwa. a išwa kxolexong.

Yare mohla a boya kxolexong, a šwara hlilaboruswana a molokela ka sakeng a re o mpoditse ma^aka. A sepela a fihla motsong o mongwe. a hwetša xo nwewa byalwa. a hloxe la saka ya xaxwe ka ntle, a tsena ka xae. Yare xa a sanwe byolwa mokxalabye wa motse a tšwela ka ntle, a bona saka e hemilwe molomo. Xe a themolla a hwetša motho ka xare, a re naoyakae, a fetola a re keya le-watteng. Mokxalabye o la a re e šwa xo tsene nna. hlilaboruswana a šwa mokxalabe a re se pela o tšee le humo la ka

652

41

K34/83

la dinku le dikxomo. Mokxalabye o la a tšena
 Sakeng. hlilaboruswana a mmofelela ka xare
 xa saka, a napa a sepela a tšea le
 humo lela a ya xae. hlilaboro a tšwa a
 tše a saka a sepela a fikla le Watteng a
 fošetša mokxalabye o la, yena o be a re ke
 hlilaboruswana, a napa a boela xae. Xe a fikla
 xae a hwetša hlilaboruswana a na le dikxo
 mo le dinku. hlilaboro a re o tšoditšea kae,
 hlilaboruswana a re ke tšoditšea ka le
 Watteng. Xe a motora, hlilaboro a re le nna
 ntšee o ye mphošetša, hlilaboruswana a
 mo tšea a re xo fikla le Watteng a re
 nna ke a xo fora, a mowšetša. yaba e le
 xona xe a hwile ka xore ke yo
 nyaka ~~ke~~ ~~ka~~ humo ka le Watteng.

Samo sela wa Seripa.

652

42

Monna le mosadi.

K34/83

Kxale Kxale Xobe Xona le monna a Na le mosadi. Byale ba belêxa ngwana o teê. leina la ngwana yo e^{no} be e le kekana, byale kekana o be a leta dinyane xe xo lemilwe. Byale xe a ile leta mmaxwe o be a mošetša dijo, Xe a e ja o be a jela sethaleng. Kamehla xe a e ja Xobe xo e tla sethoxa xo yena sere xe sefihla sere kekana, kekana.

nkore Phara,

xe nka namela mo

ke tlaxo bolaya.

Kekana a re Phara e je Kapelana e fetše e boelele xape e re nkore Phara xape hle kekana. a re xe a re ke o xana sere xe nka namela mo. kella xo bolaya. e lpeke xo namela e palelwe, kekana a thšoxwe a e pharele. E no diya byalo ka mehla mmaxwe kekana a nobona kekana a xwamelwa a e ya pele. ka tsatsi le lengwe q ba a mmotšiša, kekana a re xona le sethoxa se sengwe ka mehla xe ke ija se nohlwa se e tla xonna sere e ja lenna ke sengwa-tlele se fetše se boye xape sere nkore Phara xapa hle kekana ke bo elele ke se pharele sere xe nka namela

652 K34/83

43

mo ketla xo bolaya. Byale papaxwe a re
 xo yena xosasa xe eja serepe xe
 se tlile o sefe boxobe kamoka. Ke tle
 ke kxone xo seripa ka selepe. Sa fihla xa
 pe sare kekana nkore phara, a se ngwathele
 xo senene. labobedi a sefa lekako ka moka
 sare se sa hloko metše xoja papa xo kekana
 a seripa tšebe ka selepe. Sa e topa satsaba

Safihla ka byanyeng byobongwe
 bo boxolo sare patlaa. Papaxwe kekana a
 se latelela a fihla a hwetša se sarobetsa
 a kxa lente a sehlabo mo a seremilexo.
sere lentii.

o nhlabahlabo lang,
 o mpona ke e hlaba hlabetšwe
 ke papaxwe kekana.

hlaba hlabi sere lentii o nhlabahlabo lang
 o bana ke e hlabahlabetswe ke papaxwe
 kekana xe sere ke a reteloxo sare thšo ke
 papaxwe kekana sare ke xo šiele papaxwe
 kekana sanama satsabela xo tše dingwi
 thabeng a se latelela xape. a fihla thabeng
 molelong la ditšona, a re xotšona e tšwang
 ka o tše le thitheng tšebe tšatena

652

44

K34/83

Sapele sa tswa sare yakase ngweše sabobedi
 lesona sa dira byalo. Sona sela sa xojela
 kekana sa tla moraxo sare yakase ngweše
 ya wala fase Papaxwe ke-kana a se rema
 ka ~~selepe~~ sa wela fase ya ba xona xe
 se hwile. Byale kekana a se satswenya
 ke selo a napa a nona xape.

Diraerae

- 1) Sarethha sare makolwane ntese = kele'tsetse.
- 2) Santoma sekaname = kelePate.
- 3) Bananyana ba xeso ba ~~afere~~^{to} tse dikhwibidu = ledina
-mune.
- 4) seketlelwana sa titosi = ke ngwedi.
- 5) bana bankete ba ya bina nkete o ba lebeletse
ke makala a sehlare
- 6) Sehlašana ka xodimo ka fase bushuman
kePotata.
- 7) Bojeke bina ba rwele ditoto.
ke makeke.
- 8) Mithwana ya nkeke nene lexe kawa xa e Phum^p
ke leraxo.

652

K34/83

45

Monna le mosadi

Kxale kxale xobe xona le monna yo mongwe
 a na le mosadi o tse. le ngwana o
 tee, Leina la ngwana yoo e be ele
 buladikeke, Byale buladikeke yo o
 be a dula xa kokwaxe. Ka tsatsi le
 lengwe Papaxwe buladikeke a Hwate
 lana le Mosadi, monna a tse a
 Selepe a bolaya mosadi. Xosasa a
 tsea serope sa mosadi a se isa xa
 kokwaxe buladikeke. Xe a sa se isa
 xwatta nonyane ya thoma xo oPela

buladikeke, buladikeke
 buladikeke nama e se nama
 buladikeke buladikeke
 Thwe thwidi

a e betha ka lefswika a e Hoxela a
 sePela a kwa e thoma xape

buladikeke buladikeke
 nama e se nama:

buladikeke

Thwiiithwidii

a e betha xape ka lefswika a e besa
 mollong a ba a e sila bupi. a sePela are
 xe a fihla Kxorong ya matse ya
 dula le sorong ya thoma xo oPela

652

K34/83

Xape. banna ba motse ba mokxanela
 bamaa moxetša merwalo ya Xaxwe. ba moiša
 ka xae, a re xo fihla ka xae ba mothabele
 ba moiša ka ntlong. Manthapama a re ke
 a sepela, bama xanetša a nofela a re ke a
 sepela, bama xanetša bare oha sepela xosasa a
 ba a dula a tsoxa a sepela xosasa. a re xo
 sepela ba tsoxa ba a pea nama e la. buladikeke
 xe xo lewa yena o be a jela ka ntlong. Ka-
 mehla xe a e ja xobe xo nolla le xotto le
 mohlodimele le re buladikeke! buladikeke nama
 nama o ja mmaxo, ka mehla le be leno
 dia byalo katsatši le lengwe buladikeke a
 botša mokekolo. Mokekolo a lemoxo xore
 o bolaila mmaxo buladikeke. Katsatši le lengwe
 PaPaxwe buladikeke a ha xapa, Mokekolo a
 a pea dikxobe tša dihodi, a diiša ka ntlong
 PaPaxwe buladikeke a bitšwa a ya ka ntlong
 a fiwa dikxobe. A re a saja dikxobe ba
 xališa le bati ka matsika a maxolo. ba fiša
 ntlo a re xo kwa mollo a duma a thoma
 xo o-Pela.

e la duma

e la dumakeja semoto ntlong

e la Kaboxwe ba matsepe.

652

47

K34/83

e la duma

Kejasemotontlong.

a botšiši a re boduma ka e bare xo duma ka
bopedi a thome xo o pela

e la duma

e la duma ke ja semoto ntlong

e la duma ka boxweng bamatsepe

e la duma ke ja semoto ntlong.

Ntla ya swa ya mofiše leiša ka tare ..

Diraerae.

1. Kolo ya xēšo e thūya ~~ymuši~~ xodimo fēla xae
swei:- ke peipi.
2. Kxomo ya xēšo le xe nka e bua e ka setšwe
madi:- ke tšie.
3. Thapana tswikitswiki le matwapeng e ya fihla
ke tsela
4. Monno o motelele habiho:- ke sepoka.
5. Kare xo fa kolobē yešo xe ke fularela yare
ntla.
ke mphaka.

652

91

K34/83

lesome. Ba ya ba swere marumo, le
 dilêpê. Ba latela dikxomo boroka. Ba re
 xo fihla boroka. Ba hwetša basadi ba re
 xo bona? Banna ba mo ba ile kae?
 Basadi ba re mo xase Boroka. Boroka ke
 mola pejana. Byale a se le bone banna
 ba boroka ba feta le dikxomo tše
 dintši. Ba re ba bone. Basadi ba re
 le ba nyakela eng? Banna bare ba
 latela banna ba rena xe ba dišitše. Ba
 ba kitimišwa ba ba tšeela dikxomo.
 Mošimane a Ha xae a Ha a re botša
 xore dikxomo di ile Boroka. Le rena re
 ya boroka. Re yo nyaka dikxomo. Re sa
 feta re ya Boroka. Banna ba fihla Boroka,
 ba hwetša dikxomo tše dintši di Hetše
 lešaka. Banna ba Boroka ba tšwa ba
 ba tseba. Banna ba Boroka ba re: A re
 e tukišeng. Beng ba dikxomo ba
 hile. Banna ba Boroka ba tšwa.

652

K34/83

Ba swere marumo a bona le dilēpē.
 Ba hlakana le banna bale. Monna wola
 a re a se thšwe a bulšiše xore
 dikxomo le be le di tšeela eng? A
 bolaya monna wo mongwe ka selēpē.
 Ba na ma ba thoma xo lwa. Ya ba
 ntwā e ~~Kxoto~~. Ba rite xe ba ilwa
 banna ba bahlano ba thšaba. Ba be
 ba Hile xo ~~tšoga~~ dikxomo. Xwa šala
 ba bahlano. Ba rite xe ba fihla xae
 ba re re paletšwe. Rena re pholoxile
 ba bangwe ba hwile. Ba na ma ba
 romela lesome le batho ba hlano. Le
 bona ba fihla Boroka. Ba thoma ntwā.
 Ba rite ba sa thoma xo lwa ba
 babedi ba thšaba. Ba fihla xae ba re
 batho ba hwile. Rena re phuluxile.
 Ba romela batho ba bane xo yo tšea.
 dikxomo Boroka. Banna bale ba bane
 ba sehlwe ba sa lwa. Ba leba lešakeng

652

93

K34/83

Ba bulela dikxomo. Ba di tšea. Ba di
 kitimiša. Ba re xe ba kitimiša dikxomo
 banna ba Boroka ba tšea marumo.
 Ba ba kitimiša ka ôna. Banna ba uwe
 ba bane ba be bale bohale. Banna ba
 tšeya ~~dikxomo~~ ba di kitimiša. Banna ba
 Boroka ba boela xae. Banna ba bane
 ba fihla le ~~dikxomo~~. Ba re xe ba
 fihla xae banna le bakrekolo le bakxa-
 labye ba tšwa ka xae. Ba hlaba
 mokxoši. Ba tšeya ~~me~~ byalwa ba ya
 xo hlakanetša banna, ba xo Ha le
 dikxomo. Ba Haba Kamoka. Ba dira
 mokete wo moxolo. Ba mema batho
 ba motse Kamoka. Ba hlaba dikxomo
 tše dintši tša xo nôna. Ba ja ba fetša.
 bofelo.

652

Monna le Mosadi
"

K34/83

E be e le monna le mosadi. Ba ba
 le ngwana. Leina la xaxe bare ke
 katana. Ngwana o uwe e be e le
 o ^{mo} botse. ~~Es~~ Ba be ba na le ngwanenyana
 wa xo ~~swara~~ ngwana. ~~Tsats~~ Leina la
 ngwanenyana e be ele Letsi-Letsi.
 Tsatsi le letigwe mmaxe ngwana a
 ya mašemong. A re xe a ya
 mašemong. A botša Letsi-letsu xore a
 re xo thsola a tliše ngwana. Letsi-letsu
 a iša ngwana. Ngwana a nyanya. Mmaxe
 ngwana a re sepela o ye xo
 nkxelela meetse, ke Ne ke nwe. O ye
 leša ngwana xae. A re tseleng xe a
 sepela a bona nonyane. Nonyane ya
 kobola ngwana ya mo feleletša.
 Ngwanenyana a ya xae a sena
 ngwana. Mmaxe ngwana a re ngwana'ka
 o ile kae? Ngwanenyana a re ke rite

652

K34183

xe ke eHa tseleng. Nonyane ya Ha ya
 mo-kobola ya mo fetša. Mantšiboya
 a re xe a yo robala. ~~MOXALABE~~ ^{MOKXALABE}
 a re ngwana o kae. Ke rile Letsi-letsu
 a yo mo leša byale o re o jelwe
 ke nonyane. ~~Mosa~~ Mokxalabye a re
 xo mosadi na me o yo nyaka
 ngwanaka. Mosadi a ya xa xabo. A
 re xe a fihla xa xabo a re ke mgadile.
 A se ba botše mmete. Ba lebelela
 monna ba bona a sathe. Bofelo.

Tau le mmutla

Xobe xona le tau. Byale tau ye e be
 e swerwe ke Hala. Ya hlwa e tsoma
 moxare kamoka. Ya re e sa tsoma ya
 bona mmutla. ya lesa mmutla ya re; ke
 o monyenyane. ke nyaka phuti. Tau ya
 Hoxela mmutla. ya seke ya bona phuti le
 xa tee. Byale ya xopola mmutla, ya
 hwetša mmutla o robetše ya re;

mmutla ke ya xoja. Mmutla a re: O se
 ke wa ntja. ke ha xo ruta mano a xo
 humano dijo. Mmutla a re: A re epê
 molete, re axe lešaka, o tsene ka xare xa
 molete o šene mênô. Nna ke ha thoma
 xo bitša diphôôfôlo ka re; Helenke: Helenke:
 mênô a medile; Helenke a medile fase:
 Helenke fase xo se meetse. Tau ya dumela
 tša epa molete, tša ba tša axa lešaka.
 Tau ya tsena ka xare ya šena ~~mmutla~~ ^{mênô}.
 Mmutla wa tšwa wa howelela diphôôfôlo
 wa re: Helenke; Helenke; Mênô a medile;
 Helenke a medile fase; Helenke fase xose
 meetse; Helenke; Helenke; maphôôfôlo ohle. Tša
 na ma tša tšwela di re; Helenke; Helenke
 mmutla xa a ake; Helenke mênô a medile:
 Helenke; A medile fase. Tša tsena kamoka
 ka xare xa lešaka mmutla a tswatela êkê.
 Tau ya tšwa. ya bolaya diphôôfôlo tšohle.
 ya na ma ya bona dijo.

(Turn to book II)

S 652₍₄₎

K 34/83.
Book .4.
P 97-117.

TEACHER. EZEKIEL RAMPOLA .
BOLOMON MASABA
TRIBAL SCHOOL
Private Bag .
PIETERSBURG.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p. 97-117

652₍₄₎

Rec. 17.2.44.

E Rampola 97

Book 4:
p. 97-117

K34/83

Mmutla a Homa a re: Rakxolo a re yaxe
ntlo. Tša axa ntlo. Dirite rite xe di axa ntlo:
Tau yare xo mmutla; Namela o rulele.
Mmutla wa namela. Wa re xe o le xodimo xa
ntlo wa ikwetša fase. Tau ya namela ya
rulela. I rite xe e fetša xo rulela mmutla
wa namela^{wa} kokotela mosela wa tau ka
phatša xodimo xa kapa. Tau ya re: Mmutla
o ya mpolaya. Mmutla a re: Ke Hoša patšana
e kxolo e ya xo loma. Pula ya fihla. Tau
ya re ke ya theoxa ya palelwa. Mmutla a
tšeya nama ya xo nōna a re: Ke tšeye ye
rakxolo? Tau ya re nka Ha ka xo bolaya
mmutla. Mmutla a Hoxa a yo tšeya ya
xo xwamelwa a re: Ke tšeye ye rakxolo?
Tau yare eng. Mmutla a e xana. A e bušetša
a tšeya ya xo nōna. A Homa a re: Ke je
ye rakxolo? Tau yare nka Ha ka xo bolaya
mmutla. Mmutla a eja. Tau ya re ke Hile
xo bolaya. Xwa na ma xwa fihla pula

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

p. 97-117

652

98

K 34/83

~~Fihla~~ ~~pata~~ e kxolo. Tau ya re ke ya theoxa.
Xomme ya palelwa. Pula ya na. Tau ya
hwa. Mmutla a ja dinama tšela a le tee.
A namela xodimo a bua tau, a tšeya
lehalo la yona a sepela, a tama a
hšoš'a batho ba-re ke tau. Mmutlo wo u
be u He o re xe o bōna xo se-na
molho o emē seolong, o opélé o re:

E le mmutla ~~matena~~ ke ya di
penya. Ke penya phiri le tau ke ya
di penya e tē Inankase: Inankase:
Inankase..

Xomme monna o mongwe o a bexo a
feta le dimpya a monna. mmutla a
lahla lehalō a šiya dimpya tš'a monna
wola. A boela moraxo mmutla a sepela. A
hwetša dithšwene di apeile byalwa. A re
xo tšona.

Inankase: Inankase. Dithšwene
tš'a tšenthša diaha tš'a tšona ka xare xa

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

p. 97-117

652

99

K 34/83

dipitš'a tš'a byalwa. Di be di bona e ke
ke tau. Thšwenyana e nyenyane yona e
nove; selo se xase tau ke mmutla. Tšare
wena o nyaka xo re bolaiša tau. Mmutla
boela moraxo. Tšatši le lengwe o rile xe o
sa opelela xodimo xa sethubi o re;

Ke mmutla motona ke fenya phiri:

Ke fenya phiri le tau: ke ya di fenya.

E le Inankase; Inankase; Inankase.

Diphōōfōlō tš'a e kitimiša. A kitima a
hwetša mmamahlw'a khutlo a re;
Mmamahlwa 'a khutlo ka mo ntle ka mo
xo ya thšabiwa. Mmamahlwa 'a khutlo a
tšwa a thšaba. Mmutla yena a šala a
tsena ka moleteng wa Mmamahlwa 'a
khutlo. Diphōōfōlō tš'a feta di kitima. Tš'a
hwetša mmamahlw'a khutlo. Tš'a-re hee;
o reng o le mo? Mmamahlwa 'a khutlo a re:
Ke nthšitšwe ke mmutla ka moleteng
waka a re ka mo ntle xo ya thšabiwa.

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

p. 97-117.

100

652

K 34/83

Ka na ma ka thšaba. Diphōfōlō tša boela tša moraxo tša hwetša mmutla a thšabile. Mmutla o rile xo Hoxa mo uwe a sepeia. A hwetša thšemo ya dimake. A tsena dimake tšela tša batho. Monna a beya selaxa. Mmutla a re a sa ja dimake a swarwa ke selaxa. Monna a fihla a swara mmutla a re: Ke wena o hlwang o ija dimake tšaka. Momohla ke xo swere ke yo xoja nama. Monna a tšeya mmutla wola a o tsenthša ka sakeng a se a o bolaye. A o fa ngwanenyana xore a yo o apeya. Ngwanenyana a fihla xae. Mmutla ware nkalele lexoxo. Ngwanenyana a o alela. Wa thoma ware ke nyaka xo robala. Nkapešē kobo a o apeša, a Hoxa a yo hlatswa fotwana. Mmutla wa šala o Isoxa o tsenthša kxopana mo o beng o robetše. Ngwanenyana xe a boya ka mafuvi. Papaxe

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

p. 97-117

652

102

K34/83

a fihla a re: Nama e kae? Ngwanenyana
na a re: Mmutla o ka mouwe movaleng
o ya bolela. O robetše. Monna^a tšena a
phšatla kxapa a hlomanka ke mmutla.
Mmutla wona o be o nnetše xo sēxa
xodimo xa sethubi. Monna wola ~~wa~~^a
roxaxa ngwanenyana a re o lesitše nama
e sepela. Bofelo.

Phōkō-phōkō le Dišwadišwane.
~~banetjano~~

Xobe xona le ngwanenyana wo mongwe
ba re ke Phōkō-phōkō. Tšatši le lengwe
ba Hoxa ba ya dithehweng. Ngwana'bo
Dišwadišwane^{di} a re ke ya xo rata Phōkō-phōkō
a kxoromeletša Dišwadišwane ka nokeng.
Tšatši le lengwe & mošimanyana a Hoxa.
A ya nokeng. A fihla a re:

Phokwane nta o tšeye kxaetšedi:
wanawanela: Phokwane nta o tšeye
rareng: Wanawanela. A name a fe
ngwanabo dijo. Monna wo mongwe a

S 652₍₄₎ K 34/83 E Rampola.

P. 97-117

103

652

K34/83

mmōna. A Hoxa a ya nokeng. A libja a re:

Phokwane nHa o tšeye Kraetšedi:

Wanawanela: Phokwane nHa o tšeye

rareng. Wanawanela, Phokane o ya se xona

Kraetšedi. Wanawanela.

Ngwanenyana a tšwa. Monna wola a

mo swara. A mo išu xae. Ba mo

libja ka ntong a re xo nōna ba

kxōna ba mo nthšā. Ba botšišā mošimanyana

ba re motho wa ke mang? A re a ko

mo tsebe. Bare ke Phokwana. A se re o

mmolaile. Ba swara ^{mošimane} ngwane ba

mmola-ya. ya ba mokete wa moxolo. Bofela

Banenyana bu ya ditsetlweng.

Banenyana ba kile ba ya ditsetlweng.

Ba sepela. Ba be ba na le ngwana wa

Kxoši. Leina la xaxe e be e le

Mokxadi. Ba Hoxa ba Sepela, Mokxadi a

Kxopya ke lefsika. A le roxa a re:

xona o be o diya nkopa lefsikana

rewe. Ba sepela ba kxa ditsetlwa.

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

p. 97-117

104

602

K 34/83

Ba boya. Ba xile xe ba boya, ba hwetša
lefsika le fetoxile thaba e kxolo. Banenya-
na ba apela ka otee ka otee ba re!

lentswe phatloxa; lentswe lentswe.

A se o roxe kenna lentswe

lentswe! O roxile ke Mokxadi lentswe
lentswe.

Ba feta ba sepela. Ngwanabo Mokxadi,
a re! Mokxadi di ya ka pela batho ba
ya re Hoxela. Mokxadi a re!

lennywe phatloxa lennywe lennywe

a se o roxe kenna lennywe. O

roxile ke Mokxadi Lennywe.

Lefsika la se ke la phatloxa. Byale
bošixo ba fihla. Ngwanabo a re! Mokxadi
a thoma a re! lentswe phatloxa

Lentswe lentswe. A se o roxe

kenna lentswe lentswe o roxile
ke mokxadi lentswe lentswe.

La phatloxa. A feta. E be e šetše

S 652₍₄₎ K 34/83 E Rampola.

p. 97-117

652

105

K34/83

e le bošexo. Ba sepela. Ngwanabo
moxadi a re: Ke xatile monaxeltho.
O xatile eng? Ka ke tsebe a re
topa o dupe. A re ke bosepa ba
Kxomo. Ba sepela. A thoma a re: Ke
xatile monaxeltho. A re o xatile eng?
A re a ke tsebe. A re topa o
dupe a re ke bosepa ba ~~Kxomo~~^{Kxoxo}.
A re re fihlile. Ba bōna mollō o tuka.
Ba ga xona. Ba hwetša mokxekolo. Bave
xo mokxekolo re tsebetšwe. A re xo bōna
xo lokile. feela xona le dilo tša xo lōma.
Banenyana bare a xona na taba ye ha
lala ye yoxetše xosasa va Peta. Mokxekolo
wo e be e le lerimo. ~~Ma~~ Montšiboya a
lala a hlaba banenyana maraxō ka lemaō.
Xosasa mokxekolo thšwa a tsoxa a yo
bitša matsimo xore dinamā šetše. O rite
a sa ile. Xwa šala xo etla leeba. La fihla
leeba nkxorwana. A re xo banenyana

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p. 97-117

106

652

K34/83

mokxekolo wola o ile xo bitša matsimo.
Ba Hile leja. Leeba la phathakxa
banenyana ba-le la lofa ka bona.
Mokxekolo o rile xe a fihla le matsimo.
Ba tšena ka xae. Ba hwetša banenyana
ba sepetše. Leeba la ba isa xa xabo
bona. Mokxekolo yena a šala a bolawa.
Banenyana ba fihla xae. Leeba la fiwa
dikxomo tše dintšhi. Ya ba mokete wo
moxolo. Bofelo.

Kxoši le Basadi ba yona.

Xobe xana le kxoši ena le basadi ba
bantšhi. Kxoši ye e be e na le dikxaka
tše dintšhi. E be e di tsoma. Mosadi
wo mongwe yena o be a ehlwa a
utswa dikxaka tša kxoši a dija. Kxoši ya
ye xo mokxekolo dikxaka tšaka di lewa
ke mang. Mokxekolo a ye a ke tsebe. Kxoši
ya ye xo mokxekolo ntote lešika le
le telele. Mokxekolo a mo loxela. Xwa na ma

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

p. 97-117

107

652

K34/83

xwa iwa nokeng. Mosadi wola wa xoja dikxaka tš'a kxoši a re xo ngwana wa xaxe xe a Hoxa; xe o bona sedibelo se se iwa o thšwe o re ke wetš'e ka nokeng. Ngwanenyana a lebelela. Xwa thoma mosadi ka otee ka otee a re:

Mantata mantata Kxaoxa re bone wa jileng dikxaka tš'a kxoši.

La se ke la kxaoxa. Mosadi wola wa xoja dikxaka yena o be a kxorometš'a ba bangwe. Xo rile xe xo Hile ya yena a re a sa re mantata a wela ka nokeng. Sedibelo le sona sa wa. Ngwanenyana a tš'a ngwana ba ya xa moxolwaxe. A mmopula ka thari. Ba sepela ba sepela, ba rile xe ba le xare xa naxa ba bona moxu wa xo bulšwa. Ngwanenyana a hlohlola ngwana a namela a kxa maxu. A kwa seto se re: E kxa kudu re ba bedi ka fase.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p. 97-117

652

108

K 34/83

Ngwanenyana a makala. A kxa a na ma
a re a fedile. xo setše a matala. A
Moselapye a re le ya matala ke ya ja.
A mo kxelela wona. A matala le wona a
fela. Ngwanenyana a re a fedile. Moselapye
a re: Ekxa le matakala. A mo kxela le
wona a fela. Ngwanenyana a poloxa.
Moselapye a thoma a re: Nkhore di He
Panafanethe ke monaheno. Ngwanenyana
a mo fa. Moselapye a thoma a re:
Nke ke ~~isw~~ ithswanthswanetše ka thari
le ka diphele le ka ditheho. Ngwanenyana
a mo fa. Moselapye a xana xe ngwanenyana
a re: Moselapye mphana monahetho.
Moselapye a re: Ke Ha xo fa bofula
kxomo. Ba sepela ba fihla bofula kxomo.
Ngwanenyana a thoma a re: Moselapye
mphe monaxetho. Moselapye a re: ke
Ha xofa bofula nku le pudi. Ba sepela
ba fihla bofula nku le pudi. Ngwanenyana

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p. 97-117

652

109

K34/83

a re moselapye mphe moraxel'ho.
Moselapye a re: ke Ha xofa bofula
Kwanyana le puršane. Ba fihla xona
~~u~~ mouwe. Le xona a xana le ngwana
Byale ba be ba šetše ba batametše
motse. Moselapye a xanela sa ruvi.
A re moselapye šalela moraxo, a e
ya ngwanenyana. Ba fihla bare xo
Moselapye o re Hetshe le eng. Moselapye
a re: photo ye e tamile e
nthuša xo mpopulela ngwana. Ba na
ma ba beya ngwanenyana wola
ka mathrding. Bare xe ba mofa
maxobe. A xane a re: nna ke kxera
Hoo ka temawana. Moselapye a di ya
ja mafsi. O be a ngwareditše mosela
a lala a re bošexo a tsoxe a
Kxaphe mafsi ka mosela. Xosasa
ba na bare ngwanenyana a yo leta
dinonyane. Ngwanenyana a sepela le

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p. 97-117

110

652

K34183

Kokwahe. Ngwanenyana a re xe a
letile dinonyane a re:

Swia: Swia: Hbakatšabyale xase
molho. O re ngwanabo ke phoō'pōlō
xona a tseba ke eja Hoo. A name a
re ke ya tetemela ke ya xo bomma
madibeng. Mokxe kolo a mo kwa. Ba
boela xae. Moselapye a re: Hee
bomoselapye ba teng ba di ya thšwa
ba boya momolha. Bare xape a xona
dinonyane. ~~Ba~~ lala ba rera xo bolaya
moselapye. Xosasa ba tut-ets'a mafsi
ba a bea ~~ka~~ moleleng. Ba-re Hseiang.
Ngwanenyana a Hsela. xo rite xe xo
Hile Hsela moselapye a thoma xolla
kyale ka mpya a re:

Xwêê: xwêê: tša boxošing tšona
ke lle. A wela ka xare xa mafsi, ka
xore mosela o rite xo bona mafsi wa
varoloxa. A hwa ba mo epela xona

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

p. 97-117

111

652

K 34/83

mouwe. Selabe ngwanenyana wola ya
ba xona a botša bottlakatšabyale
xore mmaxe fo hwile o wetše
ka nokeng. Selabe le yena a na
ma a tšewa ke Kxosi. bofelo.

Monna le Mosadi

E be e le mosadi a na le ~~monna~~ monna. Monna
wo a Hoxa a yo Šoma Borwa. O rile
xe a Šoma mosadi a šala a tswenya
ke dilo. tšatši le lengwe a roma
lenong xo monna wa xaxe. Lenong la
Hoxa la ya Borwa. La hwetša monna a
šoma. Leina ~~la~~ monna yo e be e le
Blentane. Lenong la ye xo ~~monna~~.

Ke Nilo nyaka Blentane! Blentane
Mosadi a lala a re zuu a ba a lala
a re ~~zoo~~^{zoo}. Koa xae! Koa xae: re pexa esele
re amoxa ke modimo motowane,
Le masēka a xaxe a Hetše mo fase
O ya o-ya patše! O ya o ya patše.

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

p. 97-117

112

652

K34/83

Blentane a na ma a kwa lenong.
Xoba a le kwa a yo botšša mong
wa xaxe. Xoba a mmotšša a Hoxa a
yo rêka selêpê. Xoba a reka selêpê
a Hoxa a ya xab. Xe a fihla xae. A butšišša
mosadi wa xaxe. Mosadi wa xaxe a mmotšša.
Monna a latêla selo sela. Sa fihla xo ho
tswenya mosadi. Monna a se rêma ka selêpe
sa hwa. Monna a re/xo se bolaga a boela Borwa
xo yo šoma. Mosadi a na ma a ikhutšša. Bafelo

Kxoši le basadi ba yona.

Xobe xo na le kxoši ye nngwe e na le basadi
ba bantšišši. Basadi ba kxoši ye ba be ba bēlēxa
maxokobu. Mosadi wo mongwe a bēlēxa ngwana.
Kxoši ya-re xo yena. Sepela o yo lahla ngwana o
uwe. Mosadi a Hoxa. A sepela xore a yo lahla
ngwana ka xore kxoši e re ke nyaka bana ba
maxokobu feela. Mosadi a re a sa sepela a
bona kubu le Kwena di ô-ra letšatšiši. Kubu le
Kwena tše di be di dula ka xare xa meetse.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 97-117

652

113

K34/83

Tšare xo mosadi. Ngwana o uwe o mo isa kae?
Mosadi a fetola a re: Ke yo mo lahla. Kxoši e re
xu e nyake batho e nyaka maxokobu. Kubu le
Kwena tšare xo mosadi. Tliša ngwana o uwe
re Ha xo swarela yēna. O Ha ~~ana~~ ^{ho} o ~~tš~~
mmōna. Mosadi a di-~~fa~~ ngwana. A fetiša
letsatši le tee a yo mmōna. xe a khlala a re:
Kubu-le Kwena nthša Molahlwa re mmōnē:

Nthša Molahlwa re mmōnē.

Tša mo nthšar ~~byalo~~ byalo a ntše a mmōna a
no fetiša matsatši. xo khlala xe ba bōra
mosadi wo. Bare xo mmōna ba yo botša
kxoši. Kxoši ya ya le mosadi le dikxomo tše
dintlhši ba tšea ngwana wola. Kxoši ya na ma
ya tšea ngwana wola. Yare a ke sa nyaka
maxokobu motseng waka. Ke nyaka bana. Xwa na
ma xwa bolawa maxokobu. Bofelo.

Ngwanenyana le makxēma

Ka tšatši le lengwē makxēma a kile a yo
tsoma. Xobe xona le kxudi ya mohuhwane. Makxēma.

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

P. 97-117

652

114

K34/83

a a bile a ya kxole le xae. A hwātsa mošima-
ne a dišitše dipudi le dinku. Ka xe xobe xona
le kxudla ya mohuhwane. Makxêma a tšea nku
ye nngwê ya xo nōna ya Kxapa. Ba sepela nayo.
Mošimane xa a ka a ba bōna xe ba tšea nku
yeo. Makxêma a iša nku yeo xae xa ôna.
Xona mo uwe xae xa makxêma xobe xona^{na} le
ngwanenyana wa leihopya. Ngwanenyana^{ya} wa o
be a sa nonthšwa. Xosasa makxêma a
Hoxa xo yo tsoma xape. Xe ba sepela ba
Hoxela nku le ngwanenyana. Ba botša ngwane-
nyana xore a se ke a beša nama mosexare,
kaxore makxêma a mangwê a ka kwa monkxō
a Ha a bolaya ngwanenyana a tšea nama.
Ngwanenyana a dumela xore a ka se beše
nama mosexare. Makxêma a sepela^{la} xo yo
tsoma. Xo rile xe ba sepetshe mosexare o
moxolo ngwanenyana a swarwa ke Hala. ~~Ha~~
Ka xo swarwa ke Hala a beša nama. Makxêma
a mangwê a kwa monkxō wa nama ya xo

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p. 97-117

115

652

K34/83

bešwa ke ngwanenyana. Ba Hoxa ba kitima bare! Am: Am: Monkxō wa bese wa nama o tšwa kae? Makxema a uwe a ya mo ngwanenyana a be a le xona. A fihla a hwetša ngwanenyana ka ntlong. Ntlo yeo e be e na le lefsika le lexolo la lebati. Leina la lefsika leo e be e le lefsika-mašoba-mabedi. Makxema a uwe a xo kwa monkxō a fihla a re xo ngwanenyana re bulele! Ngwanenyana a xana. Makxema a thoma xape a re: Lefrika-mašoba-mabedi mputelē. La bulēxa makxema a tseba. A hwetša ngwanenyana. A re xo yena. Re ngwathelē nama Ngwanenyana a Pa makxema a le nama. A ja a re xo khora a botša ngwanenyana xore a šale bōna ba sa yo tsoma. Xoba makxema a sepela, Ngwanenyana a šala a thšaka. O rite xe a Hoxa a tšea leotša, mapheha, dithšithširi le matsētse. Ka xe a be a tseba xore dilo tše di ratwa ke makxema. O rite xe a thšaka a thšela leotša tseleng.

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

p. 97-117

052

116

K 34/83

Makxêma afe a xo mmotša xore a se beše
nama a boya. A rile xe a re Lefika-~~Mašoba~~-mabedi
mpulêlê. Ba hwetša ngwanenyana a sepelše.
Makxêma a xo ja nama a bôna xore
ngwanenyana o thšabile a mo latela. ^B Ba rile
a sa sepela a bôna leotša le thšolotšwe
tseleng. Ka xe makxêma, a be a rata
leotša a thoma xoja leotša lela la xo thšollwa
ke ngwanenyana. Ngwanenyana xe a thšela
leotša o be a diela xore a diexiše makxêma.
A re xo fetša leotša a latela ngwanenyana.
Ngwanenyana a tamo a thšela leotša byalo
byalo. Makxêma ~~o~~ ona a re xo fihla a ja leotša
lela. Ngwanenyana o dirile byalo xo fihlela xe
makxêma a lapa. A rile xo lapa a duta ka
pase xa se lare. Xodimo xa Sehlave seo
xobe xona le ngwanenyana. Ngwanenyana o
be a na le meetse. Kxapaneng ya xo duta.
Meetse ao a dutela makxêma, xomme
makxêma a tsoxa. A lebêlêla xodimo a

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

p. 97-117

652

117

K34/83

bōna ele ngwanenyana wola. A na ma a re:
a re remeng sehlare se. Ba na ma ba
se rēma. Ba rile xe ba se rakeleditše ba
se rēma sa nyaka xo wela fase sa thoma sa
mela xapē. Kxaetšedi ya ngwanenyana ye e -
be e loyile ngwanabo a lewa ke makxēma.
A na ma a tsoxa a ya pelo fa a xo
lorileng. Xe a batamēla a bōna batho ba
bantši. Batho bao e be e le makxēma ao
a a lorileng. A fihla a ba dumedišā. A re
xo bōna le remelang sehlare se le bile
le di ya tšwa dikudumela. Makxēma a
mo fetola a re: Re bolaya phōōfōlō ya
rena šē mo xotimo xa sehlare. Kxaetšedi
ya ngwanenyana ya lebēlēla ya hwetšā e
le ngwanabo. O be a na le dimpya. A thoma
xo remišā makxēma sehlare. Ba re xo rēma a
re a re khutšeng re taxe fōla. Ba khutšā ba
taxa fōla. Ba rile ba sa taxa a ba sasametšā
dimpya. Tša ba bolaya. Ngwanabo a theoxa ba ya
xae. Xe ba fihla ya ba mokete wo moxolo.

S 652
(4)

K 34/83.
Book .5.
p 118 - 135.

TEACHER. EZEKIEL RAMPOLA .
BOLOMON MASABA
TRIBAL SCHOOL
Private Bag .
PIETERSBURG.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 118-135

Book 5 p 118-135
no

652₍₄₎

rec. 17.2.44.

E Rampola 118

K 34/83

ntwane Mokxadi le Mokxatsane

ko be xe na le mosadi le monna

ba be bana le bana ba ba bedi

ye mosadi le mosadi yo monna

le mokxatsane bana ba ba

be baratana kudu ka le tsatsi

le le ngwe ba tsoxa le ba motse

wa xa bo botla ba e ya konyeng

kyale ba feta dithaba xe ba le xa

na moxe Mokxatsane a koppa ke

lefsika romme a tswa madi

a dula fase Mokxadi a thoma

a koppa le fsika le la ka mafsika

a mangwe romme ba le ba le xo

na bo ba seke ba le dina selo romme

ba feta ka moka le bo Mokxadi le

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.
p 118-135

652

K 34/83

119

Mokxatsane Ba ya Kxonyeng
le Esika la šala le etidira Mohlolo
la xo la fihla marung xomwe
ba be ba ka se kxone xo feta
byale ba ya bo ya ke thapania
Sibale bana ba batho ba fihla mo
le Esikeng ba hwetša le tswaletše
ba le ba bangwe ba thoma xo a pe
la koša. Bare ntswe: ntswe:
fela xa ntswe: ntswe fela xa: ase
wa roxa ke nna ntswe: ntswe
fela xa: O roxile ke Mokradi:
ntswe: ntswe Mokradi le Mokxatsane
ntswet ntswe fela xa ntswe: ntswe
Bana ba molho o tee ntswe: ntswe
le Esika la nga mola xa xo

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 118-135

652

K 34/83

20

Se vlene yo la a be xo a
E pēla a feta yo mongwe a Ha
le yena a o pēla byalo la bule xa
le yēna a feta ba be ba le ba hlano
ka Mokxadi le mokxatsane bya le
xwatta wa fe le lo a dira
bya lo le yēna le fsika la bu le xa
a feta bya le xwa Ha Mokxadi
le Mokxatsane le bo na ba ho
ma xo o pēla bare Ntswē: Ntswē
fe lo xa Ntswē: Ntswē a se
wa ro xa ke nna Ntswē: Ntswē
o ru xile ke Mokxadi Ntswē: Ntswē
Mokxadi le Mokxatsane Ntswē:
Ntswē fe lo xa le fsika la ve tuu
Monyama wa ba ta mela ro swana

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

p 118-135

652

K 34/83

121

E le xore le fsika kudu kudu
le ru xile ke Mokradi bya le
yo monyane a le opelela are
Ntswa: Ntswa feto xa Ntswa:
Ntswa feto xa a se wa wa xa
kenna Ntswa: Ntswa feto xa
la bu le sa yo monyane a feta.
xona sa la yo magolo Mokradi
bya le ke bo-se-xo bya xo šiša
xa a sa bona le tsela le fsika le la
lona le sa thibile tsela byale xa are
ke isa mahlo kxakala a bona malo
o tuka mo dithabeng a ya xona
xe a fihla xona a hwetša ntlo
E kxolo xomme a kokola are
ke tse na ka kae xomme a kwa

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

p 118-135

652

K 34/83

122

lentšū le le xolo le re tsena ka
xo dimo xomme Mokxadi a
tsena xe a tsena a hwetša
Banna ba bantši xomme ba fo
ba ya xo dimo bare mosadi wa
rena ba muleya ka mokamorenq
bare e sa nōna banna bawe e b
E le matsimo Matsimo ke xore
Makxēna ke batho ba xo ja ba
bangwe byale ka ditau xo sasa
oa yo tsena xomme nonyane ya
ša la e e tēla ngwananyana yo we yare
xo yēna Thšela Thšela uthollwana
mpedi na uthollana Thšela Thšela
ke xo botše ngwananyana a
Thšela mabēlē ya re xa ke ji ji

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

p 118-135

123

652

K 34/83

masepana a bo mmako nonyane

yeo leina la yô na E be ele

Môkxonwane motiyatiya ngwana

mmetwa ke pelwana xomme

ngwananyana a thšela leotša ya tōpa

ya re thšela thšela nthorwana mpedi

na nthollana a thšela xapê leotša

ya tōpa ya re xo yena mmamohla

Matsimo a tibo xo ja xomme wêna

Ere ke xo boolê merini xo dira

nonyane ya mmoola ya re xo yena

tšeya merini ya xa xo o e kxa o xa

n thšê o tseye o mong o c êpêlê ka

Mafuni xomme o mong ka ntong

o mong ka lapeng o mong ka

kxonong o mong ka lešakenig

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 118-135

124

652

K 34/83

Xonume byale o feditše Nonyane-yare

Xo yena e tiamo ba ya ka mafuri

yare xo yena khurumolla pitsa ye

a e khurumolla xonume a hwetsa

Ngwana a khurumolla e ngwe a

hwetsa tiani a khurumolla emagwe

ngugwe a hwetsa sethepana sa

ngwana a khurumolla e ngugwe

a hwetsa Borobé a khurumolla

E ngugwe a hwetsa sedibelo sa

Makhura xonume Nonyane ya re

xo yena tala o tlatše le ngwana

o ~~ngugwe~~ ngugwe ke tlaro bo tša

xonume xa Mokxadi a feditše

tlo xa o sepele ka tsela ya xo ya

xa xonoto banula ba we ba be

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 118-135

652

K 34/83

125

ba sa ya xotsoma ba be ba ile xo
bitša ba xa bā bona xore ba he
ba jē ngwananyana yo xomile
ngwananyana a ha xa a sepela ka
pala xomile xe a dutše a se pela
a hla ~~ka~~ na le sehlopha sa batho
batho ba ~~we~~ e be e le bao ba tšwa xo
bitšwa ke Makxena a le a xo
dula le ngwananyana yo xomile
xe ba hlakana le ngwananyana bare
moxatsa # Tsimo šo Ngwananyana a we
moxatsa Tsimo xa byale: xa byale:
le e tše le re thimo dinokeng le bile le
re thimo marokeng xe ba sa di va
byalo le xokobu la tšwela le fo fa
la re xwa xwa ngwana ouwe wa

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 118-135

652

126

K 34/83

Batho ba na ma ba moleso a fe
ta bona ba ya mona xo ye na o ya
pele a sepelaka tsela a sepela ka
katsela matsimo o le a sepela
a sepela a ba ta metse xo fihla
a lapile kudu kudu bare re yo ja ^{la} ~~po~~
lo xa ka nana xanne ba fihla
ba hwetsa beng ba xae ba sa ile xo
bitša ba nakxema a nang bare
re tlo ja mo keie beng ba xae
le bona ka metso tswanyana yo na
yeo ba fihla ye na yo e be xo e le
mo xatša ngwananyana yo ba be ba
re ke Tsimo a ya ka mo utlong
a se ke a hwetsa selo a ya ka
mo ma furi a se ke a hwetsa selo

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 118-135

652

127

K 34/83

a ya ka utlong krorong a se ke
a hwetša selō a Thōma xo makala
byale barua ba le a tšwa xo xo ba
bitša ba fela pelo ka xo re a se ba
ja selō bya le ba thoma xo korana
baree xa e ka ba o ~~re~~ ~~bitše~~ le d
re bileditše ~~maaka~~ Re ho ja wēna
bya le le e na a Thōma xo Thōšo xa
xe a sa bone Mokradi ka mo
rohle A a re a le ka krorong a
bitša are Mokradi - Mokradi
a kwa tentšu le re ka mafuni.
le re eye e are e Hanio xwa
se tšwēlē selō a ya ka mafuni
a se ke a hwetša selō a bitša
Mokradi - Mokradi a kwa ka utlong

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 118-135

652

K 34/83

128

lentšū le ne eye e are ke
hile xo balaya xwa se tšwele selo
a Isena ka vithong a se hwetše selo
are Mokradi - Mokradi lentšū la re
ka le šakeng eye e a ya a se
hwetše selo byale Makrema a xa
bo a ya munitša are phakiša mouna
Re bo laile be Hala le xona Re nyaka
xo sepela yo la o Haba xile xa a
bo ne selo ka le šakeng
Mara xe a bilsa lentšū le a a ra
bela xe a le ka krorong le a ra be
la ka vithong xe a eya ka xae le
a ra be la ka mafuri le tšimo
la batho la di ra byalo xo fihlêla
matšimo a le a le balaya

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

p 118-135

652

K 34/83

129

xo be xo sa a ~~et~~ na be le selo

xo be xo a ra bēla mirini yela

Nanyane ye la ya xo mo kata romme

ya re xo yēna ya re ē pēla mirini

e meng ka mafuri ye meng ka

atlong ye meng ka korong ye

meng ka lešakeng byale mola.

le tsimo le ~~bitsa~~ ya a ra bēla

Ngwananyana yo la enaŋse petšc

šole o ya xa xabō makorēma ale

a bo laya lešimo lela are o re furile

romme o re bala i šitše tlala

a mo ja a tsantaya a bo ēla

ka xa bo ana romme Ngwananyana

na a fihla xa xa bō romme

bo mma xele bo papa xe ba be

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 118-135

652

K 34/83

130

ba se sa xopola xore o sa
phela ka xore e be e le le baka
le le telele kudu xomile xe a
tse na ka mo xa bo xaka wa a ka
ba ma tseba e be e le manthapama
xomme a kwetša muna xê a sola
xomme Mokxadi a dula fase a
lotšša ba madunela xomme a
tsothisola ngwana bya le ngwana
a ralo ka a e ya mola xo kokowa xê
xomme kokowa xe o be a sa motse
be xomme a ngwatla bo xobê
ka le hâ xo se nene a phara
ngwana ngwana xa xê ngwana
Mola a e swa a lla xomme muna xê
ngwana yo a bi tšwa xo Mokxadi

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

p 118-135

652

K 34/83

131

ā f taboxa a pliumula ngwana
Maxôbé are: a xee mulla o mphiše
tša ngwana Ma^{ma}icé ya ba xona a
Théma xo moiseba are yoo:
ka fiša ngwana ngwanaka xomine
kamoka ya ba xona ba mo tseba
ka xaba ya e ba lesê xo
le le xolo xwa bitšwa ba buti ya
xe le bo sesi ya xê xo Ho
bô na ngwa wa bo bôna xe a phela
ka xo re xo be xo sa xopole le o tše
xo re Mokxadi a ka ba a sa phela
xomine xo sasa ba bo laya di
kxonle di nku di pudi le di kxoxo
ba di ra mkele o moxolo
ba tho batla xo mmona ya fele la xona
mo

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 118-135

652

132

SEwale le pitsi NaXeng ^{K34/83}

Ngwananyana e mong o ki le a bo tsa

ba mma xê mlaaka are ke ya lwala

a tše ya dithola a tše pedi o lô kê la

ka xa nong o re dithamô tša kadi ruru

xi le xe ya tswadi bai le ma semong

a šala a tso xa mala ong a utšša

di thola di thameng xomme a šila

a ba a bo la ya kxo xo a e a peya

ya butšwa a hlatswa moxapo o

sola ma kaka a le some le mentššó

e mebedi a hla tswa seka tšélô

a kxo tho le la nama ye la ja

kxo xe ka xare xomme a tšeya

le xo xwa le le talana a kwala

di jô tšela ma se xare le le

xo xwa le la a ya mo uo keng

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 118-135

652

K 34/83

133

Monokeng xo be xo na le bodi'ba
byo bo xolo xolo xo e na le phoô
fôlô ka moxane xa bodi'ba leina
layona ba re ke pitsi xomme ngwa
Nanyana yo we a fihla mo bodibeng
a ro la dijo tše la meriting wa
se ilane a thama a o pela koša
a e kopêla a re sewêle se xana
banna sewêlê se xana banna
se hitwa se kata le pitsi na xeng
Ngwanangana yo o be a xa na xo
tšewa a re xa ke nyake monna
xe a o pêla a re sewêlê se xana
Banna se hitwa se kata le pitsi
na xeng xomme xe phoô-fôlô e e
kwa a ô pêla ya tšwa ka mo bo

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 118-135

652

134

K 34/83

di beug ya re wawa-wawa-wawa
Ngwananyana a phuru lla le xo xwa
a e ya le la moriking ya dula
fase xomine a e fa y di jo
tšela ya dija ya bo ela ka bo di
beug sewelê a ya xae xea fihla
xae a tšeya di tšela tšela a lo ke
la ka xanong a tšeya di ko bō
a vō bala xe ba bo ya masemong
ba re obyang ye na a fetola are
ke xona ke fōkolava a di va byalo
ka matsatsi a mantši xo filila
ba mo le mo xa ba rile xe ba mo
le mo xa xware monna yo mong a
yo rema a mohwetsa mo bedi beug
a sa o pēla xomine a molalela

S 652₍₄₎ K 34/83 E Rampola.

p 118-135

652

K 34/83

135

xe a molale tše a bona phofofo
e lswa ka bodibeng a bona xe
ngwananyana a e fa dija a e la
la le xoxwa xome xe a fihla xae
a botsa ba swadi xomme
xo sa sa papa xe a loutsa selepe
xomme a nekeyo rema adula
bodibeng xe ngwananyana o
swela a fihla a dula xo na me
la a ppele phofofo ya bwa pa
a e fa dija e rile e sa ja papa
xe a fihla a e rema ka selepe
selepe ya hwa a kra thupa a
be tha ngwananyana a ya le yena
xae xo sa sa va isa ngwananyana
xo lila xola ya fe la xo na mo

S 652
(4)

K 34/83.
BOOK 6.
p.136-174

TEACHER. EZEKIEL RAMPOLA.
BOLOMON MASABA
TRIBAL SCHOOL
Private Bag.
PIETERSBURG.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652₍₄₎ rec. 17.2.44.

E Rampola. 136

Book 6. ~~(Dinwane)~~

K 34/83

P 136-174. Banenyana

E be e le banenyana ba ile dithetlweng
 ba boputše bana ba bo bōna. Byate ba rite
 ba sa ja dithetlwa letšatšā la sobela. byate
 ba be ba le kxolē le xae, le lepsi, si le
 šetše le thoma xo swara. Ba be ba
 sa tsebe: xore ba ka ya kae, ka xobane
 xae xōna ba be ba ka se sa fihla, ka
 ba ka la xobane e be a šetše e le
 bošexo ba xo thšoša: le banenyana bōna
 ba lla ba nyaka bo mma bōna. ba
 nyaka xo nyanya. Ba swerwe ke
 hala ba sa tsebe xore ba lla ja eng.

Ba tloxa ba sepela ba bōna
 mollwana o tuka kxojana le bōna. ba
 ya xo ōna e le xore ba be ba na le
 mošimanyana wa xo lekana nabo. le
 ba fihla ba hwetša e se batho e le
 makxema. Mošimane a se ke a tsena a
 dula ka ntle xola banenyana ba le ba
 tsene ba dutše mollong. Byate makxema
 a re dumelang basadi ba tina

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

137

K 34/83

a thenaxo ka se makxema ke ditau.
makxema a a be a re xe a ya tsome
a e thšatoše ditau xe a boya e be
makxema. Byate ba re xe ba apele pitša
e se na sela e swile e le e hibi du.
ba na pe ba e ta ba sepela le bany
banenyana ba botšiša bana xo ye ba ba
apeye ba ba je. Banenyana ba xana ba re
ba robetše. ngwanenyana e mongwe a
ba fa nswana wa mmaxe a re hla ba
xana ka bana e ye ba ba ja.
makxema a tšea ngwana yola ba mo
lokela pikeng e swileng. a butšwa ba
mo ja.

Xo se se botše tšohle e
le tše nyamisang. ngwana wa batho
a ya xae a se na ngwana. tšatši le
lengwe a makxema a ya le mošimane
xo tsoma ba thexela kwa fase ba
ithsatoša ditau. ba swara dirama ka
pela. mošimane a namela sehlaye a
bôna xe ba ithšatoša ditau. a
fihla a botša banenyana xo re xo
se makxema ke ditau. banenyana
ba thoma xo thšoxwa. ba nyaka
xo ya xaf.

652.

138

K34/83

Ka tšatši le lengwe makxema a ya le
 mošimane yola xo tsoma a hwetša
 ba sa ntše ba ithšatoša ditau. Tša
 le le lalelaxo a se hwe a ya nabo
 a šala mo xae le banenyane ba
 xabo. etsi makxema a sa ile xo
 tsoma. A šala a thoma xo loxa
 se šoto. ya nka o a raloka. Byale
 makxema xe a boa a re na o dirā
 ng? sebara. Byale mošimane a re
 aowa ~~sebara~~ ke e tloša modutu
 A hlwa a loxa se šoto sa xōna
 sa ba sa ba se sešoto. Sa re
 xo fela a tsentsša makxema a le
 ka xae xa sōna a le ka xo fofa ka
 bōna. A re xo bōna xo^{re} ba fihile kxote
 a boya a ba tliša mo ba dulaxo.
 Byale a re mo makxemeng a re ke
 sa rwala basadi ba lena le bōno
 ka ba kweša. Aowa a ba rwala
 a fofa ka bōna a re xe a le kxote
 makxema a le a re boya. Sebara
 mošimane a dio fofa ka bōna a ba a
 fihla xa. makxema a re ye šala
 mošimane moraxo. ba ba ba boela xae
 se ke seo sa mosela wa seripa

652

K34/83

139

Banenyana

E le e le banenyana: ba e tuta.
 byale xe ba e ya ba be ba na
 le bana ba kxosi e le e le
 masilo le thokwane. Byale xe ba
 sa tuta pula ya na. Masilo a bo
 banyana a ba nyosa banenyana ka
 moka. a re xe a kxikile thokwane
 ngwana bo a re xo fihla xare xa
 bodiba a re ke a xo lahla. a mo
~~bo~~ a sala ka mokeng.
 Byale ba hoka ba ya xae. Xe ba fihla xae
 ba kar ba re thokwane o kar. Masilo a re
 o ile xa kokwane. Byale xo sa sa masilo
 a re xo mmare a re o ntsolele bokobe
 bo bokolo le mafsi: a mafsi le nama
 e kxolo. mmare a diva byale. Xe a hoka
 a leba xo thokwane ka nakeng. a fihla a re
 o hua! o hua! thokwane konkone maxobe ešo
 konkone nama ešo konkone mafsi ešo. Xomme
 thokwane a fetola a re masilo a bo
 banyana nna xa e le xo hwa ke hula ke
 re e tla o tse thakxa e no. masilo a
 hwa a dumisa thokwane difo tla bo.
 Xo rile ka tsatsa le lengwe masilo
 a ma le ngwana bo thokwane

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

140

K 34/83

e rile xe a thoma xo mo dumiša dijo
 tša. bo. ngwana yola a kwa xe ngwana
 bo thokwane a bolela ka meetseng a thoma
 xo lla. xe a lla mašilo a re o
 lletang homola tšea nama se o je
 ngwana a e tšea. Byale mašilo a re
 o tla botša na? ngwana a re ka
 lentšū le lesese a re auwa. ngwana
 a re xo fihla xal a re xo kwa a hlohlonyelwa ke
 mollo a bolela. a re ke bone thokwane ka
 nokeng mašilo a modumiša dija. Bominat ba
 re a kosasa ba tloka le kosi ba ya ka
 nokeng. ba tšea lleri le letete ba ya na lo
 kwa nokeng. Ba le tšentšha ka meetseng ba
 tšea ngwanengana yola ka lona ba me ša xai
 kokwaxe ka nnete. Kosasa xe mašilo a re ke
 a modumiša dijo tšeda o be a modumiša tšona
 a kwa xo se na. Motho a bolela a kwa
 xo sa rile tuu. a se hlwe a bolela. Ita
 tšatši le lengwe ba tšoa. mašilo le banengana
 le thokwane. ba re na matha yo e a
~~motšaba~~ mo tšeba na? banengana ba re re
 a ~~motšaba~~ mo tšeba. mašilo o ile ra re
 mohlang re yo tuta xe pula e ena, xe a re
 nyoša yena a mo wetša ka nokeng. Byale
 a re xo fihla mono xal a re o ile ka

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

K 34/83

144

La kokwane a themaxo o be a le ka nokseng.
Byale ba thorna xo botšiša mašilo a re ka
ke mo tsebe. Ha morato a ba a buša a re
ke a mo tseba. Byale ba botšiša thokwane
ba re motšo yo o a mo tseba na? a re.
ke a mo tseba. Byale batho bobilo ba re
mošilo o swanetše xo ahlolwa lehu, ka lobane
o dirile taba ya xo^{se} mo swanetše. ba botšiša
thokwane ba re re diritšy ka eng ena a
re. o swanetše xo bolawa. Ha nnete ba ya ka
taelo ya thokwane. Xosasa ke le tšatši le hlaba
ba mo lesa ~~ja~~ ja a re tuu xo rile
mosekane xola a thakxetše ba bitše thokwane
ba mo ja ~~le~~ ba le dira manhla
ba re xo la le le bokale. ba bitše mašilo
xone a me a bolawe, a tla a ~~batam~~
ela, ba re xo ena ba re a tomole mahle
a tšwele kxakala. Ebang thokwane o
swene le maso xa botse le bokale, a re
mašilo mahlo ka mabedi tšutsu metšo ke
Xona o tla lahla le laeta towe. mašilo
a hwa thokwane a šala a e. Kethile
xe le naba la xaxwe le hwile
le mo šiteletše o tla šala a ikethile
a sa thawenywe ke selo
ke seo sa mosela wa seripa

652

K34/83

149

ngwanenyana.

E be le ngwanenyana le batswadi ba xaxo.
 ngwanenyana yo o be a le tee ka xal. Byal
 a xana xo tšewa a re ke tla tšewa ke
 dipitsi naxeng. le xona a be sa sa ye
 masemong a re ke a lwala. Xe batho
 ka moka ba tloxe ba ile masemong. o
 tla šala a ya pea boxobe bya tini a tšee
 le mafisi a tloxe a le ke naxeng. Xe
 a sa tla tloxe. tla kwa xe a bitša
 pitsi ka xosa a re ÷ mma mongwangwadi
 wee e tla o je ke a tloxa pitsi se tšwa
 boditsane dikgo xo tšela. e tla tšwela e
 byang byang ya mebalu e mebotse. e
 tla tšwela e. N tsikinyana mosela ya
 fihla ya swara ngwanenyana letsulle
 ngwanenyana a awo malesela. a bolela
 tšaa xo tšaxanya. Xe ba e tšwa masemong
 ba tla hwetša ngwanenyana a tsethelana
 ba re mo mohla o byang a re ke sa
 lwala kudu. Xosasa Xe ba ile masemong
 o tla šala a fola. a šala a apeela
 pitsi a re xo šala a tloxe o tla mo
 kwa monyana wa bo banyana a tšwela
 a opela a re ÷ mma mongwangwadi wee
 e tla o je ke a tloxa pitsi se tšwa

652

143

K34/83

boditsane. e tla tšwela ya metxoro ye mebotse
 e tla tšwela e kwabata e lebile ngwananyane
 ngwananyaneng ya fihla ka xo swara letswela
 ngwananyana a re ka matepi awo malesela
 ya re xo ja ya kxora e tloxa e leba mo
 e dula xo. Ka tšatši le lengwe ngwananyane a
 re a sa opelela pitso papaxe a mokwa. Xosus
 re ngwananyana a thoma xo re ke a opela a
 re + mma mongwangwadi wee e tla oje ke a
 tloxa pitso se tšwa boditsane. a bona pitso e
 sa tšwela a thoma xo lla, a sa tsebe xore
 pitso ya xaxe e ile kae momohla. a thenako
 papaxe o šetše a e remile ka selepe e
 kwile. Byale ngwananyana ya ba molwetši
 o a mokolo re ba mmolediša a dio lla
 a re momohla xa ke re bolwaone ke sa lwala.
 papaxe a re tsoxa xa xo bolwetši mo. o
 thšaba xo lema o re ke a lwala. o thoma
 maka. papaxe a ba botšea xore mosexane xa
 a lwale o šala a apeela pitso ya naxa
 maxobe le mafi. a re xo boa a tle a
 re ~~fo~~ fo re a re ke a lwala. a dia
 maano a xo šala a apeela pitso ya xaxe
 xo tloxa tšatsing leo ngwananyana a se
 hlwe a lwala a tsoxa bolwetšing bya
 mainyakelo ke seo sa mosela wa seripa.

Banenyangana.

E be le banenyangana ba ile Kxonyeng, byale
 ke ba ile Kxonyeng, ba be ba na le ngwana
 wa mosate e le mokadi, ngwanenyana yo
 o be a ile le mpyanyana ya ba, ba
 thoma xo tšela ba fetsa, ba re ke ba
 di kxobetše ba kxobokana mohlaleng, ba re a
 re fisaneeng re tla bona yo a nnonexo, ba
 thoma xo kxilla mollo o motolo, ba fisa
 ngwana wa mosate ba tšea marapo ba
 a fa mpyanyana ya bo nja, a xana
 ba napa ba thoma xo beletša dikrong, tša
 bona, ba tšea, ke ba le tselety ba
 kwa mpyanyana e thoma xo opela e re:
 sanana bo sanana bo ba mmolaike sana
 na bo ba mpha marapo sanana bo ke wa
 xana sanana ba, banenyana ba re e
 kwang mpyanyana, ba re a re e
 bolaeing e tla fihla e botsa kxosi ra
 na ra bolawa, ba thoma xo e bolaya
 ba e silasila xore e se sa ba xona
 ke ba fihla pele ba bona mpyanyana
 yela e, tšedile e opela ba e bolaya
 ba sepela-sepela ke ba tšea xap
 ba e kwa e opela. - Byale ba se
 tsebe xore ba tla tšea ba bega, ka

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

K 34/83

145

Xobane ba tsene xae byale e mungwe le
e mungwe a tseba xore: ngwana wa mošate o
bolailwe. Ke ba e kwa mpyanyana e opele
e re: sanana ba - sananabo ba molaile sana
na bo ba mpha - marapō sananabo ka wa xana
sanana bo. byale kxōsi ya kxoboketōa batho
xore ba ile ba tere tša ngwana wa xare xore
o bolailwe byang. Byale kxōsi ya bitša
banenyana ka moka ba ba tšwang kxonyeng
ba ba kxoboketōa kxorong. ba ba botšiša
tōa mokxadi xore ba mo fišitšei byang.
ba e kxaletsa ba re: xa se ra mo fišai
ba ba axela ntlo e kxolo ba ba bitša
banenyana ba le ka moka. ba ba tšentšha
ka xōna ba ba xoletša mollo o mollo
ka xare xa ntlo ba ba tswalelela
ka ntlong ba šala ba e swa le
bōna ba hwela ka mola ntlong. ba
patela ngwana wa kxōsi ya ba mo
fišitšexo kwa kxonyeng. le bōna xa se
ba boele ke. selo ke ba bolailwe ngwana
wa kxōsi, ka xobane le bōna ba
fišitšwe ba editše ngwana wa kxōsi ke
le ena a hwile lehu la mollo. le
bōna ba hwile la mollo. ke
seo sa mosela wa seripa

S 652₍₄₎ K 34/83 E Rampola.

P 136-174

145

652

K 34/83

Banenyana

E be e le banenyana ba ile dithetleng
ba boputše bana. Byale letsatsi la ba
sobelela ka nateng. ba tloxa bare re tla
xae ba re ba sa sepela ba boha mollo
o tuka ka dithokxeng. ba ya xo ora. ba
hwetša & e le makxema. makxema a
be a apeile pitša e sene solo ba be ba nyaka
nama. byale makxema a ya banenyanaeng. ba
tša ma ba re nke re bone nananana wa xa xaxo
ngwanenyana a re o robetše ba tšame ba rialo
xwa ba xwa tla mafekolong ngwanenyana yo monya
a re tšang nguana ša ba kawa ba xana ka
bana nke le a bafa makxema a tšea
ngwana yola ba mo lokela ka pitšeng ya
xo fitša a swa a butšwa ba thoma
xo mo ja ngwanenyana yola a šula
a hluisa re ba bungwe ba swere nguana
yena wa xaxe a llave ke makxema. byale
banenyana ba le ba re ngwanenyana wa
~~set~~ se tlaela motša a ka re re batha
ba xana ka bana eo yena a itira moxala
byale ka tsatsi le lengwe ke makxema
a sa ile tšoma. moxare xwa tšwela
nonyane ye bobse ya fihla mo banenyana
ba leng. xwa ya re le nyaka xae
na?

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

T

34 83 / 147

banenyana ba re re nyaka xo ya xae. etsi
makxema a sa ile koma. nonyana ya
na pu ya bu tsehtsa ka dipheong tsa
yona si le. e lebile xae. ya fihla
motseng o mongwe ya kotama xa botse
ya rola ngwanenyana le ngwanabe. ya
ho xa ya kotama. motseng o mongwe ba
e thabela. Ya fihla motseng wo ngwane
wa ka xona a lewexi ke makxema ya
fihla ya kotama kxorong. mmaxe ngwanenyana
a e thile ka melora. a re a wa
nonyane ye e reing ka xae. nonyane ya
se ka ba ya lahla ngwanenyana wa ka
xona ka xae, ka lobane ba be ba e thitsetse
ka melora xola e be e thitsetse ngwanenyana
wa ka xona xa botse. Byale ya fofa ka
yena ya re xo la e le xae ka nala
ya le sa ngwanenyana a tlaxa kodimo
a rama fase. a hwa. byale nonyane
yela ya tlaxa ya ya ma e tswang
ya fihla ya isa baney banenyana
ba le xa bo bona. Bo mmaxe baneny
ana bale ba thaba kudu xe ba bona
bana ba bona ba tile xae. lenonyane
yela ya xo ba rwala ba e thabela kudu
sest ke seo sa mosela wa seripa

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

K34/83

148

ngwanenyana

E be e le ngwanenyana le bo mmate
 byale ngwanenyana yo o be a leta
 mabele kwa masemong. Xomme xe ngwana
 yo a leta o be a tle a tloke
 le maxobe xe a e tla masemong.
 byale mo masemong. xo be xo na le
 selwana se se nyenyane sa makhwekhwana
 selwana seo se be se jela ngwanenyana
 yo. leima la xaxe e le xo kekana. e
 na pe a tswela e re kekana nkitele
 a kitele phoka ke fete kekana a dire
 seo a se botšaxo ke selwana seo sa
 makhwekwe. se nape se fete se yo
 ja le kekana. se a hlwe se mo jela
 ka mebla ngwanenyana a ba a ota ya
 sala e re ke lenthi. byale xe a e
 ya xae batwadi ba xaxe ba re xo yena
 ba re o reng: o xwametše. o ts
 thswenywa ke eng kwa masemong
 xe o leta. ngwanenyana a re ke
 thswenywa ke selwana sa makhwekwe.
 se re ke se tlošetše photsa se tle
 xo nna. xo re se tle se je le nna.
 se a mphaketša. xa ke khore le
 xa tee ka xobane bo e ja le nna.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

K 34/83

149

Ka tsatsi le lengwe ngwanenyana a tla le papaxe. papaxe a iphikla ka mabanyeng a swere selepe sa bokale. selwana sela sa thoma sa re kekana nkitiela kitiela phoka ke fete. kekana a re nnako. sa re kekana nkitiela kitiela phoka ke fete ngwanenyana a re nnako. selwana sela sa swahla phoka yela y sa ya dijong. sa re mo ngwananyaneng sa re etsi o too botsoo bo mmako. o tla loka ke tla ko swara. O xana xe ke re ntlošetše phoka ke fete wa re etlošetše. e nile e sa ja papaxe kekana a tswela ka selepe a e re tsekello tsebyana ye ngwe ya kxoxoxa ya tlaxa e kitiela ya re xe e le pele ya re thiso ka papaxe kekana na? e bang ke re xe ke re xo kekana ke re nkitiela kitiela phoka ke fete a xane. o be a bona papaxe o tla loka ke tla mo swara tsatsi le lengwe ya tlaxa ya ya dithswenyeng ya re nke re boneng ditsebe tsa lena e e ngwe ya re tsebyana ya ka e le ye ye ngwe le yoma e le ye ye e le ye. Xwa dira selwana sa ma khwekhwana sa re tsebyana ya ka se aga re e sa re ngwe se ya ba bedi ya phare ke seo sa mosela wa seripa

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

150

mmutla

K 34/83

e be e le mmutla o se mmutla o
 be o sepela. Byale wa bona hoo e tee
 uja e topa uja eja ya sepela-sepela pejana
 ya bona tse pedi ya dija xo fihlela o
 bona tse dintsi wa dija wa re o sa
 dija wa swanwa ke lethala. wa isa
 maotwana xodimo wa itira e ke o
 hwile o se o hwe, monge thusemo
 ke a e tla le ngwanenyana wa xaxe
 ba hwetse ~~mmutla~~ mmutla motwa masekana
 a isitse maotwana xodimo e ke o hwile
 monna a re xo ngwanenyana a re
 tsea nama ye o e rwaale ka serole
 o e ise xae o re xo fihla o e
 apee o e thisele letswae re tla tla re
 ifa thapama. ngwanenyana a o rwaala
 a re xe a fihla tseleng mmutla a
 tsoxa a re na o nkiša ka. ngwanen-
 nyana a re ke xo isa xae mmutla
 a o yo ntirang kwa xae ngwanenyana a
 re ke xo yo xo a apee ka xo thšela
 letswai. mmutla a re matxole xa a
 re alo o re o ya apee boxobe xomme
 nna o nkalele le xoxo ka mafuri ke
 robale ka xobane ke moeng. Byale.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

152

K 34/83

ngwanenyana a dira bayalo a apecu
 boxobe a tšea lexao a le pharela
 mmutla xore a robale xodimo xa loña
 o rile a sa lebetšē mmutla a
 tšwa ka dikobong dikobong a tš sen
 thša kxapana ka dikobong yena a thšaba
 a itulela seolwaneng byale ngwanenyana
 o holofetšē xore motho yola ke moeng
 le xu mo hloa xa a sa mo hloa. Xe
 papaxe a fihla thapama a re tliša nama
 ngwanenyana a re xa se nama ke
 makxolo byale boete o kae a re o
 ka mafuri o robetšē nthenaxo xo robetšē
 sekxorwana mmutla ke kxale o thšabile
 o ituletšē seolwaneng o ithsexole o se
 ne taba xe papaxe a re ke yo
 bona moeng yola a tluxe ka patla ka
 xobane yena o a tseba xobane ke nama
 a leka xo bētha ka patla a kwa
 xo lla dikxorwana a tlala pelo kudu
 xe a sa hwetšē nama a be a
 ithepile xore o ho ja nama a
 befelelwa ngwanenyana yo la kudu a
 ba a tšea serōba a mmettha kudu
 ka xobane a tletšē pelo kudu kudu
 ke sōna sa mosela wa seripa

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

152

ngwanenyana le mmaxe K 34/83

e . be . e . le . bon ngwanenyana le
mmaxe . ba . bula ka ntlong e . Kxola e botse
byale mmaxe ngwanenyana a . re . ke . a
thotha ngwanenyana a . re . nka . ka . se
tloxele ntlo ye e botse . ngwanenyana a
y . sala . mmaxe a mo thšela^{re} maxole .
a . re . xe . a . fihla . a . re . thšela^{re}
ngwana ka thšela^{re} ngwana ka tšea bo^{re} bo^{re}
sebo oje ngwanenyana a . bula . ba . tso^{re} na
bo^{re} bo^{re} a . ja . xosa sa makxema a tsoxa a e
tha . a . bolela ka lentsu le . le^{re} . lexolo . ngwanenyana
a . re . lentsu . la . mmaxe . le . byala . a . se
ke . a . pula . a . boela . moraxo . xe . ba . fihla
xae . makxema . a . le . a . fiša . thšipi . ya . re . xe .
e . le . ye . khwibidu . ba . e . metsa . Xomme . ba
thorna . xo . bolela . ka . lentsu . le . le^{re} . sese . Ba . Kxola
xo . ekisa . mmaxe . ba . kakata . a . a . bula . a
hwetsa . e . le . makxema . ba . morwala . ka
saka . ba . ya . nae . byalweng . xe . ba . fihla . byalweng
ba . lesa . sakana . yela . ntlo . batha . ba . bona
motho . ntše . a . e . thokonyo . ka . xa . re . xa
saka . ba . monthša . ba . mo . fihla . e . bile
byalwa . bo . be . bo . nwewa . ka . xa . ba .
ba . tšea . dinose . ba . di . lokela . ka . sakeing
ya . le . kxema . le . kxema . xe . le . tsoxa . mo

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

K 34/83

153

byalweng la rwala saka la ya nayo xa
bo loha la boha nke ngwanenyana o sa
le ka moxare xa saka. Xe a fihla xae
a re xo dula ka morateng. a roma ngwana
a re sepela o yo tšea nama ka ntlong
ngwana a boya a le byabe. papaxe a
re xo mosadi a re nke xo ye wena
ka boxolo mosadi a re awo nna xa
re bone, nama ya xaxo, monna a re
xe nka tla nayo fa le ka se šebe le
xana xo rongwa. monna a tloxa a lebile
ka ntlong. Xe a fihla ka ntlong dihoše
tša ka seteng sa ya xaxo tša mo lona
xa mpe a tšima a xopotše sedibeng a
fihla a iphoša ka mataxeng a pitikama
a napa a hwa. byale tšalše le leng
banenyana ba tloxa ba re re yo ja
manapo ba fihla ba epa mo monna
yola wa lekema a hwileng xona a
ba ja manaba a leng kkafsi le
mo a hwetšeng ka xona. ba re ba
sa ja ngwanenyana yo mongwe.
seatla sa xaxwe sa sobelela ka mataxeng
ba re re a mo-ntšha a pala
a ba a hwela ka mataxeng
ke sōha sa mosela wa seripa.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

K 34/83

Mašilo le mašilwane

e le e le bašimane ba ba bedi. e le mašilo le mašilwane. Ba tloxa xae ba re re yo tsoma. ba tšea le pitša ya xo ya apha kua šokeng. byale xe ba fihle kua šokeng mašilwane a bolaya phoofolo. A re xo e bolaya a re xo mašilo a re o šale o apeile nama ye ke sa ya tsoma le xape-xape. Mašilo a re ke tla e apha. Mošilo o rife xo bōna xone mašilwane a sefete a šala a kxeha nama tša makhura. a šadiša tša medwamelwana mašilwane xe a boa kua xo tsomeng re mašilo dinama di ka. mašilo a re ke tšea ka pitšeng. Xe mašilwane a re ke hlola ka pitšeng a huetša xo se na dinama mašilo a di lle. a monatšiša mašilo a re xa ke tsebe motso yo a llexe dinama ma re e le yena. mašilwane a molera. ka tsatšatšeng le lengwe mašilo a yo tsoma lwa šala xo apeile mašilwane dinama. Xola mašilo a sa ile xo tsoma. xo nile mosekare. Xola tšatšatšile fiša mašilwane a tloxa pitša a ya ka notšeng. a fihla a itlotšua ba maraka. a šadiša mašilo fela mo xohle e be e le maraka. a re xo fihla xae mo ba dulaxo a itlotšua ka melora. a tloxa a yo nyaka thupa ya moretlwa e. teletelile ya xo letla.

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

P 136-174

652

15

a hlof hlobola xempyana ya ^{K34/83} Xaxe a šala
ka se tsiba. a tloxa a ya šokeng a
hvetša mašilo a sa dutše sebatameng. a fibla
mašilwane ka moretluwa a mmetha ka moretluwa
wola o be a o ba suere mašilo a lla a
re mašilwane motho a mpolaya a sa tsebe
xore o bethwa ke ngwana bo mašilwane a mo
tantela ka moretluwa mašilo a ba a šala a
nurutile mašilwane a tloxa a ya Xae a yo
bešetša pitsa ya dinamama. Thapama xe mašilo
a fibla a re mašilwane motho a hluiile a
mpolaya o reng a sa tlo nthuša o bona
selo se mpolaya. mašilwane a re na
ke xo kwele na ke be ke le Xae. nka
ka kwa motho a lla a le kwa šokeng.
hee o ngwanetšo selo se xo bolaila.
byalo mašilwana a thoba mašilo. Mašilo
o be a sa tsebe xore o bethilwe ke
mašilwane. Ka tsatsi le lengwe mašilo
le mašilwana ba re re swanetše xo ya
y Xae re hluiile. byalo ba re Xae ba
le tseleng mašilo a rema selitšo
a thoma a re ka mo tima-tima
namana tša makhura. Ka me-timatime
namana tša makhura. mašilwane a
re selo. seo sa Xaxe se kōna xo lla.

S 652₍₄₎ K 34/83 E Rampola.

P 136-174

652

K34/83

158

mašilwane a re nke ke e kwe xe e ka
kxona xo lla, mašilwane a thoma le
yena a re ka mo tseha-tseha ka nthla
ya moretswana ka mo tseha-tseha ka nthla
ya moretswana. mašilo a re mašilwane
ke bethilwe ke wena? mašilwane a re
ke nna wena o be o reng o ifa dim
dinama tša makhura o ntima, mašilo
a re ke betha mašilwane e bang šetše
ba batametše Xae. byale a re xe a re
ke a mmettha mašilwane a thabela
ka Xae, ba re o mmethelang? mašilo
a re o mpethele ka moretswana, ba
botšiša mašilwane mašilwane a re
re ile re le šokeng mašilo a re
xe re fihla ka kwa. ka re o šale
o a a apeile dinama ke sa yo tsamma
byale a šala a apeile a re xo ba di
butšwa a kxetha nama tša makhura
a nthšadišetša tša marapo, byale xe ke
m mmetšiša a re xa ke tsebe, byale nna
katsi le tengwe xe xo šetše nna Xae ka
tloxa ka ya ka nokeng, ka fihla ka itloša
ka maraxa ka hlobola le xempe ka šala ka
setšiba ka kxa thupa ka hwetša mašilo a
dutše fase ka mmettha ka Xobane le

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

34/83

yena a be a ntšimile dinama tša
 makhura byale mohleng re sepela a
 masilo a re mo tseleng a rena
 selitšo. Ka thoma ka re ka mo tsema-
 tsema ka nthla^{ya} moretšwa. Ka mo tsema-
 tsema ka nthla ya moretšwa. yena a re
 ka mo tima-tima X dinamama tša makhura
 ka mo tima-tima namana tša makhura
 byale yena a re ke a mpetha. Ke
 seo sa mosela wa se ripo.

~~Khoši~~ le banemanyana
 e be e le khoši. byale khoši ye e
 be e se na mosadi. mosadi wa
 aaxe a tšwele ku setše banemanyana
 ba ba botše. Bajule khoši e tšona ka
 ba tšwana e re ke ha. šala ke a
 apeela ke mang. he xōna a na ke
 kariki le dimeila tše nne tša xo
 kxutahlā di dula ka setšeng.
 byale tšatši le lengwe xwa tša
 lesotama le tšile xo khoši le re le
 nayaka ngwana wa xaxe wa pele.
 khoši ya re sepela a fihle o
 bulele dimeila. lesotama la tšona
 la ya ka sakeng. ke le fihla

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

158

K 34/83

ka šakeng dimeila tšela tša rathantšaa
lesoxana le la la^{tša} mo nthša maratho
xosa sa xwa tšwela le lengwe yena a
re xo fihla a ya xo kxoši. ya re ke
nyaka xo tšea ngwana wa xalo wa pele.

Kxoši ya dumela. Byale yo mongwe
a tšwela a re ke nyaka wa bo
bedi k lesoxana e be e le le lebatse
le ngwanenyana e be e le o o mo
botse kudu. Byale ngwananya a re
pele xe lesaxana le e ya xo papaxe a
mo ba sehaxe a seja. o rile xe
a e ya xo kxoši. kxoši ya re
e ya ka šakeng o bulele dimeila.

Byale lesoxana k la tloxa la ya šakeng
xe le fihla dimeila tša tšwa tša
se ke tša mmolaya. kxoši ya kxotša
kxotša xe a bona lesoxana le boya. a
re sepela thšemong ya dirawa o e
bune o be o roke dišaka. thšemo
ya xona e be e le ye kxolo kudu
byale ngwananya a re o re
xo fihla thšemong o namele sehaxe
o letšē molodi. lesaxana la fihla
thšemong la la dirwa byalo ka
xe ngwananya a molae ditšē

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

K 34/83

158

ka xohca a letoa maladi. Xomame Xawa
 thwela dimonyane. Ka Motia tsa lehodimo
 tsa tla dingwe di bura, dingwe di
 polai, dingwe di yoka disaka. Xososa
 Kxosi ya re nke ke ya bona. Ka mo
 lesotana le ~~se miletso~~ ka xohca. a hwetso
 thisemo e fedile a makala kudu. Ka
 xobame thisemo yela e be e le ye
 Kxole kudu motso o be a ka se e fetae
 ka ~~ka~~ letsoatso. Kxosi ya re motae
 byale Kxosi ya sala e le tea. lesotana
 ka se sa ~~phala~~ la sepela le tsoatso le
 la ba ~~sepela~~ bohle le ngwananyana
 byale se ~~se~~ le ~~matla~~ lesotana
 la re ~~phala~~ mo ke e ka ke tla boe
 ya ba ~~se~~ a etse ruri ngwananyana
 a lahlela e le xore lesotana le le be
 le swere sethunya byale Kxosi e be
 e nometae masole xore a bolaye lesotana
 Xomame ngwananyana a boze. Kxosi le
 yona e be e etla byale lesotana la
 thuthisa Kxosi. byale masole a le a
 boela ka xal. ngwananyana a hoxa
 a sepela a hwetso sedinba sa metso
 mo sedibeng xo be xo na le sehlae
 a se nanelo a hwa mo

S 652₍₄₎

K 34/83

F Rampola.

P 136-174

652

K34/83

160

sehlareng matsatsi a mamaso byale re
a le mo xodimo ka sehlare o be a bonala
ka meetseng. byale mo metseng xo na le
basadi ba ba bedi le mokxalabye.
mokxalabye a rama mosadi o mangwe
xore xo re a mo kxelele meetse. mosadi a
re xo fihla ka nakeng. xe a kxelelai a
lebelela ka meetseng a bona e ke ke yena
e itse e le ngwanengana ba sa mmame
a re xo iponaj ka meetseng a re ke o
mo botse. a lahla tiri a re nna sefuka
nka kxelela mokxalabye wa masoso meetse
e ha be e se nna mokxalabye towe a a
e pona a bona nka nka xo kxelela meetse
nna mathe wa xo kopela xa kaka. xosasa
mokxalabye a rama ya mangwe le
yena a baya le kakako e se na meetse
a re ke kopexile nka se. kxele mokxalabye
wa masoso meetse. o a ithatla ithata
mokxalabye a ba a itlala nakeng. le
yena a bona e le o mo botse. xe
a lebelela ka meetseng a se na
ditedu, mara xe a di swara di
le xona. a belaela xosasa a
bona sona seba se mediraxale
tseto tsatsi lila a lebelela

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

K 34/83

161

lodimo a bona ngwanenyana. a re
xo yena, o tšile neng mo ngwanenyana
a re ke Kxale. ngwanenyana, a theota a
Kxelela mokxalabye meetse a eta a mo
anedela ka mo a fihlileo. mono ka xona
a ya le mokxalabye yo mo a dulako,
ngwanenyana a dula le mokxalabye a
iphsina a šula-a nonne. byale
ngwanenyana! o be a ruile Kxoto tše
pedi a di, ruta xo bolela. tša xona xo
bolela. ka tšutši le lengwen ngwanenyana
a dina ~~menyanya~~ o mšolo, a bitša
batho ka moka ba tla lea maxatša
ngwanenyana yo a tla ena yola wa
xo ma tšaxela sokotšokeng, byale
dikxoto tša tšena ka ntlong, ba di koba
tša boelela. e tšadi ya thoma ya
re kokokokoko nkane e bile o tšile menyanyeng,
a se wena yola wa xo ntšaxela sokeng,
o be o re ke tla lahlela. hesoxana la
lewa ke dihlont xo di. Kxoto di mmolela
bobe byo a bo dirilexo a ba a tlo a
ya ka mo ngwanenyana a dulako
a fihla a kopela tšwarielo dišekoto
tša xana tša re o be o sa mmone
xe o lahla ngwana batho naxeng.

S 652₍₄₎ K 34/83 E Rampola.

P 136-174

652

K 34/83

162

a le tee nomohla nkame o tile
monyangang wa xaxe. irib e nile
xe e setse e le kxale. ba kxona
ba dumela. a mo tšew a sepela
nae ya ba sa mosela wa seripa.

~~Kxosi~~ Kxoxo le phukubye.

e be e le kxoxo le phukubye. byale
di dula felo xo tee. phukubye e be e utswa
ka tsatsi le lengwe phukubye ya ya
lebenkeleng ya fihla ya utswa borokxo, le
xempse, le baki, le dieta, le mongwatse, le
rotwane ya twela e di apere. Kxoxo ya
na dilo tše dibotse tše o di tšere ka
morwa a re ke di tšere lebenkeleng.
Kxoxo ya re le nna nke o yo ntšela
phukubye ya ya boya x sa ts oatis
ya di fa kxoxo. xo kxoxo e re ke a
para mongwatse a ya felela ka xare
xempse le borokxo tšona xa ke sa bolela
kxoxo ya di beaya bea ya se sa diapara
xo fihlela xe xo tšwe phiri xe e fihla
ya re mpheng tšona ba mo fa tšona
phukubye ya re etla ke xo bofe tai phiri
phiri ya ya phukubya a kxama phiri a
tšea lesoto le lengwe a le bofelela tate

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

163

K 34/83

thateng phiri ya re xo phukubye aya re o
a nkxama na? phukubye ya re ke xo
bofa tai xa o tsebe xo bofa tai. ya
Kxamexa ya re mpofolleng phukubye le
Kxoxo tša Xana phiri ya re Xe nka
Kxao la fa le tsebe ke tla le Kwametsa
Ka moka xa lenq. phukubye ya re
Xo Kxoxo a re mmpofolle. Kxoxo yona ya
dula ka matong phukubye ka hlohang.
phiri Xe e e kwa buchoko ya raxa Kxoxo
lefeXwana Kxoxo ya wela Kxoxo. Kxoxo ya
nama ya lla. Xe e sa lla Xwa tšwela
mokoko wa tla wa bitša Kxoxo e tšadi
tša sepela phiri ya sala le phukubye.
phiri ya phonyakta ya re ke bokaya
phukubye. byale phukubye ya re a re ye
re yo ja dikxoxo phiri ya Xana ya re ke
nyaka dinku. byale ba bona Motse o na le
dinku tše dintsi. bag. ba ya Xona.
byale matse mo tseleng Xwa tšwela
mmutla a. re sa ke tšeneng sentaneng
mmutla a tšena ba tama ba tšere
dikxang le yena. ba fibla motseng
wa dinku. phukubye le mmutla ba
dula Kxakala. byale ba re xo phiri
re sepela o ye ka šakeng.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

K 34/83

164

o fihle o. je dintu. xe o fihla
ka Sakeng o epe molete xore o
tsene ka xona xela monge dintu
a e tla. byale bo mmutha ba bitsa
mon. monge dintu a tla a thswere
patta. a betha phiri ka patta. a e
betha dikxopo tse ka patta. byale ba tloxa
ba ya xae. bo mmutha le phutubye ba
tsama ba kwera ba re na ba xo
bethile phiri na ba re yobile dikxopo
xa re sa kxona le xo Sepola. xo diva
phutubye. e mmutha. maxa xa le xo
bethilwe phiri fela. ba na ba bu tloxa
ba ya xae. ba tsama ba seba phiri.
Ka tsatis le lengwe ba tloxa y bo mmutha
le phutubye ba le ba sethubeng ba fihla
ba se tloxa ka bolepu mo xohle. kwa
sala. xo rile sehle bolepu. byale boxoxo
boya bo ngwe bongwe ba tloxa le phiri
Xomme ba re xo fihla mo sethubeng ba
re xo phiri ba re mothe yola wa xo
xo betha so phiri ya re ke tla mma
ya momahla xa a nthsebe mothe yo
bo mmutha ba dula kxakala ba re
mmetha a thoma a mmetha ka feise
ba re mmetha ka ye ngwe a mmetha

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

K 34/83

165

Xe a ntse a mmetha a to swarwa
ke bolepu. byale phiri yona e be e sa
tsebe xore e swarwa ke bolepu. yona
e be e re ke motso yona wa xo
mmetha mohlang wola xe. a ifa dikga
bommutha ba re motsole. ka hloho^o
a mothula ba re moraxo ka inato
a moraxa. byale xe a ntse a mo raxa
byale o be a swarwa ke bolepu.
ditso ka moka toa swarwa ke bolepu.
byale phiri ya hlakana hloho^o ya
re xo bommutha le phiri ya re
e tlang le nthuiseng. ba moseka
ba re re ~~mmetha~~ o rila ke xona
a re nthuiseng hle ba tl toa
mapfika bare ke re betsa motso
wa xo betsa phiri. fela ba betsa
phiri. byale phiri ya re na le
a mpetha na? ba re aowa xa re
xo bethe re a xo thusa. ba mmetha
ka mapfika a mantši phiri ya
ba ya hwa. Byale bommutha
le phukubye ba tloka ba ya mo
ba dulaxo. ba re momohla re
ta ~~phsina~~ xe re bolale phiri
ke pona sa mosela wa seripa

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

166

Kroši. le mo basadi

K34/83

e le e le kroši e na le basadi ba
bantši. Byale ka tsatsi le lengwe kroši
ya re e apeile nama. mosadi yo
mongwe wa xaxe a e utswa. byale le
a ba botšiša ba e kxaletša ba re xa
se rena. Byale tsatsi le lengwe a ba
bileša sedibeng. a fihla a hloma
lehlaka sedibeng sa meetse a matala
sa xo tša soletša. a re e mongwe le
e mongwe. a xate lehlakana le. Xomni
a theoxele ka kxa xa sediba. ba namela
lehlaka le la ka o tee ka o tee. Xomni
xe xo fihla ya a utswitšexo nama.
lehlakana la diotekateka a sešo a fihla.
byale xe. a le namela la mo wets
wetsa ka sedibeng. byale bana ba xaxe
ba bopulana ba ya xa monaxabo bona.
ba tloxa etsi ngwanenyana o boputše
ngwana yo monyenyana. byale xe ba
le. motse mo tseleng ngwanenyana a
hlohlola ngwana a kxa maxu. byale
xe ngwanenyana a le xodimo a kwi
lentšiu le re o kxe kudu ka jase
re ba bedi. xe a re ke a lebelela
a bona phofofo ya mosela.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

K 34/83

167

Xe ba le mo tseleng. ngwanenyana a
 bona phoofolo e sa mo setse nthalo.
 byale phoofolo ye e be e le mosela
 pye. moselapye a re mo tseleng
 a re mo Xu ngwanenyana a re nke
 o nkadime ditheho ke re thswana
 thswanetse ngwanenyana a mofa a
 boelila a re nke o nkadime thari
 a mo nea. a re ke nke o nkadime
 ngwana a mo nea ngwanenyana a
 sala a se na selo mmeleng.
 byale moselapye a re tsa mosela wa
 ka ngwanenyana a xa na. byale xe
 tla ho xa ka fihla xal ngwanenyana
 ngwanenyana a re moselapye mphe
 ngwana. moselapye a re fotseke na
 ba re nka se Xu nee yena na? ba
 sepela ba re xe ba le kxojana.
 ngwanenyana a thome a re moselapye
 mphe ngwaneso. moselapye a re fotseke
 na ba re nka X se Xu bee ngwaneno
 ba re xa re tsebe xo re ke ngwanenyana
 nka o modale. xe ba trena ka mjakot
 ngwanenyana a re moselapye mphe
 ngwaneso. ke kxale o moswere. moselapye
 a no hwela natsa xe ngwana batho a

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

K 34/83

168

~~nyaka~~ moratabo. ngwanenyana o la a
 dula ka ntle xwa thabelwa moselapye xwa
 leswa motso wa pala. ba ~~ba~~ ba sa-
 tsebe xore selo se ke moselapye ngwana
 batho a thoxa a ya masemong a yo
 leta dinonyana a thona a re swee
 swee ~~dinonyana~~ Swee Mokxadi o re a
 tseba ke eja tloo a ntese swee dinonyane
 swee. a dia hlwa a dia. byale ka
 tsatsi le lengwe mokedolo yo mongwe a.
 mo kwa. - a fihla a botsa ba xae
 etsi moselapye yena o nmetse xo fetsa
 maxobe xae. le xo a khora a sa khore.
 aowa ngwanenyana yola ba tla nae
 ka xae. ya ba xona a ba botsa ka
 mo ba seketseng ka xona. byale moselapye
 a re na xo reng le boile ka pela
 momohla ka xo na dinonyana na?
 ngwanenyana a homola. byale bošexo se
 ba robetsa. ka xobane ba le ba ~~to~~
 hoxetse le mafisi ka moraleng. byale
 xe ba robetsa ba kwa selo. se kxaphola
 mafisi ka mosela. motso a beta moselapye
 ka patla, ka xobane e le e le yena yo
 a kxapholaxo mafisi. ba re xo mmetsha
 a tsikinyar mosela a re y jo ba

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

169

K 34/83

ba nna ntlhisa byang e re ba ~~tt~~ betha
 nna. a boelela ba mmettha w tsitinye.
 mosela a re jo ba ntlhisa byang e
 re ba tt betha nna. xosasa. ba
 tsoxa ba botšiša yo a nwlexo maphsi
 feela xwa se ke xwa ba le yo a
 re ke a nwele. byale batho ka moka
 ba tsoxa ba kroboketšwa ba ba epela
 molete o moxole. ba xotsa mollo
 ba tsentšisa maphsi ka xare. ba re
 batho ka moka ba fofe. molete yo
 ba fofa. xwa šala moselapye. ba re
 a thsele ~~a~~ xana a re ke ngwana
 wa ka mosate xa ke thsele. ba mo
 xapeletšā a ba a thsela. o nile xe
 a re ke a thsela a xepola maphsi
 a wela ka xare xa maphsi a xa bela.
 o nile xo kwa maphsi a mofiša a napa
 a re tša boxosing tšona ke lile le
 xe nka swa. a phetokha xa ntlhisi
 maphsi le ona a mofiša. a ~~fa~~
 ba a kua. ba mo epela. byale
 molete mo lebitleng la moselapye xwa
 mela maphotse. byale ba xola. xe ba a
 apha. ba kwa selo se re o be o mpusētšō-
 ba le ~~būtšō~~ ke sōna sa mosela wa seripa
 bušetšā

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

170

K 34/83

mosimane

e be e le mosimanya yo mongwe leina
 la daawe. e be e le solosotsana. byale
 mosimane yo o be a sa itluta xo disa. a
 sešo. a tseba gore eng ke eng. ku tšatši
 le lengwe a re a disitše a bona phoofolo
 e hwile u e tloxa. xe a fihla xae
 a re ke bone phoofolo. byale ba re na e
 kae? a re ke e tloxeše. ba re xo yena
 ba re xe o hwetša phoofolo e byale o e
 khupetše ka mašasa. ka tšatši le lengwe
 mosimanyana yo a bona tantang e hwile.
 a re tšai ba nile xe ke hwetša phoofolo
 e hwile ke e khupetše ka mašasa. a tšea
 ta tantang a mo khupetša ka mašasa a
 mantšho. a e tloxa a yo bitša banna xae
 xomme banna ba tla le melatša, le dithipae
 ka xobane ba bitšwa phoofolo. xe ba se
 le tloxe ba dio bitša ke mokropo wa mašasa
 be xo solosotsana ba re e kae? a re
 e xona le tla e bona. xe ba fihla ba
 pakolla mašasa ba hwetša selwana se
 senyenyane ka xae xa molete. ba re
 ke yona nama ya xa xo yona ye, a
 re ke yona ye. ba mmetha ba re
 setlaela se xe o bona se se se.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

K34/83

17E

byale o se kxokelele lesotong la setšiba.
 mošimanyane a re ke le kwele. Xosasa
 mošimane a re xo bolaya phuti a re
 ba nile xo nna ba re ke re xo bolaya
 selo ke se kha kxokelele masotong a
 setšiba. a napa a e kxokelele
 masotong a setšiba. a bona setšiba
 se kxaxa. a re se reng se kxaxa ba
 nile ke kxokelele xo sōna. a tloa a ya
 xae ya tšama e xaxaba fase e a mošita.
 banna ba bona ka xe lerole le tupa.
 xe a sa tla kxole. ba re momakha o ruele
 ntō e kxole. xe a fihla xae. a fihla
 setše a lapile, le xōna phōfōlo yela e
 mošitile. xe ba fihla banna ba ntshe
 ba be ba le mo kxorang. ba re xo
 yena e fe manna ya mongwe xōna fa
 a mo nea. ba re wena o ka se e
 bone. ka xobane xa o kwe se motho a xo
 botšaxo sōna. ka tsatsi le lengwe la manna
 mošimanyane a se ke a ya xo
 diša. a hlwa a kxeša mmaxe moroto. xe
 ntše ba e kxa moroto a bolaya mmutha o e
 tšwa ka morodong ka thšemong. a o bea
 ka sakaneng ya moroto. byale banna ba
 kua xore mošimane a bolaito mmutha

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

K 34/83

172

ba mo tšela ona ba re re tla o ja thapama
ba hlwa ba o apele mosetare. ba re re re
ba sa thoxile mošimane a sala a bolaya mpya
mpya a ba apeela yona. a e bea ka
potwaneng ya bona a nthusa nama ya
mmutla a e isa xal a fihla a se
seba ka yona. ke banna ba fihla
thapama ba hvetša nama e setše e
beitswitsi xal se. ba thoma xo tšea maxobe
ba tlele Kxobotana Kxorong. ba seba ka
nama ya mmutla bona ba bona nka e
dale nama ya mmutla. xa be tsebe
xore ke nama ya mpya. byale ba thoma
xoja ba seba ka nama ya ya mpya.
xose sa mošimane a re le iphsinne ka
nama. banna ba re etse xa se o ekwe
rena re ejele. mošimanyana a re
le lle nama ya mpya. ka xobane ma
ile ka re mosetare ka tšea nama ya ka
ya mmutla lena ka le apeela mpya. byale
banana ba thoma xo xalefa. ba nyaka
to bolaya mošimanyana. byale ka xore be
lle ba lle xa xo sa thusa selo.
be ya ba xo e le xo pholoxa xa
mošimanyana ka tsatsi leo.
nga ba sa mosela wa seripa.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

178

K 34/83

Banenyana

e be e le banenyana. ba e tuta byale
 banenyana ba. ba be ba swere bana ba bona
 byale ba kitimela pele ba fihla ba
 fihla bana ba bona. byale ngwanenyana
 yo mongwe o be u saletse nthato. xe a
 fihla a huletša ba le ba se ne bana
 ba re xo yena ba re lahlela ngwana
 wa xaxo ka mo meetseng ba rena ba ka
 mo meetseng. ngwanenyana a mo
 fetsa fetsa. xe ba fetsa xo tuta ba
 ya do tšea bana ba bona yola yena
 o foseditše wa xaxo ka meetseng a thoma
 xo lla. a re ba mo nyakise ba duna
 ba mo tloanela ba ya xal. ngwana
 batho a sala a nyaka ka meetseng a le
 tee a re xo tšena a be a tšwe. a
 re a sa nyaka ka mo meetseng a kwa
 a tšwere selo sa bohata. a themaxo e
 be e le motekolo yo mongwe wa xo tšwa
 dišoe motekolo yoo a re mo ngwananyaneng
 a re nke o ntalswe ngwana ngwanaka
 ke tla xo fa ngwana wa xaxo. byale
 ngwanenyana a thoma xo tšwa motekolo
 yola. byale motekolo a mo isa mo a
 dulaxo a fihla a dula nal

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 136-174

652

K 34/83

174

- Xe nile ka moraxo ka sebakanyana ngwanenyana
 .a re ke nyaka xo ya tsele. byale
 mokedolo. o le a sešo a mmonthwa ngwana
 xo nile. ka tsatsi le lengwe a mmonthwa
 bana ba bantsi, ba ba sinanyana le
 ba bananyana ba ba botsana le
 dikobo tsa bona. le dithani tsa bana.
 nto e ngwe le e ngwe ya ngwana e le
 e le dona. byale ba mo fa ngwana wa
 ngwanenyana le dikobana tsa tsele le
 thani. le mengwatsana. ngwanenyana
 a tloka a ya xae. a na le lethaba
 le latho, le a hwethtse ngwana o
 mo botsana. a fihla xae e setse e
 le bošexo a xoxela ka ntlong. Xe a tse
 ka se ba mmore ba ka xae. byale moraxo
 rona ngwana ka ntlong xore a yo thumata
 le bone. Xe a fihla ka ntlong a re. ke a
 kwarenya xo time xo be xo time ngwanenyana
 gwa ba xwa tla mmore. le yena a re ke
 a kwarenya. le bone letimi. ka moraxo lethlokwa
 ba wela xodimo. ka sealla sa ngwana a ha.
 ba kona ba thumata le bone xabotse ba hwetša
 e le ngwana wa bona. ya ba thabo
 e kxolo. ya ba dona a ba botšwa ka mo
 a sepetsheo ka xona ke sona sa mosele
 wa soripa

S 652
(4)

K 34/83.
Book 7.
P 176-194.

TEACHER. EZEKIEL RAMPOLA.
BOLOMON MASABA
TRIBAL SCHOOL
Private Bag.
PIETERSBURG.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 176 - 194

652₍₄₎

re. 19. 2. 44

E. Rampola.

175

Book 7.

p. 175-194.

Dinanwane

K 34/83

Mokxekolo Le ngwanenyana.

ka tsatsi le le nqwe Mokxekolo le ngwanenyana ba
 rite ke ba lena. ba bona phoofolo, ya tsena ka molete
 ng. ka tsatsi le le nqwe & rite esa ile xatsoma.
 Mokxekolo le ngwanenyana ba fihla ba tsena ba
 ka molete ng. ngwanenyana yena a duba kantle
 Mokxekolo a fihla a huela matsal ka molete ng.
 a a tšea a šadisa mangwe ngwanenyana a
 kwa phoofolo e e fihla ngwanenyana a thoma
 xo opela a re. Mma we, Mma we, Mma e tšwa
 molete ng, le etla, letlakalala le etla, letlakalala le etla.
 mmaxe a tšwa ba sepela ba fihla ka. Nosaka ba
 ya xape ba fihla. Mokxekolo a tsena ka xare.
 ngwanenyana a šala kantle. Mokxekolo a fihla
 xare xa molete a fihla a tšea matsal. Letlakalala
 la fihla ngwanenyana a thoma xo opela a re
 Mma we, Mma we, Mma e tšwa molete ng, letlakala
 la le etla, letlakalala le etla. Mokxekolo a
 tšwa ba sepela ka tsatsi le le nqwe ba rite ba sa
 fihla mokxekolo a tsena ka molete ng. letlakala
 lala la fihla ngwanenyana a re ke a opela
 mmaxe a seke a mokwa. Mokxekolo yena o
 be a sa le ka xare xa molete a sa tšea matsal.
 ngwanenyana a tšaba. Letlakalala la fihla
 la tsena ka molete ng la huela mokxekolo
 la fihla la mmatlaya ngwanenyana a ya xat
 Mokxekolo yena a huela ka molete ng.

ya ba sa mosela wa seripa.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 176 - 194

652

176

ngwanenyana K34/83

Kxale xobe xona le ngwanenyana wa Kxosi
 Kxosi e be ele Kxopa yena o be a re xe
 batho ba ya mašomong a sale dal. Ka tsatsi
 le le ngwe o rile a sa dutše ka ntlong batho
 ba ile mašomong. Xwa fihla mamong a
 mabedi. A fihla a dula lapeng. Ngwanenyana
 a tšwa ka ntlong a ya xa wona Mamong
 a re xoe yena; Kxosi ya rena e re re tše
 re xo tše ye. ngwanenyana a se ke a xana.
 ka xore o be a le tše ka xal. le bana ba ba
 nyenyane, ba xaloka mokxoteng. Ngwanenyana
 na a namela balamong. Mamong a fofa ka
 yena a re xele a feta mašomong a re xo
 bommarxe ke ile le naxa. ba moraxabo ba
 ma soxama ba molatela Mamong wona ka xore
 a be a fofa xodimo a ba timelala. ba sepela
 le baka le le tšille, ba fihla ba dula ka xare
 xa motlakha. Kxosi tše noka. Ngwanenyana
 a fihla ya ba moraxaba Kxosi ngwanenyana.
 wo a dula le Kxosi se baka se se telele. Xwa
 isa sebaka ngwanenyana a ba le ngwana.
 wa ngwanenyana. Ka tsatsi le le ngwe, bane
 nyana ba ya tokeng, ngwana wa Kxosi a bona
 lehlakano ke le le botse. a re xe a re ke ye le Kxosi
 banna ba le ba mmona. E bonng banenyana bantše
 ba e tšeta ka maina a ba mma boma byale
 banna bale ba fihla ba swara ngwana wa Kxosi
 ba mmošiša mma oxe, xore ke mang? A ba botša
 ba mmošiša xore a fihle a bitše mma oxe xore
 a tše a motšelele lehlakano ke. ngwana a
 tšoxa alla a fihla a bitša mma oxe. xore a tše

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 176 - 194

652

K 34/83

177

a mokxelle lehlakanoke. Mmaxe a tla le
 ngwana. xe ba fihla nokeng. Mmaxe a tla
 mpontše lehlakanoke le o le ngakang. ngwana a
 mo supetsa lona, banna ba le bo le thšikinye.
 Mmaxe xe arre ke yo kxa lehlakanoke a bona
 banna ba meriri e mebelele ba mmitsa a ya
 do bona. ba fihla ba motseba le bona ba tseba
 ba mmotsa xore kateletsatsi la bone a tla a ye do bona
 a re xe ba boxadi ba xote, ba mmotšisa xore
 na o reng o sa ye mašemong. a re ke a lwala.
 Kala boraro a a pea tina. kala bone xosasa a a pea
 boxobe a ba a hlatswa dikobo tša xaxone, ya re
 xe batho ba ile mašemong a tswala merwala
 ya xaxwe a ya ka nokeng. A fihla a bitša
 banna bale ba xabo ba sepela sebakasese telele
 ba fihla xae kxosi ya dira monyanyanwo
 moxolo, ya hlaba dikxomo tše tharo. ba boxadi
 di busaxe ba xaxo. Sata ba manyana baxeke
 ba mmona ba ba ba bea fase.
ya ba sa masela wa seripa.

ngwanenyana le Mošimanyana

Ngwanenyana wo le Mošimanyana be ba sena
 papa bona le mma wa bona. Mošimanyana wo a re
 do ngwanenyana ke tlu dira malimo ya xax
 re tle re bone dijo. Mošimanyana a tloxa. A
 hwetša bašimanyana ba dišitše. A re do bašima
 nyana xe nku hiša kxodi mo le ka rengi bašima
 nyana ba xana ba re, o ka se e hiši xa o mokimo.
 Mošimanyana a, hiša kxodi e kxolo, yena a tšeya nku
 a sepela ba seke ba mmona. Ba fihla ba e bakaya
 le ngwanenyana xal. Ba e a pea enywe ba e

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 176 - 194

178

652

K 34/83

dira mozwapa. Mošimanyana a re xongwane
 nyana, o se ke wa sala a beša nama mošexare
 xe ke se xo. Mošexare ngwanenyana a swera
 ke tlala. A beša nama, ngwanenyana xe moši
 manyana a se xona, a dula ka xo tswalela
 Tsatsi le le ngwe a mošimanyana a hwetša
 ngwanenyana a tšeri ke Lekxema. La moša
 motšeng o mongwe. Ba fihla ba bolaya Lekxema
 bašadiša ngwanenyana ba re xo bolaya lekse
 ma, ba le e pela mokxoteng. batho ba motse be
 hoka mo ba ntše ba dutše xona ba Hoxela lekse
 ma le la. Ba re xe ba e ya mokxoteng ba
 ngwanenyana a re ke ntšhilwe ke meetlwa
 Lekxema la polela la re tsetle ke mma xo Le
 papa xo.

yasa mosela wa sezipa

Banna le Basimane.

Xo be xona le Banna le Basimane ba be bana le
 dikxomo ba se xa mo ba di futhang xona. Xobe
 xo banna le meetse le byang. Basimane ba ba xole
 ba ya xodiša, ba re xe ba dišitše ba bona xa
 sena meetse le byang e le le sukutledi feela.
 dikxomo di boa e dixwametše xe di tšwa xodiša
 le meetse di se di a bone, le byang e se di je-
 tsatsi le le ngwe xwa ya mošimanyana wo
 monyenyana o monyenyane a fihla xodiša
 a tšeya dipudi, dinku, dikxomo le ditonki tša
 mo raka ketša. Iša dira le šaka. Mošimanyana a
 thoma xo opela a re: u wa, u wa he! dikxomo tša
 mu'mu! dipudi tša re mmêê! mmêê. ditonki tša

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 176 - 194

652

K 34/83

179

re riiri'rii meetse a ba xona byang ba ba-
xona dikxomo tsa ja tsa nwa tsa khura. A ya
xae banna ba re na dikxomo tse di tswa ya kae
mošimanyana a re ke tswa moxo dišang batho
bohle. Banna ba xona ba re ana le mo-
jišang xona. Mošimanyana a xona a re ke
tswa xo diša mo-xo dišang batho kamoka. Ba
ba fihla ba bitša kxosi le yana ya xona ya re
ana le mo dišang xona. Xosa sa xwasa
Ba re xo yena sepela xodisa a xana. A re
xo ya ba ba ngwe. Xwa ya bašimane baba
xolo dikxomo tsa baya di le byalo. Xosa sa ba
bitša pitso e kxolo, kxosi ya ba botša xore ba
loutše dilépe. ba ho xa banna ba fihla ba nor-
mela dilhare. Mošimanyana a fihla xodisa
dikxomo, dipudi, dinku, le ditonki. tsa ya xae le
šaka. a thopoa xo opela a re: Ma budulete a
bo kxomo tsa bo mmulla u wa he he. dikxomo tsa re
mu'mu! dipudi tsa re me'e! me'e! ditonki tsa re
riiri'rii! banna ba molebelela. meetse a tswa
byang ya ba bo botalana. tsa ja tsa khura.
Mathapama a ya xae. Le banna ba ya xo
xae. ba fihla ba ya kxošing. Ba fihla ba re
mošimanyana xo xa re tsebo xo na o. Ye
ša kae dikxomo, le dipudi. Kxosi ya bitša
mošimanyana xore a ye. xo diša le xape
mošimanyana a ya xo diša. Banna le bona
ba ya xo molalela. A fihla a dira byate ka
mehteng. Banna ba fihla ba botša kxosi
ka mo. a dišang dikxomo ka xona. Kxosi
ya bitša mošimanyana, ya ba yena yo a
dišang dikxomo batha mehla. Kxosi ya

S 652_H

K34/83 E Rampola.

P176 - 194

652

K34/83

180

mo rata. Kxosi ya fa mosimanyana dikxo
mo tse dingwe. Mosimanyana wala ya ba
Kxosi. A buša le Kxosi ye a be a e dišetsa
di Kxomo.

ya ba mosela wa seripa.

Kxosi le Basadi

Kxale xobe xona le Kxosi e na le basadi.
a re xo basadi, le Kxale le e fa dilo tšaka tše
dijo. Basadi ba dumela. Kxosi ya sepela ya ya
tswella. Basadi ba šala ba roxa dilo tšela tša xaxa.
Dilo tšela tša latele Kxosi, tša e ha di opele dire.
Bokxosi ba ile tswella, ~~le nyebe, nyebe, nyebe.~~
Ra šala re i ja se kxa, nyebe, nyebe, nyebe.
Morokō wa difafana, nyebe, nyebe, nyebe. Basadi
ba thoma xo tsoxa. ba re re ya di humutša, tšona
tša opele, Kxosi ya ba ya boa. Kxosi e rile xo
boa ya ha ya roxa basadi. A re xo bona difen
g dijo. Ba difa tša ja. A re xo bona le se
ke le sa boêlela. Kxosi byale ya ya xo etel
ba šala ba difa dijo, le xo di roxa ba sesadi
roxaxa. dilo tšela tša ba tša nōna.

ya ba mosela wa seripa:

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

P 176 - 194

652

K 34/83

181

Banenyana ba ya Mahlwaatsweng.

ka tsatsi le le ngwe banenyana ba tlaxa ba re
 ba ya Mahlwaatsweng. ba rite xe ba bo ya pula
 ya na. ba hwetsa noka. e tletse. ba rite xe ba
 fre re ya nyoxa, ba fihla xa re ba bona ba
 Sia. Ba Be Ba na le ngwanenyana wo monyanya
 ne, Lina La xa xe e be e le Ramasela. ye no o
 rite xe a nyoxa u tšewa. ke meetse. ka xobane
 ne e be e le wo monyanya. Meetse a mo
 tšeya le seketlo sa xa. Ramasela a fihla mo
 xodutšeng diphôfô. o tba naxa ka moko, a fihla
 moxo omileng, a dula xona. Noxa ya fihla xo ye
 na. ya fihla ya e potoša tsale ye Khwibidu. ya
 mebala ye mebotse Kudu. Bošexo xe ngwanenya
 na a robotše tsale yela a Khwibidu ya mo
 kupetsa, a thoma xo tutela a tobala boroko.
 ba xo šiša, xosasa ngwanenyana a bona
 tsale yela e fetoxile noxa. Monna o mongwe
 a tla xo rema ka ufsi le noka. o rite a sa
 rema, a kwa ngwanenyana a o pela. a ya xo
 yena a fihla a mohiša ka tata ye telele. A mo
 iša xae. Monna wola a dula. le yena Motseng
 waxaxe. Bošexo noxa ya fihla, ya hwetsa
 ngwanenyana a le xona. ya fihla ya e potoša
 tsale ye Khwibidu. ya thibela mongaka
 monna wola a e rema ka seképe. byate yona
 ya fetoxa ya ba noxa. Na ma ya hwa, ba e
 fiša ka mollô. ngwanenyana wola a pholoxa

ya ba mosela wa seripa.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 176 - 194

652

182

K 34/83

Mosadi le ngwanenyana le ngwana

ka tsatsi le le ngwe Mosadi le ngwana ba
ya xa etela xa malomaxe ba rite xe ba sepela
ba feta sekwa se se xolo. Ba xahana le monna
Monna wo a re xo yena, o ya kae? mosadi a re
ke ya xa malome. Monna a re le sepeleng
xa botse le ba dumedise. Ba sepela ba rite
xe ba fihla tseleng ba bona motsidi ba ya
xawana ba oja, ba nama ba dula fase.
Xwa feta basimane ba bangwe ba re xo bo-
na, nke le re nwiseng meetse. Mosadi a re
xa re na wo, le re na re tswetwe ke moxan
basimane ba re na xa le na maxobe n.
Mosadi a re boxobe bojile le ngwana. le re na
re tswetwe ke hla la. Mosadi a re xa bona
e hang tie le tseye matsidi. Basimane
ba ya xo mosadi ba fihla ba tseye matsi
di, Mosadi a re xo basimane le tsa sepeleng
xa botse, le eta le kxopela meetse. mo batho
xo ngwe o mongwe a hla le xa utela a le
fa boxobe. Mosadi a sepela, ba rite xe ba
le kxole ba xahana le banna ba bane.
Banna ba ba botšisa ba re na le ya kae. Mosadi
a re ke ya xa malome. Banna ba re
xo Mosadi, le ka na ma ta sepela. Le le tee
le se banna le le Basadi feela na? Ba re
na re ha reng. Banna ba re xo bona. noka
na ye le ka se ke la e nyola, xona le nkwe.
Basadi ba re na re ha reng. Banna ba re
sepeleng le ete le napela modimo. Basadi ba
sepela. Ba rite xe ba le tseleng ba bona
nkwe e tsa ka sekweneng. Nkwe ya fihla ya

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 176 - 194

652

183

K 34/83

bolaya mosadi a boputše ngwana, ya ma
 ja, ngwanenyana a thoma zolla a re. Nkwê
 e bolaille, mma le ngwaneso. Ke be ke e ya
 kae. Nna ke timotše, xa malome ke kxole.
 ngwanenyana a namela sehla re, o rile a
 sa kuta me xo dimo a wa fase. nkwê ya
 tswela e kitima ya morwala ya mohla ba
 ka le maka la yona. ya ^{mo}ntša ntsa mala ya
 mo ja, ya mo fetsa. dimpa tša nkwê tša thoma
 xo kuku moxa. ya foralela tsela ya le belela
 nokeng. Monna wa mongwe a tswela a tsweri
 telerumo. Monna wala a e hlabisa dimpa ka le-
 rumo ya hwa. Monna a ya xae, a fihla a ba
 botsa xo re o bolaille nkwê yela ntše e ba tswa-
 nya. Batho xe ba kwa xote nkwê e bolailwe
 ba thoma xo tha ba.

ya ba mosela wa seripa.

Mosadi Le ngwana

E be e le mosadi a na Le ngwana. Ba
 ya xo e tšela Le ngwana, xe ba le tseleng Mo-
 Sadi a tsotsola ngwana, a ~~na ja~~ sa. o rile a
 sa motubela, a hwetša ngwana a se xona. A
 tšwe ri ke nkwê. Mosadi a thoma xo nyaka
 ngwana. o rile xe a monyaka a mona. A bona
 ngwana a raloka pèle xa nkwê. Nkwê e re
 xo bona Mosadi e rwale ngwana. Mosadi a la-
 tela nkwê, Mosadi a bona nkwê e motimeletšg
 Le ngwana ka xa re xa dihlaxe. Mosadi a
 e nyaka. Mosadi a se ke a e bona, A ba a
 boela ntlaxo. A ka hlana le banna ba xo a para.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 176 - 194

652

184

K 34/83

ditsiba, Nkwê yela ya Kxama ke le rapo ka mo xanony. Banna ba tloxa ba nya ka nkwê yela. ba e bana e Kxamile ke le rapo, ba xotša mollô sehla reny. ba ba folla ditsiba tša bona, ba di beša mollong. ba ya nkwê ng ba fihla ba tloša le rapo molaleny wa nkwê. ba nama ba sepela, nkwê ya se ke ya ba bolaya, nkwê yela ya tšaba. Banna bale ba sepela na mpona. Ba sepela le mosadi wola ba fihla mokeng ye ntšo. Banna ba tšela noka ye ntšo ba sepela. Xwa tšela kxomo e kitima e, e tla xo mosadi, kxomo ya re xo mosadi. Sepela a ya ke Kxa dithupa tše pedi. Mosadi a fihla a di Kxa, kxomo ya re xo yena betha meetse a o fete? Mosadi a betha meetse a feta.

ya ba mosela wa se ripa.

Basadi Le ngwanenyana

Kxa le xobe xo na le Basadi Le ngwanenyana ba re ba ya tšetha. ngwanenyana a xana xo sepela le bona. Basadi ba motloxe la ngwanenyana wola a šala. Basadi bale ba ya xo a xa xo xo ngwe. tšatši le le ngwe. Mmaxe a mo tšatši maxobe. tšetana tšela e ha a ke ye boswa, boswa ba morakeng. A mo fa dijo ba ja. Mmaxe a tšeya maxobe dijo a sepela. Xosasa a boa, a tšatši dijo ngwanenyana le xona a ja. tšatši le le ngwe letšimo la ba la le la. Letšimo la fihla xo ba mmaxe a

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 176 - 194

652

K 34/83

185

Sepela. Letšimo la re: tselana tšela a Ha
 o tšeye boswa, boswa ba morakeng.
 Tselana, a re: tšela nna mma a ke a tšela
 o re tselana tšela e Ha o tšeye boswa,
 boswa ba morakeng, ka re tšela le tšela.
 Letšimo la fihla la ya xo ngaka, ngaka ya
 fihla ya motša xo re. a motše di tšipi.
 Le-xona a se ke a re tšela. mi ke xona a tšela
 hwetsa ngwanengana. Letšimo la dira bya
 lo, eupa la re xo le motša di tšipi la re
 tšela. mi la fihla la ya xo ngwanengana.
 La fihla la re ka le ntsu le le xolo. La re
 tselana tšela e Ha o tšeye boswa, boswa
 ba morakeng. Letšimo la fihla la ya xo
 ngaka xape, ngaka ya fihla ya motša bya re
 ka xa pele. Letšimo la fihla la dira bya lo. La ya
 xo ngwanengana. Ngwanengana a bua a bona
 nka ke mmaxe. Letšimo la re ke xo sweni, la
 moiša xa xa bo bona. La dula le ngwanengana
 letšimo la botša mokekolo xo re a kute ngwanengana,
 a re xe a mo tuta a mo ripo tšela po
 bona. Mokekolo a re xo ngwanengana a ke
 xo kute, ngwanengana a xana a re xa xe
 sa re tuta mokekolo pele. ngwanengana a re
 xe a kuta mokekolo a mo ripo tšela mo,
 a mo a pea ka piseng. a tšeya mošidi a e tšela
 ka wana, a bu a a para le di tšela tšela
 mokekolo. a tšela tšela. Letšimo le a re xe le
 bo a xadiša la hwetsa mmaxe a šila le šoko a
 a pe ile nama. Letšimo la re xo yena, nama
 yela a a pe ile na? mmaxe a re šil yena e
 Ha o je letšimo la tšeya nama la e ja le

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 176 - 194

R50

186

K 34/83

e fets'a la šadiša ma xa po feela. Letšimo
xe le ile xo diša ngwanenyana a šala a
hlapa mašici yela, a tšega dikoko tšaxa
xe a diapara, a ya xae. O rite xe a le
tseteng a thoma xo opela a re: A tšimo a
e ya mmaxe a re ke tšelane, a re ke tšelane
tšela morwa modiša. Letšimo la re xo kwa nqua
nenyana a opela la thoma xo re, nna aka ja
mmana? nna nka ja mmana? La šala ngwa
nenyana ka sa nthaxo. ngwanenyana tšela
a eta a opela a re: A tšimo a e ja mmaxe
xe a re ke tšelane, A re ke tšelane tšela
morwa modiša, A re ke tšelane, a re ke tšelane
tšela morwa modiša. Letšimo la šala
ngwanenyana ka sa nthaxo la ba la fihle
na e xa xa bo. Ba ba ngwanenyana ba tšeya
letšimo ba re to kela ka ntlang. bantšhe
dua ka moraleng ba a pea dikxobe. ba re
xe ba di batšwa ba dfa letšimo, ba tswate
la xo hle kwa hloke le. le šoba le la pea ba
le batsiša xo re ba seke ba ša diša le šo ba
na? Lona la dumela ba tile ke sa ja dikxobe
ba fiša nta. Lona la thoma xo rut opela
la rei a la tšimo, a la dumela ba ba m-
motwaneng, a la dumela se bata ntlang.
Lona xe le bona ntle e e swa la re
byale ke lona xe ke e kwa sethitho.
Lona la hlokomela xo ja. La opela xo
fihlela e e swa kamaka, le lona la oa
la swa, ya šala e re molata feela, ba rite
xe ba ya xo bana xo re na le hwile, ba
hwoetša le hwile,
ya ba mosela wa senipa

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 176 - 194

652

K 34/83

187

Boala le Mošimanyana

Koale xo be xona le ngaka ya Boala.
 Ka tsutši le le ngwe kxosi yathoma
 ke bolwetsi. byale naxa ye e be e dulla
 ka xa re xa naka. Kxosi e be e bidise
 dingaka tša sšesotho dipha le tše kamoka
 kxosi ya tšoma banna xo ya xo bitša ngaka
 ba fihla ba yema le ribeng la naka.
 ba thoma xo opela ba re: Kxosi e ya
 lwaala Tema Tema; nōxa ya re e lwaala
 byang Tema Tema; batho banna ba re o
 lwaala kwetu. nōxa ya re nka ha moš
 ka se thšabe banna ba re re thš
 bang. nōxa e rite xe e nthša hloxe ba
 thšaba. Xwa ha mošaxana le mona o thš
 ba xwa ha xwa ha mošimanyana a mo-
 nyengane. yena a yema le ribeng la naka.
 le yena a thoma xo opela a re: Kxosi e ya
 lwaala Tema Tema, nōxa ya re o lwaala bya-
 ng; Mošimanyana a re o lwaala kwetu. Tema
 Tema nōxa ya re nka ha moš Tema Tema
 o ka se thšabe Tema Tema Mošimanyana a re
 nka se thšabe. nōxa ya ha xi yena. Mošima-
 nyana a e ma. nōxa ya re byale xo re o thle
 xo nkwata Mošimanyana a e ma nōxa ya mo-
 batetše moxohle. Mošimanyana a ya xa e
 twele naxa. batho ka moka ba makala le ba
 hana ngwana wa mošimanyana a e ha mošaxana
 ya mošise. ya fihla ya ya. xo kxosi kama
 e rebetšang ka xonf. ya fihla ya nthša di-
 hlako tša yona ha pitšang. ya thoma xo moka
 xo re na o bolawa ke eny ya mofa le otlare

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 176 - 194

652

188

K34/83

tsa xo ma a lafa. Kxosi ya falci ba fa noxa
yela dikxomo, ba ba ba dra monyanya o
moxolo wa xo siisa. Kxosi ya fa mošimangano
wola dikxomo ka xere o tušetše ke yena.
yaba masela, wa se ripa.

Kxosi la basadi

Kxate ya be xona le Kxosi ena le basadi
ba ba bedi b mangwe a beba bana ba
ba baadi ba di ma xokaba. G mangwe a belem
ngwana wa ngwanenyana wa mo kotse.
Kxosi ya re xe bona masadi wa monyane
a be lexe ngwana wa ngwanenyana a re
xe masadi wola a re: b swanetše xe lakla
ngwana wot wa xaxo. xe šate ba ba ma
xokaba. Mma xe ngwanenyana wola a ho
xa a ya nokeng a hwetša Kubu le
Kwena, a re xe tšona nthša xeteng ngwana
wo. tša metšya tša dula a re. ka mehla
le ka mehla mma xe ngwana wola a hle a ha
nokeng xe ha xe bona ngwana wa xe
xe a re xe a fihle nokeng a theme xe o
pela a re; Kubu le Kwena nthša malahlwa
ye mmone nthša malahlwa re mmone. di mo
nthši a dutše na e. A re re a hoza a mofa
šona a sepele a ye ma šemong. ka mehla
le ka mehla a dira byalo xe fihlele e le wo
moxolo. ka tšatši le le ngwe Kxosi ya mo
la le la ya mmone a dutše le malahlwa. Grite
xe šasa a sepele le mma xe malahlwa xe a e
ya ma šemong. ba fihla ba ya nokeng. Mma

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 176 - 194

652

189

34 83

xe a thoma xo fihla a thoma xo opela a
 ye: Kubu le kwena nthša malahlwa re mma
 na, nthša malahlwa re mmane. Tša mantša
 ba motše badula le yena seba ka se setek
 le ka xo bane e be e le ngwana wo mmotše
 ba mo fa tsōna ba ya mašemong. Xosa sa
 xe kxasi ya re xo masadi wa yena wo moxol
 la. O swa netše xo bolaya bana ba ba dinonyana
 xa ke sa nya ka bana ba dinonyana ke nyaka
 ba batho. Mosadi wola a bolaya bana bale
 kxasi ya nthša dikxomo tše dingwe ka šanong
 ya ya letšona mokeng ya fihla ya di fa kubu
 le kwena. ya di tšexaba tšeya malahlwa ba ya
 nae xae. ba fihla ba dira monyanya o
 moxolo.

ya ba sa mosala wa se rifa

Motšadi le mošimane

ka tsatši le le ngwe mosadi a a noma
 mošimane xo ya ka kokwaxe, xo re a ye xo
 tšega ditloō. A re xo a maroma a re a setse
 ja enqwe tseleng. Kokwaxe a xo se tše tharo. Mo-
 šimane o rite xo a le tseleng a ja ho
 ye ngwe. A fihla xa emma xe a motšiša xo re
 na kokwaxe o mafile ditloō tše kae. Pleš
 mame a re, o phile tše pedi. Xosa sa a ya
 xodiša a fihla a ya ka ntlwana ye nyenya
 ne a di ya sehalana kwa xo dimo. Xosa sa
 a re xo ja, a tšeya boxobe le mafsi a nthša
 dikxomo. A se pela le ba šimanyane ba ba ngwe

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 176 - 194

652

190

K 34/83

a re xo fihla xodiša a re xo bona Kesa
ya ka mofase ke a boa. A nama a sepetše. A
fihla mo ntlwaneng ya xaxe ka mo xobe xo
ditše ngwana wa xaxe. A e ma mongako a
thoma xo opela a re. Sa mma the e sa mathe
die the the ngwana wa hlari sa mphipi sa
ma the die the nko o le re xo u kwe sa ma
the die the ngwana a lla a motšeya a monyan
ša. A ba a moleša a mohlaphiša, a ba a mo
a peša dikobo. A mme ya mo a dulaxo xona. Xe
bašimanyana ba motšiša a re ke be ke ile xo
bona nonyana ya ka e na le mafotwana. Xo sasa
le xona a dira byalo. Ka tsatsi le lengwe le
xona a ngweka ma dišona a fihla a amama
ngako wa ntlwana ya xaxe a thoma xo opela
a re: Sa mma the e sa mma the die the the ngwa
na wa hlari sa mphipi sa mma the die the the
nko o le re xo okwe. Sa mma the e die the the. E ba
na xe a opela byale monna o mongwe o mola
letše a re xoba a fetsa xo moleša a sepete.
Xoba a sepete monna a ya le yena a motšiša
ša a motšeya a ba a mme ya mo a dulaxo xona.
Monna wola a fihla a botsa ba bo mošimanyana.
Xo sasa a tšwa a ya xo diša a tšeya se thepanasa
ngwana le mapi o ka xa re. A lenaka le ma
khura ka le se dibelo. A fihla xodiša. A haxela
bašimanyana ba ba ngwe a ya ntlwaneng
ya xaxe. A fihla mongako a bula le mati a
thoma xo opela byale ka mchlang ngwana a
lla a tšeha a motšeya a moleša a ba
a mohlaphiša, a mo tlatša ka makhura a se
pela. Bo papa xe pa šala ba e tla na sa nthia

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 176 - 194

652

191

K 34/83

xo, ba òpela byaka yena, ba tšena ba
 tšeya ngwana ba tšalela byaka yena xoxe
 a se be a Lemoxa xoxe xoxe xoxe Hile bathe
 ba šimanyana Le bona ba mmotšiša a re ke be
 ke tobetsšè ka fase xa sehōrte ke tengwa ke
 hlōxō, Ba papa xe ba fihla ba bonthšā. ~~papaxe~~
 dilo tšā ngwana xoxe tšō a di dirheng.

Bona ba se ke ba bonthšā mošimane,
 nyana ngwana ba mofihla. Xosasa xe moši
 manyana a ya xoxe diša a tšeya mphsi ya mafsi
 Le mefsi, a fihla Le bašimanyana xodiša Le xona
 a ba timetela. Fihla a bala Lemati a òpela a
 kwa ngwana a sale a tšena ka xoxe, A hwetšā
 ngwana a se xona. A tšeya maxobe a le a ya tathe
 la kxakala a thopa xoxe, a fihla bašimanyaneng
 a lla ba re xoyena. Hlelang? yena a re ke
 tengwa ke hlōxō. A na xe fihlela ~~wemathapema~~
 o rite xe dikxomo ditšena a ya ka moraxo xoxe
 Le šaka a fihla a thopa diša tšā ditonki a
 dilo kele ka merabeng ya borōkxō, xe a fihla ka
 xoxe. A dula ka moraleng a tšeya diša a ditšen
 thšā ka molong xoxe ba se mone xoxe na o
 kelang. A re nna ke bolawa ke mšiši mōrō xe
 a re fitela ka mo le xona a diri byalo. Ba
 molemoxa xoxe o tšela ngwana. Ba mmotšiša a ya
 ka ntlong ba fihla ba motšiša xoxe nna kokwaxe
 o mofile ditšō tšō pedi na? a xana. Ba re xoyena
 xe o ka re botšā nnete tšā xobonthšā selo se se
 Ha xoxe ba biša. A na ma a re o mphite tšē thava
 engwe ka e ja tšele ng. Ba na ma ba mmotšišā
 ngwana a thaba a dula nae ka ntlongi
ya ba sa mošela wa setipa.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 176 - 194

652

192

Monna le Mosadi.

K 34/83

Kxale - xo be xo na Le mosadi a tšerwi. byale monna wa xaxe - a ya xošoma. byale mosadi wo mmaxe e be ele lexotto. Monna wo o be a sa tsebe mmaxe mosadi wa xaxe. Mosadi a ba le ngwana. Monna a ha xa e xere a tle a bone ngwana wa mosadi wa xaxe. O rite xe a boa xošoma a ha ele ka mokibelo. A hwetsa mosadi wa xaxe a se xona, A a ile xo hlatswa. O rite xe a ya ka mafuti a hwetsa ngwana a dutše le lexotto. Ba le tše byala. byala ba xona e be ele bo bonthši. Byale monna wola a tšeya lexotto a le raxa ka leoto la thšaba, la thoma xo opela la re: E yo yo yo moxoxodi, E yo yo yo moxoxodi, moxatša bo twa yonnia xa se motho, moxatša bo twa yonnia xa se motho. E ka ba nna bo twa nka e tšala le la, E ka nna bo twa nka e tšala le la. Ka ikela le mma, merakone xa e, kela le mma merakone. E yo. E yo. E yo. E yo. E yo. E yo. Monna a fihla a le raxa le xape, lexotto la dula lodimo xa mmotwana ka mokxeteng. La dulela xo opela le la. ngwanaxa ke a ha. e kwa lexotto le la a fihla a raxa monna. Monna a re: Antho xa lexotto le ke mmaxo. ke be ke sa tsebe. Monna a re xo hoxa byale o ka se sa mpona le xate a na ma - a sepela, a fihla a name la thšumana ya xa mpedi ya ba ke xe a lle mosadi wola a šala le mmaxe wa le xotto.

ya ba mose la wa setipa.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 176 - 194

652

193

Lexotto Le Lexokobu

K 34/83

Hoale xo be xona Le Lexotto Le Lexokobu
 Lexokobu la re xote xotto a re ya xe ntlo. Kama
 re ha dula ka xona. Lexotto la xana la re nna
 ke ha e pa melete ya ka ka dia melete e
 mintši ka xare. Xe pula e e na ke ha tsena
 ka xare ka dula. Lexokobu la a xa ntlo. Laba
 la e rullela. Mathapama la bitsa pula la re
 Maru pêê, Maru pêê. Lexotto lona la re: futô
 futô maru phatlalala, futô futô maru phatla
 lala. Lexokobu le lona la ôpela xo fihlela pula
 e Kxôlo e e na. ya na melete ya lexotto ya tlala
 meetse xo hle. Lexotto la tswa la fihla la dula
 monyakona wa Lexokobu, la thoma xo ôpela
 la re: mpaletse kokobu, Lexokobu la re xa ke
 na le balelo. Lexotto la re nywana mma
 kokobu. Lexokobu la re xa kena le balelo. la re
 pula a ye xo swine ke rite ke re a re a xe.
 ntlo wa xana. Lexokobu la re xo bona xo re Lexotto
 le hatloxa le e hwa la bula la tsena, ba dira
 mollô wo moxol, la dira xo re Lexotto le le
 tutele. Lexokobu la thoma la re xosasa re swane
 tše xo tiba le šobana le le ngwe xo re pula e se
 tsene. Lexotto la dumela. xo sasa xwa sa Lexokobu
 la re xo Lexotto, a re rullela ntlo ye. Lexotto la xana
 la re nna ke ya xo e pa melete ya ka. ke be ke se ke e
 epi xa botse. Lexokobu la namela ntlo la rullela
 le le tee. xe le tsatši le diketše, la folaxa ntlo la
 thoma xo ôpela la re: Maru pêê, Maru pêê.
 Lexotto la re xo bona pula la re: futô futô maru
 phatlalala, futô futô maru phatlalala. Maru a phatla
 lala. Le rite xe le sa le betše la bona pula e Kxolo

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P 176 - 194

652

K 34/83

194.

e e Ha. la re ke a opela la se thuse sêlo
ya fihla ya na. Metete ya le xollo ya tlala meete
la tswa le kitima. Le le bile xo le xokobu. La
fihla la dula monyako la thoma xo o'pela
la re, mpu lele kokobu, nywana mma kokobu
le xokobu la re xa ke na le balelo. la re o xa
nne ke re tete re tuletentho wure wena o ha
dula ka meteteng ya xa xo, be byate sepela o ye xo
dula ka xo yona. le xollo la dula monyako xo fihle
la le chwa. xasa sa le xokobu la le tšeya la le la
hlela kawantle kxakala.

yabamosela wa seripa.

ngwanenyana

Kxale xo be xona le ngwanenyana a tšerwi ke phiri
xebatho ba ya ma'emoni a sale a tšeya maxobe a
yeta. A re xe a fihla a tšele e He. e je. ere
xe e fihla xo yena e moswari le tšwele. ngwane
nyana a re o malesela. E je. A re xe a e ya
xae e molise e re na thšemo yeno e xokae. A
e botša, ya re kenya ka xo yo mohla xo diša. E
re e sa hlaxola mma xe ngwanenyana a tšwela
a e phapha ka mokoma. ya thša ba. ngwanenyana
xe a re ke ya xo ifa dišo a kwa e re xoye
na. E wena Ra mohloka tite, mma xo o di phidike
a di phidika le phidi la ka. ngwanenyana a thoma
xo e roxa a re ke xo budits'e xore xe o bana
motha a e ha ka thšemong o thša be. wena o ile
wa hloko meta xo hlaxola, phiri yeta ya hwa.
ngwanenyana a ha a ya xae.

yabamosela wa seripa.

S 652₍₄₎

K 34/83.

Book 8.

p. 195-234.

TEACHER. EZEKIEL RAMPOLA .

Bolomon Masaba

Tribal School

Private Bag .

PIETERSBURG.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652₍₄₎

rec. 19.2.44

E. Rampola. 195

Book 8.

Dinonwane

K34/83

p. 195-234

Ngwanenyana le Nōxa

Xobe xona le ngwanenyana o mongwe
a tšewo ke nōxa. O be a xana xo tšewa. A
thoma xare ke ya lwala. A re xe bommaxe
ba ile mošemona a šale a tsoxa. A
okole tšiša a tšepetše xo ya fa nōxa ya
xaxe. Xe a fihla a thoma a re:

— E wena ra mohlaka šika

Tinke uwee tinke mmaxo o ndi

pindinkile tinke uwee tinke. A ndi

Pindinka le pindi lame Tinke uwee tinke.

Xe a dira byala xo name xo He nōxa.
A e fe dijo. O be a tle a re ma noxeng o
swaner-še xare o ya hlaxola thšemo yešo
lebakeng laka. Nōxa e name e re
bošexo e ya lema. Tšiši le lengwe
mmaxe ngwanenyana a bolaya noxa
yela. Nōxa ya sehlwe e sa ya yare
xo ngwanenyana mmaxo o mpolaile.

bofelo.

Banenyana ba ya dipheteng.

Banenyana ba kile ba re xo iwa
dipheteng. Diphefa tše uwe di be di

S 652₍₄₎ K 34/83 E Rampola.

P. 195-234

652

196.

K34/83

bitšwa dikhungwane. Ba Sepela ba yile
ba sa hoxa ka xae. Mmaxe Moxomana a
bitš'a a re moxomana wee. Moxomana a
boela ka xae. Mmaxe a mmolš'a xore a
re xo kwa Kapeka a boye. Moxomana a
Sepela a dukutše tsebe. Ba yile xe ba re
xare xa naxa Kapeka ya duma yare:

Kapeka banenyana ba mabokwe:

Moxomana a yeletwa taélō ya mmaxe.
A re xo banenyana nna ke ya
sepela. Mma o rile kere xokwa
Kapeka ke thšabe. Ba mo sēxa ba
mo kwera ba re Sepela xe o Ha re
duma xosasa xe re kxebile re
thabile re e hlamite. Moxomana a
na ma a Sepela. A thoma xo hlanola
dinaō mahlwana a be a le phatlaleng.
A sepela a pharihla a lebile xae. Xe
a fihla xae a fetela ka mafuxi a tseha
ka sešexong. Mmaxe a mmona le
basadi ba matse mmona. Moxomana o
rile xe a tseha Kapeka ya kwaxala e
ija banenyana bale. Mmaxe Moxomana
a nthš'a Moxomana ka sešexong e be
e le wo mosehla.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

197

K 34/83

Selo sela Kapeka sa Fetša banenyana. E be e le xona xa botšišwa moxamara. Kwa na ma xwa thongwa xore ngwana maxana xa botša o welše dikomeng a re koma ke tšešo. Le xona xa bolelwa xore xabo lefsexa xa-xo llewe xa llewa xa xabo moxale. bofelo.

Monna le Mosadi

Xobe xona le monna wa mangwe a na le mosadi wa xaxe. Batho ba ba be ba na le thšemo. Ba be ba He bare xe ba lemile xotle nonyane e He e re sekōrō hlakana: Sekōrō hlakana; mabêlê hwiting. Xosasa xe monna le mosadi wa xaxe ba e Ha mašemong ba be ba He ba hwetše thšemo e šetše e le molala. Xwa na dirêxa byalo. Monna a bōna xore xa di mo thuše. A re thapama xe letšatši le Sobêla a botša mosadi xore a mo khupetše ka makokota xo Ho bōna selo se se ba Hswenyang. Mosadi a dira byalo. Nonyane yela ya fihla. E be e le dinonyane tše pedi enngwe e ke kenna nonyane se nyêla mafsi se šee mokxolodi wa dinyane. Enngwe e re sekōrō hlakana: Sekōrō hlakana; mabêlê hwiting. Monna a na ma a

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

198

652

K 34/83

Swara dinonyane tšela. A bolaya yela ya
xore. Sekōro hlakana; sekōro hlakana; Mabbēle
hwiting. A šala a tšeya yela ya xore ke
nonyane se nyela mafsi. A ya le yōna xae.
Xe a fihla xae a nthša nalete a re: Nka xo
hlaba-hlaba ka nalete ye. Nonyane ya re se
nhlabe ke nyela mafsi. Monna a re nyela re
xo bone ya Hatša merufsi le merufšana. Ka
xabo ngwanenyana wo e be e le xona mo
ba jang mafsi feela. Mosexare ngwanenyana
wo mongwe le o mongwe o be a He a re:
Kxareye ka xae samma ke yo xo fa moro-
xwana. Ngwanenyana wo ka xabo xo bang le
nonyane a re: Kxareye ka xae samma ke
yo xo fa mafsi. Banenyana bare jonna
wena mafsi le a tšere kae. A re Kxareng
ka xēšo le Ha bona. Banenyana kamoka ba
tšea maxōbe ba ya ka xabo ngwanenyana
wola xo bang le nonyane. Ngwanenyana a
fihla a nthša nonyane ka Kanapeng ya
papaxe. A nthša le nalete xoba (tšwana)
A re xo nonyane nka xo hlabahlaba ka
tšwana. Nonyane yare se nhlabe ke
nyela mafsi. Ngwanenyana a re nyela
re xo bon bone. ya Hatša xohle.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

199

K 34/83

Bana le baledi ba bona ba ja ba Khora.
Banenyana ba na ma bare a re tšwetše
nonyane ye nthe xore e bine. Ba irweša
dihlwahlwadi ba letša meropa. Nonyane yana
bina ka xare xa lešaka la banenyana.
ya thoma yare ke bolawa ke kudumela
nkišeng ka Kxorong. Ba e iša ya bina yare
xe e bina ya Pofela xodimo ya thšaba. Ba
e latela ya ba timēlela. Ba sepela
ba ba ba fihla xaxabo matšimo. Matšimo
a ba thabēla a re basadi ba rena. Xosasa
ba ^{xwa} bitswa bitswa ngwanenyana wo mongwe
bare o yo bōna kokwaxe. Matšimo a
mmolaya. Ngwanenyana a re! Nama ye
Keya motho, nkane ngwanenyana wola bare
o yo bōna kokwaxe le xo, boya a boye?
Ba lēmoxa xore baHa Pela ba rera
xo thšabela xae. Xo rile bošexo xe xo
yobelšwe banenyana ba thšaba. Ba rile
xe ba thšaba ba tokela dikrapana ka
xare xa mokxopa. Ba tšea moropa wa
matšimo. Ba sepela ba hwetša noka e
Hetše. mošimanyana wo a be a e na
le banenyana a belha noka ka thupa
xwa Peltexa tsela ba Peta kamoka.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

200

652

K34/83

Ba Sepela, Ba Thoma xo letša moropa wa
Matšimo bare!

Ke moropana wa matšimo Tinti!

Ke ya xo bomma ke lla tinti!

Matšimo ~~a~~ na ~~ma~~ ma a kwa xore
moropa wa bona o sepetše. A Hoxa a
kitima a lebile banenyana xo yo tšea
moropa wa bona. Ba fihla nokeng bare!

Sexwaxwa sexwaxwa khupa meetse re fete.
Sexwaxwa sa re na le Ha mpha eng?

Bare re Ha xo fa thitelō, a re thitelo ke
Ha thithenyang ka yona. Bare o Ha ritela
fase. Sexwaxwa sa xana. Matšimo a iphoša
a hwa. A mangwe a ya xae. Banenyana
bona ba be ba šetše ba fihla xae. Xoba
ba fihla xae, xwa dirwa mokete o
moxolo. O mongwe le o mongwe a
hlaba kxomo ka xe ba be ba xopola
xore bana ba bona ba hwile. Banenyana
ba ba laodišetša ka mo ba bangwe ba
hwilexo ka xona. Boŋelo.

Monna le Mosadi

Xobe xona le monna o mongwe a
na le mosadi. Mmaxe ~~monna~~ ^{mosadi} wo e be e le

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

P. 195-234

201

652

K 34/83

lexōhō. Monna o a Hoxa xo ya šoma
Borwa. Xwa ya Xwa ya monna a boya
Borwa. Xe a fihla a hwešša mosadi wa
xaxe a se xona. Ngwana wa xaxe o be
a dutše le lexōhō. Monna a fihla a re
hee; Ke eng selō sa xo dula le ngwana
waka? A bētha lexōhō lela. Mosadi wa
xaxe o be a ile nokeng. Lexōhō la thoma
xo ōpela lere. Iya; Iya; Iya; Iya moxoxodi:

Moxatša Borwa išolma xa se motho:

E kaba nna Borwa nka ihlalēla;

Ka ikela le mma marakong;

Iya; Iya; Ieee; Iya, Iya; Ieee

Lexōhō le xe le dira byalo le be le
lla ka xove monna wa ngwanaxaxe o be
a mmethile. Mosadi a fihla a roxa monna
wa xaxe; A re o xeng o betha mma a
nthšaletše le ngwana. Mosadi a ngala a
Sepela le mmaxe, Bofelo.

Bašimane, ba bedi.

Xa xabo bašimane xobe xo sena pula le
meetse ba be ba sa a bone. Ba be ba
diša ka ba bedi. Ba fihla xodiša o mongwe
a re kenna la mohlolo. O mongwe a re

S 652₍₄₎ K 34/83 E Rampola.

P. 195-234

202

652

K 34/83

Ke yena Thathape. Wola a yeng ke yena
Lamohlolo a thoma xo opela; A re:

Heele! Heele! Lamohlolo!

Heele! Heele! Lamohlolo!

Pula ya fihla ya na. Ba ahlamisetsa
melomo ya bona xodimo. Ba nwa. Ba re xoba
ba kxolwa. F

Thathapi a re: Thathapi ke ya

Thathapiša; Thathapi ke ya Thathapiša.

Pula ya khula lefase la oma. Banna ba
dio bona dikxomo di diyo kxolwa ba sa
tsebe xore meetse di ya tšea kae. Ba
Hoxa ba ya mošate. Banna bare xo
fihla mošate; Bašimane ba banna^{na} le ditaba.
Kxoši ya nyaka xo bolaya bašimanyana
bale ba bedi. Banna ba xana bare; Re
nyaka xo bona selo se bašimanyana
ba ba se dirang. Bašimanyana ba thoma!
Ba emisetsa ditsibana tša bona xodimo.

Lamohlolo a thoma xo opela a re:

Heele! Heele! Lamohlolo!

Heele! Heele! Lamohlolo!

Pula ya na. Bašimanyana le banna le
kxoši ba nwa ba kxolwa. Ba re Thathapi
a bolele. Thathapi a re:

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

203

K 34/83

Thathapike ya thathapiša:

Thathapi ke ya thathapiša:

Banna le kxoši bare o re kobela pula.

Ba tšea thathapi ba mmolaya; Bofelo.

Mošimane le Mokxekolo

Ka tšatš Xobe xona le mošimane a dula
le mokxekolo. Mošimane wo obe a diša.
Ka tšatši le lengwe Mokxekolo a roma
mošimane xo yo tšea ditloo xa kokwaxe. A
mmotša xore a seke aja hoo e engwe.
Mošimane a fihla xa kokwaxe. Kokwaxe
a mofa ditloo tše pedi. Mošimanyana a
re xo fihla tseleng aja hoo engwe. A fihla
xo mokxekolo wola wa xo roma. Kokwaxe
a re o reng o lle hoo engwe; Kxane
kokwaxe o xo file e tee. A re eng! Mošima
nyana a ya xodiša ka tšatši le lengwe.
Xoba a fihla xodiša a belêxa ngwana. A
mo fexa xodimo xa sehlare, xosasa xo
xongwe le xo xongwe xe a fihla sehlareng
a re!

Samma tee; Samma tedietete!

Ngwana hlare sa mpipi Samma tedie
tete. Nko lle re xokwe.

Ngwana a re ngeê. Mošimanyana wola

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

204

K 34/83

a re e kwa ngwana hlare sa mpipi. Xoba a
fihla a tšee ngwana a mo leše boxōbē.
Xoba a mo leša a mo #hlapiše a mo
hotše makhura. A na me a boele dikxomong
A na me a ye xae. Xosasa Mošimanyana
o rile a sare :-

· Samma tee! Samma tedietete!

Ngwana hlare sa mpipi nko lle ye xo
kwe. Ngwana a re nngwe. Mošimanyana
a re ekwa ngwana hlare sampipi.
Mošimanyana a mo tšea a mo leša a
mo hotša ka makhura. Banna ba bangwe
ba mmōna. O rile xoba a sepela banna
ba šala baya; Ba ekiša mošimanyana oia.
Ba tšea ngwana wola ba mo iša xae.
Ngwana wola ba mmea ka ntlong a ba a
xola. Xosasa ba mošimanyana a fihla
sehlareng a re:

Samma tee! Samma tedietete!

Ngwana hlare sa mpipi. A kwa ngwana
le xo lla a sa lle. A thoma xo lla
mošimanyana. A ye!

Samma tee! Samma te dietete!

Ngwana hlare sa mpipi. A kwa
ngwana le xo lla a sa lle.

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

P. 195-234

652

205

K 34/83

A namela a hwetša ngwana le xo ha
 a se xona. A lla a nat ma a ya
 xae. A tama a topa dišu. A fihla xae
 thapama. A re xe a dutše a šupelele
 sešū a thome xolla. A re ke bolawa ke
 moši. Mmaxe a re fetela ka keno
 ngwanaka. Mošimanyana a dira byalo
 xape. Xe a be a lla o be a lla xe a
 se a hwetše ngwana wa xaxe. Mmaxe o
 bile a mmotšša ngwana. Mošimanyana
 a thaba. Bofelo.

Mosadi a sena bana

Xobe xona le mosadi wo mongwe a
 sena bana. Tšatši le lengwe o rile a sa
 dutše. xwa ha leeba. La re xo mosadi a
 yo kxa dithupa tša momehwa tše tharo a
 mmotšša xore a seke ^{be ye} dithupa tše ka
 sešexong. A di thšelele manthse ka matsatši
 le matsatši. Mosadi a kwa taêlô ya leeba.
 A no hlwa a dira byalo ka xe leeba le
 mmuditše. O be a kxele thupa tše pedi
 tša xo loka le enngwe ya xo kxopama.
 Tšatši le lengwe mosadi a hwetša dithupa
 tšela e le bana ba barayo. Thupa yela
 ya xo kxopama e ya ba ngwana wa

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

P. 195-234

206

652

K 34/83

sexole. A dula le bona ba mo ela nokeng.
O be a ihlwa a ~~rama~~^{xa} wa sexole a re:
Nka ke motho e byalo e le thupa selo se.
Ba ba bedi e be e le ba ba bolse.
Ba tšewa kamoka xwa šala wa sexole.
Xe ba tšexwe tšatši le lengwe ngwana
wa sexole a phuma kxapa. Mmaxe a mo-
roxa a re: Nto ye nka ke motho e
byalo e le thupa ya morethwa. Ngwana
wola wa sexole a hoxa a hwetša ngwanabo
a feela lwapa a re:

O dia le fee^{fee} ka lapeng la batho a se-
re mma o rile ke ditšwa maxabeng.
Ngwanenyana wola a latela wola wa
sexole. Ba hwetša o mongwe a fehla
ba re: O diya le fefehlo-fehlo ka
malafeng a batho a se re mma o rile
ke di tšwa maxabeng. Le yena a
ba latela. Ba fihla mo ba ba tšereng.
O mongwe a re nna ke be ke dutše
fa. O mongwe le yena byalo. Mosadi
wola ya ba xona xe a šaile ngwana.
Bofelo.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

207

Seveto

K 34/83

Bašimanyana ba morwa sehlabeng!
Ke ba hweditše ba bešitše letsopa!
Ka re ke fihla kare le nthsexele!
Ba nthsexela ka morwa seswaswai!
Ka hlwa ke kxanya ka ngwana ke
dišitše. Ke dišitše dipudi tšabo mokxotse.

Xa se dipudi ke di šupa baloi,
Di šupile kxomo yešo makhwinana:
Ntepetepe ya nkela kxanyeng;
O ha ntela le patta ya nkxope;
O ya mpona le nna ke kxopame.

Ke kxopamišitšwe ke xo dira mokwēkwē
šoboro lela la xo rwala letsoto;
O ka le bona le yorometša tšela.

Kenna mošidi mokxanbli!

Ngwana o šila ka luala la sekxwa:
La sesotho le mmolaiša kudumela.

Kenna ngwana mmethi:

Motho wa xa mmetha ka patta mathuding
a sema.

Kenna ngwana sethusa:

Sa masethanka tibane.

A xe mothokwa a mmaseboka

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

208

K 34/83

Kxoši le Maxôhō le basadi ba lesome

Xobe xona le Kxoši e be e ruile
maxôhō a mantši. Maxôhō a a be a
apeelwa. Mosadi wo mongwe le o mongwe
o be a thsoleka maxôhō. Le Kxoši. Mosadi
wo moxolo o be a thsolèla Kxoši ka sexo
se sexolo. Kxoši e be e He e re xe e
ija e Hoše lekoko la xodimo e re ke
la maxôhō. A fe maxôhō. Maxôhō a je.
Maxôhō a a be a dula ka lešakaneng la
ôna. A be a He a tubelwe ka lexopong
la dikolobe. Lexopo e be e le le ke telele.
Ba be ba He ba tubi ba tubi lexopo le
Hale. Le re xo Hala maxôhō a thome xoja.
A re xo Fetša xoja ba thšela meetse ka
lexopong a nwa. Yare xonwa Kxoši ya
a bulela ya-re; Kxareyeng le ya hlapa.
Kxoši ya re xoba a hlapa; ya tšea
sekamō ya kama maxôhō. Merini ya ôna
ya šala e, tobetše xabotsē. A ba a bula
maxôhō ditšela. Kxoši yare: Kxareyeng
le boele nHong ya lena. A boela nHong.
Kxoši ya bitša basadi: ya-re xo bōna
e Hang le maxôbē. Basadi ba Ha le
maxôbē. Ba tubela maxôhō maxôbē a le.

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

P. 195-234

209

652

K 34/83

Maxôtlô a ja. Kxoši ya re Tobakang lenna ke
sa yo ja. Maxôtlô a robala. Kxoši ya Hoxa
ya yo ja dijo tša xaxe. Kxoši ya fihla
ya ja. Ya na ma ya yo robala. Xosasa
Kxoši ya re xo tsoxa ya botša basadi
ya re; ke sa ya to êtêla, Koa Tswetla.
A re basadi baka Basadi bare thomela!
Kxoši yare ke ya le botša le šale le efa
maxôtlô dijo. Basadi ba dumela. Kxoši ya
Hoxa ya Sepela. A re xe e Sepetše
basadi ba šala ba tšea meroko ba efa
maxôtlô. Maxôtlô a xana xoja maxôtlô.
Maxôtlô a thoma xo ôpêla a re:

Bokxoši ba ile Tswetla nyebe nyebe!

Ra šala re ija sekxwa nyebe nyebe!

Moroko wa difafara nyebe nyebe!

Kxoši ya boya. A re xe a efa mokxotho
ng a kwa maxôtlô a ôpêla a re!

Bokxoši ba ile Tswetla nyebe nyebe!

Ra šala re ija sekxwa nyebe nyebe!

Moroko wa difafara nyebe nyebe!

Kxoši yare basadi a se le le maxôtlô
dijo. Basadi bare re di file. Kxoši xana
yare ke Ha le swara tšatši le lengwe.

Kxoši yare xe le ka boelela ke Ha le botšya.
Bofelo.

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

P. 195-234

210

652

Kxoši le basadi ba yona. ^{K 34/83}

Xobe xona le kxoši e na le basadi.
Tšatši le lengwe kxoši ya yo tsoma. E rile
xe e tšo tsoma ya bolaya dikxaka. E
rile xo di bolaya ya di iša xo mosadi wa
pele mosadi a di xana. Le wa bobedi le
yena a di xana. Kamoka basadi ba xana
xo apeela kxoši dinama tšeo tša dikxaka.

Kxoši ya tšea dikxaka tšela ya di fa
mokxekolo xore a mo apeele tšona.

Mokxekolo a di tšea a di apea. Basadi ba
Hoxa ba ya kxonyeng. Ba sepela mosadi
o mongwê a re; ke lebetšê letswa laka
xae. A Hoxa a yo le tšea. A hwetša dinama
le maxōbê a ~~mokxet~~ kxoši xomme a
thoma xoja dinama tšela. A di fetša a
šadiša marapō a a khurumela ka boxōbê.
A kxōna a tšea matswa a sepela a e
ya kxonyeng. O rile xo sepela kxoši ya
fihla yare xo mokxekolo mphê meetse
ke nyana xoja. Mokxekolo a fa kxoši
meetse a xo hlapa. E rile xo hlapa a e
fa maxōbê. Yare xe e khurumula ya
hwetša e le marapō feela. Ya thoma
xo botšiša mokxekolo yare na nama yaka

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

211

652

K 34/83

Nonwane

e Hwe ke eng? Mokhekolo a re a ke
 tsebe. Nna ke yile xo e a pea ka e
 bea xona mo. Kxosi ya na ma ya
 laela. mokhekolo xore a mo loxêlê
 lešika le le seše xore a He a bone
 motho yo a llexo di'kxaka. Mokhekolo
 a le loxa. Kxosi ya na ma yare mosadi
 o mongwe le o mongwe o swanetše
 xo ya nokeng. Mosadi o a wa xoja
 di'kxaka o yile xe a Hoxa xae a laela
 ngwana wa xaxe xe a bōna sedibelo
 se e wa a ihšwe a re o wetše
 ka nokeng. Xwa Hoxwa xwa iwa
 nokeng. Xwa êma mosadi wa pele
 xodimo xa lōna letata leo. A re;

Mantata Mantata

Kxaoxa re bone wa jeleng
 di'kxaka tša Kxosi

Mantata mantata

La se ke la Kxaoxa xwa êma o mongwe
 le yena byalo. Kamoka ba êma ba
 ntše bare mantata Kxaoxa. Mosadi
 wa xoja di'kxaka o yile a sare
 mantata la Kxaoxa a wela ka nokeng
 Sedibelo le sona sa wa koa xae.
 Bofelo.

S 652₍₄₎ K 34/83 E Rampola.

P. 195-234

652

212

K 34/83

Monna le mosadi le ngwana.

Xobe xona le monna a na le mosadi.
Ba be ba na le ngwana wa ngwanenyana.
Ngwana wa ngwanenyana wo o be a šiya
xoya mašemong. A na ma a thoma xore
ke ya lwala. ~~Xe batho~~ ba eya mašemong
q thoma xo robala. A dio robatša mmulla.
A iħira wo nkeing o robaletše ~~bolwetši~~
ešwa a thoma maaka. A re xe batho
ba ile mašemong; A šale a koxa a okola
mafsi. A apee ting ya boxoko. A Hoxe a
yo pa pitsi dijo kšela. O be a He a re
xe a Hoxa xae a kšee makhura le
letsoku. Ngwanenyana wo o be a xana
xo kšewa. E be e le o mmotse. A thoma
xo kata le pitsi. Kaxe xo šetše xo
boletšwe. a na me a re xe a yo fihla
mo pitsi e bang xona a thome xo
ōpēla xo bitša yona pitsi yeo ya xo mo
šitiša xo kšewa a re;

Sewawa; Sewatwa;

Sewela se xana banna!

Sekata le pitsi naxeng aowa

Kodintsane Kodi Kororo!

Aowa Kodintsane Kodi Kororo!

Pitsi e na me e He. Ngwanenyana

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p. 195-234

652

213

K 34/83

a fe pitsi dijo. E je e re xo fetsa a e
Hotse ka makhura le ka letsoku. A ba a
e dira leetse. A na ma a ya xae, xe
a fihla xae a hwetsa xo sena motho.
A na ~~ma~~ a tšea marapō a lokela ka
mehlaxareng. A hlapa a Hola ka mešidi.
Thapama bomaxe ba rite xo boya bare
o byang Sewela. Ka xore ngwanenyana
wo e be ele Sewela. Xe ba ti byalo
a botša xore ke xona a lwala o bite o
tuxuxile le mehlaxare. Batswadi bare
re lwatelwa ke ngwana. Xosasa ba
tšwa xe xo iwa mašemong. Ngwanenyana
a šala a tsoxa. A okola byale ka
maabane. A apea ting ya boxoko. A
Hoxa a yo fa pitsi. O rite a xowelela
pitsi monna. o mongwe a mmona. A
fihla a botša papaxe. Ngwanenyana
o rite xe a batamela a re:

Sewawa; Sewawa;

Sewela se xana banna;

Se šika le pitsi naxeng;

Aowa Kodintsane; Kodi Kororo;

Aowa Kodintsane; Kodi Kororo;

Selo se be se reng Aowa Kodintsane

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

214

K 34/83

Kodi Kororo e be e le phiri. Papaxe xoba
a botšwa tša ngwana wa xaxe a Hoxa
a yo dira byalo ka yena a re:

Sewawa: Sewawa;

Sewela se xana banna;

Se šika le pitsi naxeng;

Aowa Kodintsane kodi Kororo;

Aowa Kodintsane kodi Kororo;

Monna a e bolaya ka selêpê sa xaxe.

Xosasa xe xo iwa mašemong a šala
a tsoxa mpxajana a xopola nka phiri
ya xaxe e sale xona. A apea byale ka
mehleng. A sepela, xe a yo fihla a
ôpela a re:

Sewawa: Sewawa;

Sewela se xana banna;

Se šika le pitsi naxeng;

A kwa a sa šatolwe ke selo. A re hee
momohla xo diee byang. A thoma xape
a re a se a nkwe mohlomong o be a
sa robetše. A thoma xore:

Sewawa: Sewawa;

Sewela se xana banna;

Se šika le pitsi naxeng;

Xape a se fetolwe ke selo. A Hoxa

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

215

K 34/83

a ya mo phiri e be e dula xona. A hwetša phiri e hwile. A thoma xo lla. A ya xae. A fihla a tšira molwetši o motala. A lokela marapō ka mehlaaxareng. Thapama xwa boiwa mašemong. A botšišwa xore na o hlwele byang? yena a ba fetola ka lentšwe le le sese a re ke xona ke swerwe. A re a sa diee byalo papaxe a re a o lwale o lwatšwa ke yona phišana yela ya xaxo. Papaxe a mmetša mohlatho wo mongwe a nthša ngathana ya pudi. Wo mongwe le ona byalo. Yaba xona xo bonala xa bolwetši ba ngwanenyana xore xa a lwale. A na ma a thoma xo ya mašemong. Bofelo.

Banenyana ba ya Kxonyeng.

xo kile xwa direxa taba ya xo maka-tša. Banenyana ba Hoxa ba ya Kxonyeng. Banenyana ba ba be ba Sepetsē le ngwana wa Kxoši. Ngwana wa Kxoši o be a na le mpyayyana. Le xona o be a yabone. Ba sepela ba fihla Kxonyeng. Ba topelēla. Ba na ma ba beeletša.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

216

K 34/83

Ba rile xe bare re ya xae ba Sepela
bare xo fihla pele bare a re Khutšeng; ba
Khutša. Ba rile xe ba khuditše banenyana
ba thoma xoye a re Sobaneng. Ba sobana
Ba re re nyaka xo bona nnoni. Ba soba
ngwana wa Kxosi ba ba ba mmalaya.
A ikhwela ngwana wa batho Bona ba
thaba ba Sepela. Bare re thare xe re
fihla xae yare: Sekxwa o rile keya xa
kokwaxe. Mpyanyana ya bakwa ya thoma
yare:

Huu;Huu; Huu;

Samalekwana:

Ba-re a re Sobaneng;

Samalebekwana:

Bare na xo nonnemang;

Samalebekwana:

Bare nonne Sekxwa:

Samalebekwana:

Ba bolale Sekxwa;

Samalebekwana:

Banenyana ba na ma ba kwa mpyanyana
yeo e ba šetšexo ka sa moraxo. Ba e
tšea ba e bolaya. Ba thoma xo Sepela.
Ba rile ba sa Sepela. Mpyanyana ya

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

217

K 34/83

tsosa ya ba latela, ya thoma xo ôpêla
e ye!

Huu; Huu; Huu;

Samalebekwana:

Bare a te sobaneng;

~~Samalebekwana:~~

Bare xo nonne mang;

Samalebekwana:

Bare xo nonne sekxwa:

~~Samalebekwana:~~

Ba bolatile sekxwa:

Samalebekwana:

sekxwa sabo krošî:

Samalebekwana.

Banenyana ba thome xore na mpyanyana
ye e reng? Ba e tšea ba e bolaya ba
e fiša le ka mollô. Ba na ma ba sepela.
Ba rite xo fihla xae ba batšišwa xore
na sekxwa yena o ile kae? Banenyana
ba thoma maaka bare sekxwa o rite
o ya xa kokwaxe. Ba rite ba sa
fetsa xo thoma maaka mpyanyana
yela ya fihla. E be e e kwa bohloko
ka xe mong wa yona a be a hwile.
Ka xo. Kwa bohloko ya tama e ôpêla.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

218

K 34/83

E rite xe e fihla mokxotheng yare:

Huu: Huu: Huu:

Samalebekwana:

Bare a re Sobaneng:

Samalebekwana:

~~Bare~~ xo nonne mang:

Samalebekwana:

Bare xo nonne Sekxwa:

Samalebekwana:

Sekxwa sabo kroši

Samalebekwana.

Batho bare theeletšang mpyanyana e ya
bolela e re Sekxwa o bolatile ke banenyana.

Ba mo Sobile a na ma a hwa. Ba rite
xo kwa mpyanyana ba bolaya banenyana
bale kamoka. Bofelo.

Monna le Mosadi

Xobe xona le monna le mosadi. Ba na
ma bare baya thotha. Ngwanenyana a re ke
ya šala. Ba na ma ba thotha, ba Hoxela
ngwanenyana. A šala a dula a le tee.

A botša mmaxe xore a mo Hišetše
maxôbê. Mmaxe a mo Hišetša maxôbê.

Xe a fihla o be a He a ôpele.

Košana e e xexo:

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

219

K 34/83

Tšelane ngwanaka:

Tšelane ngwanaka:

Nka nka boxôbê šebu o je:

Tšelane ngwanaka.

Tšelane a na me a bulele mmaxe.

Mmaxe a mofe maxôbê a je. A na me a

boele moraxa. Lekxêma le be le laletše.

Lekxema la fihla laye:-

Tšelane ngwanaka:

Tšelane ngwanaka:

Nka nka boxôbe šebu o je:

Tšelane ngwanaka.

Tšelane a re: Haa nna mma a nke a

dice byalo. Lekxêma la Hoxa la yo

metša thšipi ya xo fiša. La boya laye:

Tšelane ngwanaka:

Tšelane ngwanaka:

Nka nka boxobe šebu o je:

Tšelane ngwanaka.

Tšelane a bulela lekxêma a bona

nka ke mmaxe. La mo swaya lekxêma

laye o hlwa o nthswenya o xana xo

mpulela. Momohla ke xo swere. Lekxêma

la sepela le ngwanenyana. La mo tšea

la mo iša xa xabo. Xe le fihla la laêla.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

220

K 34/83

mokxekolo xore a šale a Kota ngwanen-
nyana. A re xo mo Kota a mo ripe
thamo. Mokxekolo a dumela. A šala a re
xo ngwanenyana a ke xo Kote. Ngwanenyana
a re nna xa xešo re He re Kote
bakekolo pele. A Kota mokekolo a mo
ripa thamo. A mo apea. A na ma a
apaya dikatana tša mokekolo. Lekxema
la fihla la re mma nana e kae?
Tšelane a re še yona ka moraleng.
LA e tšeya la ja la sepela. Le rile xo
sepela xwa šala xo e Ha Leeba. La
fihla Leeba la re xo ngwanenyana
tšea meriri e mengwe o ipele ka
mafuri e mengwe ka lapeng^e ka šakeng.
Ngwanenyana a dira byalo. A epela
meriri. Lekxema le rile xe le boya xo
tšo bitša makxema. La hwetša ngwanenya-
na a thšabile. La xoelela la re Tšelane
meriri ye e baxo ka mafuri yare
yiee. Le ye e baxo ka ka šakeng ya
dira byalo. Ba hwetša xo sena motho.
Ba na ma ba bolaya Lekxema lela.
Ngwanenyana ola a hlakana le leeba
le lengwe. La re xo yena sohla matlakalo

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

P. 195-234

652

221

K 34/83

a mokxalo. O re xe o hlakana le makxema
a re ke wena mang? Wena o re xe
bare nkane nka ke wena ngwana fona fona
Tšelane a re e Nna a se nna ngwana
fona fona. Kenna ngwana hi maxeteng.
Bare nke o tšwe mare re xo bone. A
re kxehle a matala. A na ma u Sepela
A ya morakeng. A dula le bo mmaxe.
A botša bommaxe xore o nyakile a
hwile. Bommaxe ba mmotša bare re xo
boditše rare kxareye morakeng wena
wa xana. Tšelane a lemoxa xore xe
a kare mo bommaxe ba yang yena
a re ke ya šala o Ha hwa. Bofelo.

Banenyana ba yo tuntela

Xo kile xwa dirēxa taba e nngwe.
Banenyana ba kile bare ba yo tuta. Xe
ba yo tuta byalo ba Hoxela ngwana wa
kxoši a ba latela. Ba fihla ba tuta.
Ngwana wa kxoši a botšiša banenyana
xore na ba beile kae maxabi a bona? Ba
mmotša xore ba a beile ka meetseng.
Le yena a tšea la xaxe a le pošetša ka
meetseng. Banenyana ba na ma ba
tšwa. Ba tšea maxabi a bona a ba

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

222

K34/83

bexo ba a šupeletše ka lešukhuhleding.
Ngwana wa Kxoši a makala. A thoma xore
ngwana kakxadi e Ha o nnyakiše. A re
xe o ija tšeno tša makhuya tle ove
e Ha reje ngwana rakxadi. Ka mokxwa
o mabyalo a xana xo mo nyakiša. A
Kxane kere ngwana mmame, ngwana
mmamoxolo kamoka ba xana. Ba mo
Hoxela a sa nyaka lexabi la xae.
Ba-bé ba buditšwe xore ba thšabe Selō
se Sengwe sa maboya sa xo phsinyetša
batho. Xe Bexo phsinyeditše o Ha ba
le maboya. Banenyana ba êlêlwa taêlō
yeo. Ba thšabela xae. Ngwana wola wa
Kxoši o be a sa nyaka lexabi, feela
xa a ka a le bōna. Ke a bōna a sa le
bone a Hoxa a ya xae. O rile xe
a eya xae Selō sela sa xo
phsinyetša batho ba Ha sa mo
phsinyetša. A na ma a ba le maboya.
Xe a fihla a hwetša bommaxe ba
tswaletše dintlo a re:

Mma-mma mpulêlê:

Ke phsinyeditše ke selo:

Ke ya nkxa.

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

P. 195-234

652

223

K 34/83

Mmaxe a xana xo mmulêla. A Hoxa a ya xo kokwaxe. A fihla a hwetša le yena a tswaletše. A ye:

Koko-koko mpulêlê;

Ke phsinyeditšwe^{ke} selô:

Ke ya nkxa.

Kokwaxe a mmulela. A tsena. O rile xo tsena kokwaxe a tutetša meetse. A rile xe a fiša a hlapiša ngwanenyana ola mmele. Maboya a le a Hoxa le xo nkxa mola. Mmaxe a re xo bôna a se sane maboya a re: Ngwanaka e Ma o dule lenna. Ngwanenyana a xana a ve: Ke rile ke phsinyeditšwe ke selô kere mpulêlê wa xana. Ngwanenyana a na ma a itulela le kokwaxe. Kokwaxe a mofa lexabi le le botse kudu. Bofelo.

Banenyana ba ya Kxongeng

Banenyana ba kile ba Hoxa baya Kxongeng. Babe ba na le ngwana wa Kxoši. Ba fihla Kxongeng. Ba topêlêla. Bare xo topêlêlo ba Hoxa ba sepela ba fihla pele ba khutša. Ba rile xola ba Hilo Hoxa. Ngwana wa Kxoši a re^{ele} na Kxave yaka e Kab? A ye xo o mongwe ngwana wa mmaneaxe. Ngwana.

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

P. 195-234

652

224

K34/83

mmane mpheletšhe. Ke yo tšea kxare. A re
na xe o ija tšeno tša makhura. He o ve
ngwana mmane a ha re je. Kamoka ba a
xana. Ngwana wa kxoši a Hoxa. A sepela a
fihla mo eba a topelêlaxo a hwetša kxare
ya xaxe a e tšea. A re xo e tšea a sepela.
O rite a sa sepela a bona ntò e nngwe.
Yare modiadia o tšwa kae. Ngwanenyana
a re:

Ke Modiadia. Ke tšwela lebekwane
dimo.

Ke tšo tšea theledi yaka:

dimo:

Theledi yaka šupa baloi:

dimo.

Nka xo šupa ka yona

O ka hwa dimo:

Wa hwa waye tunu

O ijina dimo

Wa fena nkutu

O ijina dimo

Baxôbê ka se je

O ijina dimo

Letsatši ka se ore

O ijina dimo

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

225

K34/83

Nto yela yare: Bo moxolo ba setha
bomothou a mmanape. A sepela tseleng
a hlakana le e nngwe. Le yona yare
Modiadia o tšwa kae? A re

Ke modiadia ke tšwela lebêkwane;
dimo

Ke tšo tšea theledi yaka dimo:

Theledi yaka šupa baloi dimo:

Nka xo šupa ka yona:

O ka hwa dimo:

Wa hwa ware funu:

O ijina dimo:

Ka fena nkutu:

O ijina dimo:

Boxobē ka seje:

O ijina dimo.

Letšatši kase ove

O ijina dimo.

Le yona yare bo moxolo ba setha
bo mottou a mmanape. A sepela a
hlakana le e nngwe. Le yona yare
Modiadia o tšwa kae? A re:

Ke modiadia ke tšwela Lebêkwane
dimo

Ke tšo tšea Theledi yaka
dimo

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

226

K 34/83

~~34/83~~

Theledi yaka Šupa baloi dimo:

Nka xo Šupa ka yona

O ka hwa dimo

Wa hwa ware huna

O ijina dimo

Ka hloboxa nkutu

O ijina dimo

Boxōbē ka seje

O ijina dimo.

Letšatši kase ore

O ijina dimo.

Phōōfōlō yela ya swarwa ke sehlare
Seo ba rexo ke mokxakxa. Ngwanenyana
a re Mokxakxa ntnswariše ke ha xofa saka.
Nto yela le yona eye Mokxakxa ntise nama
yaka še. Ngwanenyana a re Mokxakxa
ntise ke ha xofa saka. Nto yela le yona eye
Mokxakxa ntese nama yaka še. Nto yela ya
swarwa ke mokxakxa. Ngwanenyana a
feta. Ngwanenyana a dula fase xe a dutše
leobu la tšwela. Ngwanenyana a re xo long
o ka se ye mpexela xae na? Leobu la
Hoxa la ōpēla lare xe le fihla kxorong
la ōpēla lare

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

227

K 34/83

Nna a ndi leobu

Šalabohle; Šalabohle

Leobu la phutha mosela

Šala-bohle, Šalabohle

Ke Hile ^{bexa} MaHathe a bo ledile

Šala-bohle, Šalabohle.

Bare hee na leobu le lona le yeng? La
tama le ôpêla le e ya ka xae le ve:

Nna a ndi Teobu

Šalabohle, Šalabohle

Leobu la phutha mosela

Šalabohle, Šalabohle

Ke Hile bexa MaHathe a bo Ledile

Šalabohle, Šalabohle

La hwetša mosadi wa Kxoši a feela
lwapa. Mosadi a le Kxovela Kxakala ka
lefeelo. A kwa ntše le ve ke Hilo bexa
MaHathe a bo Ledile. Ba na ma bare
banna šalang leobu le ka sa moraxo. Ba
le latela la ba iša xo MaHathe. Ba mo
tšea le, leobu ba Ha le yena. Ba fihla
ka xae le leobu. Ba mmotšiša bare no o
be o ile le bo mang Kxonyeng. A bala
banenyana ba a bexo a ile nabo. Xosasa
xona le pitšo. Kotokoto le sexole sa lešidi.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

228

K 34/83

Ba tsentsha matlatle ka xare xa mokxopha.
Ba re xo banenyana na motlo wo a baxo
Ka xare xa mokxopha wo ke mang? Ba
khunamisetša dihloxo fase. Ba re ma boxana
tšeang ditloka le betheng banenyana ba
le bo kokwa bona le bo rakkolwa bona.
Ba na ma ba ba bolaya. Ya ba mokete bofela.

Ngwanenyana le Mošimanyana

Xobe xona le ngwanenyana a dula le
ngwanabo. Tšatši le lengwe ngwanenyana
a se apee kapela. Mošimane kaxe xo
be xona le mokumo a re mošimane
a mo kxelele kumo tše hlano.

Ngwanenyana a mo kxelēla. Papaxe
a ha a mo iša xa mphakamojabete.

Batho bare na ngwana o o moiša
kae? Ba Monna a re mmotšišeng.

Ngwanenyana a re:

Ke kxele kumo di hlano

Kumo hlano kumo hlano

Ke kxelēla sešimanyana

Kumo hlano kumo hlano

Sešimanyana hšaba kwano

Kumo hlano kumo hlano

A iša ngwana ola xa mphakamojabete.

A fihla a bolawa. Bofelo

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

229

K 34/83

Diema

1. Maseka xo sekama a pele a moraxo a
kšea ka tšela.
Ke xore xo ithuta xa se xo Kxona, xo
Kxona ke xo boeletšša.
2. Lentšū la Kxoši le axēlwa lešaka.
Ke xore Se boletššeng ke motho o moxolo
se swanetšše xo hlōkōmēlwa xaxolo.
3. Makhura a ngwana ke xo rongwa.
Ke xore bothakxa ba ngwana ke xo rongwa.
4. Bošexo bo lle Hou le dinaka.
Ke xore lefsifsing xa xo sepelexe.
5. Moeletšša serathana a ye ka moso
se nkeletšše.
Ke xore thuša ngwana le yena o Ha xo
boxo thuša boxolong.
6. Xo leka noka xase xo wela.
Ke xore leka se o se dirang o se ke
ware ke Ha šitwa.
7. Hlōxō meetse e tšwa ke mong.
Ke xore motho a ipoloke a se ke
a rumula batha.
8. Xabo lefsēxa xaxo llewe.
Ke xore o ikēhēlē xo ditaba o
se ke wa wela-wela.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

230

K 34/83

9. Serokolwana se se nyane se e
koketša ka monkxō.
Ke xore le xe motho e le yo monyane
o tsebêxa ka medirō ya xaxwê.
10. O se bone xo akalala xa lexong xo
wa fase ke xa tona.
Ke xore yo ~~se~~ bone ikxodišaxo o Ho
kokobetšwa.
11. Mafatafatō a kxwale ke a ka moswana.
Ke xore dira modiro e se xosasa.
12. Le-xōtlō le le maselō mabe le wetše
xanong xa setsêtsê.
Ke xore xe o sepela kudu o Ha
wêla dikotšing.
13. Bana ba monna ke marapō a thšukudu
xa ba apwe ka pitša.
Ke xore o ka se dire tše ntši
ka nakō e tee.
14. Mokxonyana thšoloxa tša boxwê
di a ya.
Ke xore mokxonyana thuša ba xa
mmatswale a xo.
15. Lehu re hwile la pitšana la Sexwana
le a rokwa
Ke xore o ke xe o wetše bothateng
xo sa kxonexe selō.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

K 34/83

231

16. Lapa la mošatē le boreledi.
Ke xore lapa la mošatē xa le
Hwaelwe ke mang le mang.
17. Pudi ya ja leotš'a e fetetš'a dingwe.
Ke xore xe o dira molato o na le
batšo le bōna ba ho swarwa.
18. Monthsepets'a bošexo ke mo lebox.
Ke mo leboxa xo sele.
Ke xore xe motho a xo eleditš'e
tabeng o mo leboxe.
19. Se rule phaxa xo nanya, xo tš'ethsēma
Ke xa yona.
Ke xore o se ke wa ruta ngwana
tš'e dimpe.
20. Moruswana mothsele lexora o bitš'a
o mongwe.
Ke xore xe o tš'e fa motho selō sa
xaxo, le yena ka mosō o ha xofa.
21. Khudu e mekōka mebedi e pharoxa
nōka.
Ke xore o ka se dire dilo tš'e ntš'i
ka nako e tee.
22. Tloxa Hoxa e ya rōk, nōnyane e
Hoxa pele e tš'ewa ke pēkwa.
Ke xore ke xe motho a kitimēla xo
dira selō pele o ha wēla.

S 652₍₄₎

K 34/83 E Rampola.

P. 195-234

232

652

K 34/83

23. Ngwana monna molaō o tšea kxorong
ke xore bana ba tšea molaō xo
baxclo ba bōna.
24. Xo bolēla xa se xo lema.
Ke xore xo kwa xa xo dulelwe.
25. Maradiradi mahlwana a ngwetši
mmōna di mosexō.
Ke xore ngwetši xe e fihlile boxadi
e tšeya molaō xo mmatswalē.
26. Sebetlwa se betlwa bathong, mahlasedi
a thšela batho.
ke xore xe o kxōna selō o se ke
wa boifa, o se dire pepeneneng.
27. Moxadibo o se mpoule e šita le
xaxē xa batho o se nthēmē ka
lexaxē.
27. Ke xore o ka no ntseba medirō
yaka, pēla o se nthsenyē pele xa
batho.
28. Kxomo ya lēma e lemile xo
lēmolla e ya xana.
Ke xore ithute xo dira setho
xoba botse xo Hoxa byaneng ba
xaxo.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

233

K 34/83

Monna le Mosadi

Xobe xona le monna le mosadi. Tšatši le lengwe moratho wa mosadi a ha xo etēla ngwanabo. O rile xo fihla xosasa a tsoxa a ya kxonyeng. O rile xe a ile kxonyeng a hwetša ba bolaile ngwanabo. O rile xe a fihla ba mo šebetša ka nama. A re e nama ye ke ya motho. A Hoxa a ya ka nHong a hwetša ba e le nama ya ngwanabo. A thōma xo lla a Sepela a tama a opēla, a re

Jojo, Jojo Jojo Jojo

Ba xa ~~mp~~haka joo joo

Ba bolaile moxolo waka joo joo

Ba nthitela mabetyana joo joo

Mabetyana a moxolwaka joo joo

Monna a re E re du molamo wame E re du. La duma la boxwe baka la nthšela ka dithule. Ba tswalelela monna o la ka nHong. Ba tsuma ntlo. Monna o la a hwela ka nHong. Bofelo.

Ngwanengana le kxelethu

Xobe xona le mosadi a na le ngwanengana. Ngwanengana a o ya xa Moxolwaxe. O be a na le ngwana. Mmaxe a mmotša xore a tšee ka tsela ya xodimo. A

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

P. 195-234

652

234

K 34/83

nyatša molai wa mmaxe a tšea ka tsela
ya ka fase. Xwa tšweja. selō sa mašukhu
se se xolo. Sare kxelethu kxelethu.

Ngwanenyana a re:

Kxelethu ma kxelethu mama

A mma kxelethu

~~Mona~~ o rile a mpotša

A mma kxelethu

Tsela o tšee ya xodimo

A mma kxelethu

ya fase e na le kxelethu

A mma kxelethu.

ya fihla a e fa ting. Ya ja ya fetša. A
tsena fase. A re a sa kitima ya m fihla
a e fa seropyana sa ngwana. Ya sela
ya se fetša. ya mo latela a e fa maraxō
a ngwana. Ya a ja ya a fetša. ya ma latela
a e fa mmele. ya ja ya fetša. A e fa matso-
xwana. ya a fetš. Mosadi a kitima a e fa
hetho. A e fa le diele. ya di fe-ša. A hoxa
ka lebelō ya mo šala nthaxo. ~~A~~ o be a
šetše a batamela xae. A hlab mokxoši
Banna ba mokwa. Ba tšwa ka dilêpe. Banna
ba e ripa molala. Mosadi a tsena ka lepunu.
Ba mo rekela dikobo. Bofelo.

S 652₍₄₎

K 34/83.

Book 9^{*}
p 235-250^{*}.

TEACHER. EZEKIEL RAMPOLA.
BOLOMON MASABA
TRIBAL SCHOOL
Private Bag.
PIETERSBURG.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 235-250*

652

no. 19.2.44

E. Rampola.

235

Sewela le mota

PP. 235-250.

K34/83

Book. 9

Katsatōi le lengwe robe xonale
 ngwananyana yomong yole ina
 laxaxaxa e le sewela
 anale papaxwe le mmaxwe
 kana ho yewe ko be xoxlasco
 lwamabemo byale ngwananyana
 yowe are xe abōsā bitowadi
 basaxwe are ke yalala
 wwa bemp lasafale byalo
 bonabafona nka oya lewela
 kantenasco oloxile maano
 obe aise enwe haxōca
 yewo le ina layona ele sco
 ramakhatkaxep
 katsatōi le le ngwe aloxa
 aya se dibeng a swere boxōbē¹
 xe a filu sedibeng alhoma
 scobisā are ewena ramakhatkha
 - semp tinte abe tinte nuna
 anaxa ye wo yalla yafā
 boxobe bola bawwela
 uoxa aboyele xal
 Katsatōi a thoxa aboye lwxō
 - na swere monna yomong
 arena ammona abisā
 nuxa yeyo aloxa monna

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 235-250*

652

236

K 34/83

ayo botša papaswe
 pupaxwa amuhala kudu
 batlosa banna bauwe
 bababedi batihla mowe
 menina yawe ube are-mu
 xona balale la ngwananyana
~~yawe~~ bannana abitša
 Katsatši le le ngwe
 papaxe ngwananyana yo
 atlosa aswere boxobe
 abihla sedibeng le yena
 athoma o opela yalla
 ukxabe lela kaselêpê

diruena

pota kamo kepotê kamo
 re rate swa ke lebelelo

molitea na wantso diyana
 ošena mong wantso diyana
 ke thışthowane

Koko o hwetše Kamatuni
 Senta satula naxea
 Kebyalwa

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 235-250*

652

237

Sewela le Bananyana
K34/83

Kxale Kocale xebe xoncale
 bananyana batlula
 motšeng tše e le bananyana
 bantši Ketsišiši le leng batšo
 xa beya xovavoloka bare xe
 bare¹⁹ bangnyala banama
 ba tloma xo sebama xore
~~ba~~ Sewela Khanobeng
 e tšemele babe ba tšwaraloka
 ketšuwu xanoka banama
 bawarana bare seba fihle
 xone xanoka bale sa Sewela
 monwele watisošiši Kece
 Sewela we pedale noka yebe
 xatihla pele noka yamotšwa
 ayakantle motšheheng
 unna xona matšatši ezema
 ke mauna yomong are xa a
 rema a nna sehlang
 anama abišiši monna yala
 monna yala amotšea amo
 išaxae Monna yala abišiši
 kocosi are xokxosi etla o bone
 xexore metšhe patla ebetše
 Kšwši yare naoheng o tše
 nayo monna are fheye bobē

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 235-250*

659

K34/83

238

Kuulu namabaya kamlong
ahumana sewela avelile
kuulu anama famonna yole
ixomo ure xomonna yola
ure ale ~~le~~ tele sewela xodina
kxosi epilenaye xobihlela
~~anama~~ mohla unana
yabitša pišo wochoco yare
mohlo yomung le yomung
yare xotel le xexole
batho batta kamoka xwathle
a mopitšong banama
batšeya sewela anonne kuulu
bananyana bele bexo
mohotšša sediba babe ba
samotšebe bare xowena
kxetha bananyana babede
xobanalewena abantšša
kamoka bananyana bawe
baepelwa molete baba ba
ntšša kaxaxayama
bantšša leho letee wena
sewela abahaba ka le
naw. bathumyamaho
kamoka

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 235-250*

652

K 34/83

239

sinuwane

- 1 monyane nats̄exat̄es̄e sebec
nae kase kedilloo.
- 2 banna bamu-let̄oi sebewe.
pelabane hanten kedipyethiak̄a
na-
- 3 buloi bulale ba bina
mebethweng kepula.
- 4 nats̄abane osama
kadilwoko ketowa
- 5 kolobe yešo kare seket̄a
kare xeke t̄wca saš̄ale
ent̄wca kemphaka.
- 6 Dikolobe t̄ša mmoto wela
dihwelimela dibolele
kemanu
- 7 Kaya xama xas̄ola kaba
kabaya ke leš̄ukhuteledi
- 8 Setolompang Sepale t̄šwe
ke Seeliba
- 9 suntam̄a sebaname
kele pate

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 235-250*

652

240

K 34/83

- 10 Kabetla mpeanaba apheyanq
keboritu
- 11 monenyang wamothabeng
kare keya uswara wascaesca
kethoeti
- 12 Sebete Sate kxetseto mokxatlo-
ng xamatsika kellerne.
- 13 mmupucung xole tsifsi. kahlora
xwatswa xantung xatswa
mmilla xothsabang ke bomma
nthakame
- 14 kwa fuse morala kwana
le kwowa le yeme kasethungu
ke lexeelima
- 15 marapo ukswall sothlo
ke ntlo xeewetse kascake
- 16 kaku dilla mmimon xaderawe
nthute pula kephanyaso
- 17 katurumulla thekwana
kotta kapalelwa kxco etswela
lela ke kesethure xosc remile

S 652₍₄₎, K 34/83 E Rampola.

p 235-250*

652

K34/83

241

- 18 bana bantete bawele
ntekete obale be lets'e
kemarula
- 19 xonale bana ba matsoewe
basoswa leme ngwats'e
yabona eyaswana kemahlolwa
- 20 thswen thswen mmotwaneng
kemono
ya lecola
- 21 Alhu phoololo sebolosa kamole
ke leke kemeets'e se atolosa
matlapeng
- 22 Ah kedutsi byale ke etuletsu
Keae motso asena nguana
- 23 setimela sa messina
okasebale maoto
asena ke secololosi

S 652₍₄₎

K 34/83

F Rampola.

p 235-250*

652 Seretô Satlow yabemasala²⁴²
K34/83

Kenna le bese lascolwa
lesena cikolo
le sentoe dipela bgele mascula
naubaleaile kexcorôsi
yamaexobo mitwyo motala
warameleleba nkarê xetemo
Swantshôly kxomo alphele
abophale le le ralaema le
xocimo kexe thoxelwanq
sachukarebomalose
Gore le sekholobotâq maluse
ditaba masale kexhuma
alalepluma mantwe amuhwa-
bucha kerecabana basca
mamoya kule scora Gore
retaya lesowa le bôse
mabutsa newee bamamo
hlana phiri kerile scobe
nyexile matlaleng, aosa
swana le maubane basca
muoi athunya masescave
dikobo scateho dijela
ditebeng.

S 652₍₄₎

K 34/83

F Rampola.

p 235-250*

652 dirito

243

K34/83

ke. Sa 1 ke Sebeuelling Samcken'i
ba baeripile diisebe keitaba
? tsusonyabyalo

Kesasetai

2 Ke Sebxeni Sanko lubetsana
basadi ba sa leswaba

~~3 Ke sebohe summalu wommose~~

~~4 Ke kxomeryakaxa Sekralabya
nabwana athela ditela~~

~~5 kenala mmale petheka
hloyapholo yamošale
ketou~~

6 Ke tsokolla sorokla bolwi
Samakhu olering

7 Ke pleiben matxabeng
nkebe esule maloba phala
esalla modisa wa
diweomo otswa natso

Kesavuman ke romane mōla tie
nlio yalehola motsekeu
mmina le le kola akasale

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 235-250*

652

kesetara uiveto

244

monycaerwa papo

9 Kava matsë yale tsela notebele
K34/83

10 Sebelaishi samangana swana
yabucishi bobocolo kesasetolaisi

11 Ke thsumu nto yaboleseman
thsumu ero bile sekai kabase xamaisi
-man kapanella kapatele

nthai
12 nthai yaxullole moeni mo
rotantong itusinyetang maleo
nthai

seratu

Ke mpudungwana vaetse
mululapepe boše xv
denasco nywedi elece le tsisi
sela. ele xole-ho lampya
scale kxole ele modia
wamanabala xube onrya
xure hake hewonawo
moeliya wamanababulu
banabeše

15 Mabele ucamokopane abobla
Bekowa
Kedithaxei

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 235-250*

652

K 34/83

245

14. ngwanapapo detsa mafuhlu
Je kaise

15. mowo hureng ramanyobe
1 malana yasona e satopya
ke ~~ke~~ manapo

16. koko chwetse kameturi

~~Kabyalwa~~

~~nonnale~~ nonnale diphoobolo
diphoobolo

1000 sonale nonna yemong
yaalamibeng tholemo ebocole
byale sonadi-phoobolo dija
mabele wawewe byale
nyanna yo obesaticebe
xare maaka reng byale katsatsi
telengwe urusobama berber
nywe barnna maeno
axo bolaya diphoobolo toewe
batuxi eta baburisi barake
letsa tholemo yewe banna
bawe babolaya diphoobolo
toe diwisi kuu kamaka
axwathaba diphoobolo diseka
- e fele

S 652₍₄₎

K 34/83

F Rampola.

p 235-250*

652

246

K 34/83

Kaxo pane obe a homile lexa
-ciusa leksi: yacana ksi ye we
yattisa molatso waxive mtho
yo akmileseo kudu diphotolo
diteloa byang keae monna
yomakula beyena athono loxamano
ane exale kupela aditsetoa fele
kwabethuse selo bontsi byadinku
kwa selo ~~byang~~ abolaya use
-unisebela.

S 652₍₄₎

K 34/83

F Rampola.

p 235-250*

652

K34/83

247

Kxale Kxale scobe sconale
 basimane bangwe badisa
 mehlape ementi dikxomo le
 sintu dipha sitontai le cimelle
 babe ~~basimane~~ motlape omoxolo
 kuuu byall ketsatsi leeny
 busimang bad bamona xolwa
 babangwe kamotaba xade bamotaba
 ite bangwe ba vava songwe
 Babangwe le bangwe tava scabo
 baha kuritisa folo scille kamoka
 Kallengwe buthoma nitwa
 babe babava byang byale
 buthoma xolwa byalo kamatsatsi
 kamatsatsi baba ba boleya yomongwe
 bamona xomakala bayal
 xebafina baba butsisa bare oile
 xamakolaxe dya bale sasole byale
 bubonantse oile scona xamakolaxe
 babona xotela mahatsi ameviti
 baronella mothe amohlaka aberyele
 scal

S 652₍₄₎ (14) K 34/83 E Rampola.

p 235-250*

652 lanoani

248

K34/83

Kgale kgale gobe gona le
mosadi. Seina la ga qae e
be e le mmapebami.
byale mosadi yoo ayakxonyeng
ahwetsa bana batani kallsolong
atsea figwana yomong asepele
e ngwaha yomongul ayaraye
xal ahlakana le tau tseleng
byale tau yabutsisa mosadi yoo
yare maotswa ka thebeng
mmapebami atswa xoo
pela kosa yaxaswe are
ke mmapebami kotswa ka
-thabeni ketswa mabupudung
ntane le tsoxwana le tsatsi
mosadi afele are
xawelabo tau le khwi kela
bo tau marwalala
byale mosadi afele yaxae
tsatsi le ayasape thebeng
afihla atse yaxape ngwag
wala xape ahlakana le
tau xape tau yam tsatsi
yare oitwe ka thebeng.
ketswa mabubudung
afele yaxal.

S 652₍₄₎

K 34/83

F Rampola.

p 235-250*

652

249

K 34/83

bana batan balala ba
rata.

Katsisi le lang robe rona
 le ngwana nyana yomong
 yaa nala le disa bea
 bana nyana gabangwe
 bamotwila kamona
 bade batlo kabaya raleka
 barell sebale masang
 bayang makeng ekalo
 batlo maxonalika
 banile xebarelona xebutisa
 ma gena basamomise
 bamotwila komotwona
 se bayu xal bamotwila
 adala oeta alite xacobare
 bala basama rata.

S 652₍₄₎

K 34/83

E Rampola.

p 235-250*

652 ↓

K 34/83

250*

Kxale Kxale xobe xonale
basimane laba bedi
yomony ele yomucelo
nomony ele yomonyane
-Gyale yomucelo adisa
dipuel yomonyane adisa
diksono Gyale yomonyane
atimpa katiasi le ngwe
nama athomacutsele
are dikxamo ditampunya
ana kenyaka dipuel yomo
xoloo thoma dithsele akenau
ditampunya ketse ditisi

Ends 652